

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa angelica de casibus conscientiae

Angelus <Carletus>

[Nürnberg], 10. Feb. 1492

Magister - Mutuum

[urn:nbn:de:bsz:31-300937](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300937)

Quod ad monstruosos edubendi modos sic hi quatuor modi dicuntur peccatum contra naturam. Si cum alio eiusdem speciei et in debito vase et debito modo sit talis pollutio aut est cum soluta. et sic fornicatio. aut cum coniugata. et sic adulterium et homicidium et sic semper peccatum mortale si est voluntaria propter matrimonium.

3 Quod est gravius horum? Rñ. peccatum contra naturam est maximum. et isto infimum est mollities gravissimum bestialitas. medium sodomia. pro peccatum contra naturam maius est incestus. post incestum est adulterium. Verum intellige accipiendo in suo summo. quod maius peccatum est coire cum matre quam alterius uxore. Adulterium est magis stuprum. vtrumque autem aggravat per violentiam. vnde raptus virginum est gravius stuprum. et raptus uxoris gravius adulterium. hec omnia aggravant secundum rationem sacrilegij. In finem omnium predictorum est fornicatio. que committitur sine iniuria alterius persone.

4 Quod sunt eius filie? Rñ. Ihd. ponit quatuor ex parte sermonis. nam sermo debet esse decens. contra quod est turpiloquium. Secundo licitus. contra quod est scurrilitas. Tertio expediens contra quod est ludicra. Quarto sane perditus. scilicet sapientia contra quod est stultiloquium. Est et quinto cecitas mentis. Sexto precipitatio. Septimo inconsideratio. Octavo amor sui. Nonus est odium dei. Decimus amor mundi. Undecimo horror futuri seculi. Et duodecimo inconstantia. de quibus sunt Interrogationes.

5 Utrum in tacito et osculis et homicidio sit peccatum mortale? Rñ. quod sic. quia deliberata sunt contra delectationem luxuriose secundum quod dicitur Logitatio. secus quando sunt contra amicitiam.

Magister

fm Hosti. dicitur is qui alius cuius rei sine negotio pro ceteris curam gerit. l. j. §. magister. ff. de exercitiis. Et hoc nomen magister dicitur a monendo siue monstrando. ff. de ver. sig. l. quibus precipua. et de magistris. c. q. Sed proprie magister vocatur qui docet grammaticam vel alias facultates. et sic accipitur de magistris. c. q. nonnullis. et in cle. j. co. ti.

1 Qualis debet esse magister? Rñ. quod debet esse idoneus. puidus. et discretus. in scia quam vult docere. c. j. ij. et iij. co. ti. et idoneus est qui primo moribus et post factum alios antecellit. l. vnica. c. de professoribus. Nam qui alios docet non debet habere necesse ab alijs doceri. ar. xxxvj. di. §. ecce. De etiam habere bonam conversationem teste doctrine. lxxij. di. valentianus.

2 Utrum religiosus debeat ad magistratum assumi? Rñ. quod si igerit se ut sit coeter hodie non debet. xvj. q. j. monachus. cum militibus. c. et q. vij. c. l. noua. Si vero non ingerit se habet nutum a plato suo ad quem pertinet. sic potest et debent assumi. xij. q. j. sic viue. et c. si clericatus. et c. doctos. et extra co. ti. c. j. et pe.

3 Que scie legi potest? Rñ. quod omnes que faciunt ad instructionem anime. corporum vel rerum. nisi sint reprobate et sunt iste que legi potest singulariter.

Grammatica de qua. Quicquid agant artes ego se predicato partes.

Dialectica de qua. De sine doctores frustra colunt re lozores.

Rhetorica de qua. Est mihi dicendi ratio cum flore loquendi.

Musica de qua. Inuenere locum per me modulamina vocum.

Geometria de qua. Rerum mensuras et carum sine figuras.

Aritmetica de qua. Explico per numerum que sit per portio rerum.

Astrologia de qua. Astra viasque poli varias mihi vendico soli.

Utrum mathematica possit legi? Rñ. quod mathematica cum aspiratoe medie ad exercitum non licet docere. quod significat artem diuinandi. et est reprobata. vt l. de male. et mathe. l. nemo. et l. culpa. Sed ad instructionem doceri potest. xxxvij. di. legimus. Sed ego credo quod etiam ad instructionem non liceat. quod cum? vltus malus est ipsum quod malum est. vt dicitur in primo sen. di. j. Sed alia matheos que habet penul. breuem bene licita est que est de quatuor. vltimo dicitur scientijs vnde versus. Scire facit matheos dat diuinare matheos.

Theologia per omnibus doceri potest. co. ti. c. q. nonnullis. Jus canonicum et civile de privilegijs cum de diuersis. l. vj.

Sed quid dicitur poetis que vt in pluribus sunt ad aios inueniuntur corrupendos? Rñ. quod distinguendum est de libris gentium. Nam quidam libri sunt qui vt in pluribus sunt de lasciujs. vt Quidi? dicitur de arte. et silens et tales legere vlt audire oino prohibita est. Et sic intellige. c. sacerdotes. et c. legant. et c. id. xxxvij. di. Sunt alij libri gentium seu poetarum que vt plurimum multum vultu tatis afferunt. hys eis aliqui sunt alij turpia imita. et tales libros legere vlt audire contra eruditiois vocabulo rui vt per eos sciat loqui recte atque ornate non est prohibita et sic loquitur. c. turbat ea di. cum duobus. c. sequentibus. dummodo sit talis magister que fabulas lasciuas abbreuiet et obscure legat. Et sic limita glo. in summa di. xxxvij. vide etiam quod dicitur. §. Scientia.

Ubi debet magister institui ad legendum? Rñ. quod in cibus locis. vbi facultates ecclesie supplicat. siue sit cathedralis. siue alia ecclesia que habeat facultates sufficientes ad hoc debet poni magister que legat in grammatica cui preter bnficiu assignet. seu percipiat fructum vnde prebende. et ratiu solui quod diu pfeuerat i docedo deri eos gratis illius ecclesie. et alios paupes. In metro politana vero ecclesia debet esse magister qui doceat in sacra pagina. et de his que pertinent ad curam aiarum. xxxvij. di. de quibusdam. et co. ti. c. j. et c. q. nonnullis. Hodie vero statutum est quod romana. parisiensis. orimeu. bononiensis. salmacinensis. ecclesia habeat duos viros pites ad instruendum in lingua hebraica. caldaica. et arabica cle. j. co. ti. et ibi ponit curi? sumptibus.

Quid si non vacet aliqua prebenda? Rñ. quod libet de prebendis debet dare tantum que faciunt vna prebenda si su pest ad eorum necessitate. ar. c. si. de his que si. a maio. par. ca. et de ec. ed. c. de his. vlti non super expectat donec vacat prima. ar. c. dilectus. el. ij. de preben. fm Ber. et Hosti.

Sed pone quod sit prebenda vna assignata magistro: nunquid tenentur canonici eligere alium canonicum. cum magister non sit canonicus. et sic

tato cum iuramento firmato caueat q' sint tot in numero: Rñ. q' nō auctoritate illius cōcilij. c. qz nonnullis. eo. ti. nec faciunt cōtra iuramentuz nec currit eis tps. qz non dē vacare talis p̄benda: nisi qñ m̄gr' dēfisset a legendo.

10 **Q**uodrum magister possit eligi in canonicū sub illa conditōe. vt doceat: Rñ. q' nō. qz debet cessare omnis conditio ⁊ pactio. als esset symoniacū. S; si vacaret aliqua p̄benda: tunc ea vacante possent statueri: vt istud onus sit ei annexuz. ita nō. **Do. h. ⁊ Ber. in. d. c. qz nonnullis. Quis Hosti. vide autr tenere q' etiā in primo casu nō ē symonia. h; pmutatio de spūali ad spūale. c. ad questiones. de re. p̄mu.**

11 **Q**uodrum talis magister cui assignata ē p̄benda vel p̄uicio de ecclesia possit aliquid exigere a secolariibus: Rñ q' non. etiā preteritu cuiuscunqz consuetudinis. l. c. j. eo. ti. ⁊ si exigit a clericis illius ecclesie. v' a pauperibus alienis committit symoniam fm **Hostien. in. c. quia eodem ti. et Jo. Bar. tolus Brix. ⁊ Archid. in. c. de quibusdam. xxxvij. dist. Et hoc intellige si redditus sunt sufficientes. secus si sit paup. nec habz puentus sufficienter assignatos: quia magistri necessitas subleuanda est dicitur. c. quia nonnullis. quia sic nō esset symonia fm **Alex. nec est vendere sciētiam sed laborez suuz facit. l. ij. ff. de ori. iur. sicut ⁊ ep̄s. licet nō possit face re exactōes: tamen ex necessitate exigit subsidium charitatiuū. c. cū apls. S. phibemus. de cens. ⁊. c. cū sit. de symo. ⁊. c. cōquerete. in fi. de offi. or.****

12 **Q**uid d' alijs magistris: Rñ. q' similiter nō debent exigere aliquid quando sunt salariani debite in studijs generalibus a quocunqz fm **Panoz. in dicto. c. quia nonnullis. In alijs extra studia generalia. similiter non possunt a pauperibus. h; bene a diuitibus alienis. et etiam fm cōsuetudinem. l. q' si nolit. S. si assidua. ff. de edili. edic. facit. l. si fūdus. ff. de euc. ⁊ quod nō. **Bar. in. l. nemo est q' nesciat. ff. de duobz reis. Si vero non sunt salaria possunt exigere. sed non a pauperibus. de cen. s. c. h. Et hec intellige vera q' possunt exigere quādo nō est sibi prouisum sufficienter. et loquor hic nō de his qui legunt vt addiscant. vel propter bonorem: quia tales nō gerūt vtiliter negocium alienu sed suum. ff. de nego. gesto. l. si pupilli. S. ij. sed de illis qui ad vtilitatem scholarium legūt. vt sunt docti.****

13 **Q**uid omnes magistri possint oblata a secolariibus spōte recipere: Rñ. q' sic. c. dilectus filius el. ij. in fin. de symo. x. q. ij. p̄scis. qz quedā sunt q' licet in boneste petant tū honeste recipiunt. l. j. S. est quidē res. ff. de va. ⁊ extrao. cog.

14 **Q**uodrum magister propter lucrum datuz sibi a secolariibus concedens eis vacationē vel celebrationem festi peccet: Rñ. **Rodoz. q' si B facit p re creatione eorum nō est symonia sed tū turpe lucz secus si faceret ppter festum colendum vel nō colē dum. qz esset symonia fm Ray.**

15 **Q**uodrum possit sine symonia aliquid exigi p licentia docendi danda: Rñ. **Do. ⁊ Hostre. q' symonia non est. sed turpe lucrum de necessitate re,**

stituendum ei qui dedit si erat idoneus: quia non turpiter dedit. sed potuit redimere verationes suam. c. dilectus. el. j. de symo. secus si nō erat idoneus. quia cum turpiter dederit non ei restituitur. h; pauperibus de bono consilio esset dandum. vide quod nō. **Ber. in. c. prohibeas. eodez titulo. Idez dic de episcopo qui nō vult dare licentiaz suo clerico cūdi ad scholas: nisi aliquo sibi dato. Rodo. tamen credit symoniacum episcopum. si ppter lucrum dat licentiam pro quiquēnio a iure concessio. c. super specula. eodez titulo. Similiter si ad maius tempus quando habet respectuz principaliorē ad soluendum eum a spiritali officio quod debet ecclesie. Si vero ppter moram in studio faciendam. sic turpe lucrum est: non symonia. h; mortale peccatum.**

16 **Q**uodrum quis possit peti licentiā docēdi in theologia: Rñ. fm sanctum **Thomas in quol. q' sic. cum communicare scientiam sit opus charitatis. Quod intellige verum quando hoc querit ppter bonum finem. sed ppter superbiam. ⁊ extollentiā nō liceret.**

17 **Q**uodrum ille qui obtenta licentia fecit expēsas in conuiuijs fm consuetudinem possit alium substituere cum pacto q' reddat sibi expēsas: Rñ. **Rodoz. quod sic. dūmodo substitutus legat vice sua ⁊ consuetudo sit substituēdi. Si vero totum ius suum in eum transfert sic non potest aliquid etiā p interesse suo pacisci. ⁊ multo minus de certa portione emolumentū percipiēda. nec est contra q' ecclesia traditur tali modo. quia beneficia sunt assignata pro sustentandis clericis. sed istud p labore docēdi.**

18 **Q**uodrum peccent mortaliter admittentes ad doctoratū nisi exigant iuramentū q' nō expēdet vltra tres mille turonenses argēteos in tali doctoratus vel magisterij solēnitatē: Rñ. q' sic. et si suspēsi p sex mēses ab h̄mōi. p̄mōtione etiā si sunt ep̄i. vt in de. vltima. de magistris.

Maioritas nō querit a seruo dei sed inferioritas. xl. di. m. multa. xxij. di. diaconi sunt.

Maledictio pprie est imprecatio seu opratio mali alicui facta sub rōe mali. hoc ē inq̄tuz est malū. itendēs ip̄m malū. vt colligit. ex

c. deus. xxij. q. ij. Large aut accipit etiam p blasphemiam dei vel sanctorū: vt in. c. statumus. de male. ⁊ ois talis maledictio phibet. xxij. q. ij. si igit. xlvj. di. clericus. ⁊. c. j. de male.

19 **Q**uodrum sit peccatū mortale maledictio: Rñ. q' aliqui q's impcat malū alteri sub rōne boni. vt. s. cōuertat. vel non habeat cām faciēdi mala: v' ei qui meret maledicti. sic nō est peccatū fm **Alexā. scda scde tractatu de maledictōne. qñ sit cum alijs debitis circūstantijs. immo maledictio isto modo erit bonū. h; sit malū ei cui maledicit. h; qñ q's maledicit pprie. tūc ip̄ est peccatū mortale si sit cū delibe ratōe rōnis. ⁊ de malo notabili. secus si ex impetu v' de re minima. Dicit tū **Alex. q' si talia ducāt i cōsuetudinē posset esse mortale. ppter contēptum.****

Maleficium

¶ **Q**uoniam licet maledicere creature irrationali
R. fm. Alex. ubi s. q. maledicere creature irratio-
nali fm se considerate est otiosus et vanus et p. pñs
illicitum. Maledicere aut eis put ordinat ad bo-
minem. sic est idem peccatum ac si fieret homini. et ita
mortale. sicut dictum est. et de talibus intelligit illud.
maledicta regni dei non possidebunt. xxij. q. iij. S.
illicita. et de pena maledicentium deum vel sanctos.
vide s. Blasphemia.

Aleficium dicitur aliqui somile-
m gna vel incantatio. vt. xxvj. q. v. nec mi-
rum. et de hoc. j. soralegium. et quod pot
destrui. vide. j. Supposito. S. xij. Aliquid dicitur quodcum
q. erumen vt furtum. rapinam et hmoi. vt insti. de
obliga. que ex deli. na. Est etiam quasi maleficium
nocuentum quod fit primo pter ppositum. vt insti.
de oblig. q. ex quali delict. na. p. totum.

Malicia dicitur tripliciter. primo p
m habitu vicioso ex quo pcedit q. homo
est valde inclinatus et pemptus ad age-
dam opera illi? vicij habitum. et sic est peccare ex
malicia. i. ex electione mali ppter illa inclinationes
habitus viciosi. sed no est peccatum in spiritum san-
ctum. Secundo dicitur malicia contempnis. et abho-
minatio rerum spiritualium. pcedens aliqui ex in-
ordinata tristitia mentis et isto modo est filia acci-
die. Tercio malicia dicitur peccatum in spiritum san-
ctum. de q. die vt. j. Peccatum. S. iij. Et istis duo-
bus modis semper est peccatum mortale. malicia
ex qua in contemptu bona spualia vel divina ha-
ben. si est in deliberatiõe voluntatis fm. s. Lbo.
seda sode. q. xxxv.

Andatum dicitur quoniam quis ad sa-
m niffactionem sue voluntatis imponit ali-
quid alicui nulla data pecunia. seu q.
cumq. alio. interueniat quecumq. verba. ita tñ q.
sunt que mandant ad vtilitatem seu satisfactiõe
mandantis. Si vero sunt ad vtilitatem illius cui con-
mittit. sic dicitur pñsio. et pñsio. non mandator.
vt nota. Barto. in. l. non solum. S. si mandato. ff.
de iniur. Si autem data pecunia si est circa delictum
sic dicitur mādatur accipiēs afillinus. de quo in. c.
p. humani. de homici. lib. vj. et dicta. l. non solum.
Vbi vero non est circa delictum mādaturarius di-
citur locator. et mandans cōductor. nec est mādatur-
tum pñe.

¶ **Q**uoniam mandans delictum includat sub dispo-
sitione iuris vel statuti punientis cum qui fecerit
tale delictum? R. Panor. in. c. mulieres. de sen. ex.
sic distinguit aut verba scripta sunt in rem. puta.
dicit ius siue statutus pro homicidio imponatur
talis pena. et sic includitur ex propria significatiõe
verborum. quia de homicidio quod mandauit te-
netur. l. hec verba. ff. de adulte. et. l. aut q. aliter. S.
hec verba. ff. quod vi aut claz. et vtrobique p. Bar-
to. et per Ly. in. l. non ideo minus. C. de accusati.
Aut verba sunt scripta in psona. vt quis dicit. si
quis commiserit homicidium puniatur tali pena.

et sic si committit per instrumentum quod neces-
sario operatur necessitate facti sicut mittens sagit-
tam et huiusmodi. vel operat per instrumentum
necessitate iuris. sicut quando procurator vel sub-
dito aliquid mandat licitum. sic includit mandans
quia ipse vere facit quoniam actus attribuit prin-
cipio. facit. l. item mella. S. j. ff. ad. l. qui. et p. hoc
tex. in. l. si pater. in. ff. de manu. xij. et. l. iij. S. si p.
curator. ff. q. quisq. iur. et ideo statutum puniens p.
ponentem exceptionem contra instrumentum. mā-
dans procuratorū proponere tenetur pena statuti.
Si vero instrumentum per quod explicat operat
voluntate propria non necessitate facti vel iuris. vt
puta quia mandauit delictum committi. mandata-
tarius non tenetur obedire. tunc in dispositione iu-
ris cōmunis mandator comprehenditur. non ex p.
pria significatione. sed interpretatiõe iuris. quod
vult parum interesse vel p se vel per alium facere
vt dicitur in. l. j. S. de iacisse. ff. de vi et vi arma. h.
non habebit locum in statuto in quo fictio non ha-
bet locum. l. iij. S. hec verba. ff. de neg. gest. Et hoc
tene. licet Bald. in. d. l. non ideo minus. aliter di-
stingerit. Distinguo tamen fm Bald. in. l. omnes
populi. ff. de iusticia et iure. sic q. aut statutum indul-
get. et sic comprehenditur. quia cessat odium. et fa-
nor est ampliāndus. regula odia. libro. vj. Aut puni-
tur et tunc. aut de pena regulari que non multum ex-
orbitat a iure cōmunis dispositione. et sic includit.
quia tunc statutum debet interpretari fm ius cō-
mune. vt in. c. cum dilectus. et de cōsuetudine. no-
ta Immo. in. c. causam que. de rescript. et Barto.
in dicta. l. omnes populi. quam quidem penam ius
commune vult vt cōprehendatur. vt supra dictum
est. Aut punitur pena irregulari. et que exorbitat a
cōmuni. iure. Et sic non includitur. sed habebit
locum in casu suo. et hoc senserunt doctores antiqui
in simili in. l. quicumq. C. de seruis fugi. in illa que
stione nunquid masculinum concipiat feminum
quod in odio regulari comprehenditur. h. in ire-
gulari non. Nec obstat p. dictis. cap. mulieres. de
senten. excom. in verbo vere quod videtur inue-
re q. non interpretatiõe. quia illud verum est fm
Barto. in. l. sed si vnus. ff. de iniur. in peccato. sed
non in pena et quod non vere comprehendat. fa-
cit. c. vt fame. de senten. excom. vbi tex. inquit face-
re videantur. Ergo interpretatiõe ad idem. de de.
pu. in. ducl. c. ij. Vbi pugil vere homicida dicitur.
et mandans non. licet teneat de homicidio. Item
quia textus ponit vt diuersa facere et mandare. l.
distinctione. si quis viduam. et de homici. c. sicut
dignus. Ergo in penis irregularibus a iure com-
muni per statuta non habebit locum. vbi fictio non
habet locum. vt dixi. Idem dicitur quo ad effectus
naturales qui ex ipso facto proueniunt vel requi-
runtur nunq. sunt paria facere per se vel per alium.
facit quod no. Barto. in. d. S. de iacisse. vbi vult q.
non est idem adulterium facere per alium. sicut p se
sed quo ad effectus ciuiles qui consistunt in repa-
mendis iniurijs. sic tene qd s. dixi. Et sic intellige.
Et limita glo. in. c. sciant cuncti. de elec. li. vj. et tu-
ra in ea allegata.

2 **Utrum** mandatarius nō seruans formā man-
dan faciat aliquid validū: R. q. nō. q. gesta cōtra
formā mādan sunt nulla. z nō solum qñ sit exp̄sse
cōtra formā. sed etiā qñ sit p̄ter. z circa formam. qz
qñ ad actum dat certa forma. paria sunt agere cō-
tra citra. z p̄ter formā. Vide tex. cum glo. in. c. is
cui. de electioni. li. vj. z. c. prudentiam. de offi. dele.
facit. l. diligenter. in pun. ff. mandati. no. Pa. in. c.
si. de resti. ipo.

3 **Quid** de mandato qualificato: R. n. f. m. Pan.
d. c. si. q. distribuit in duo mādata. z si nō pōt im-
pleri in facto seu substantia debz impleri i mō seu
qualitate. Et quo inferit q. si duo mandant etiāz
data certa forma licet nō possint s̄ impleri dz tñ si
eri qd pōt z valebit act. f. facit qd no. p. glo. z doct.
in. c. cōstitutus. de rescrip.

4 **Quid** de eo qui mandauit delictū qd post mul-
tum tps ille exequit. p̄cludit Inno. in. c. ad audie-
tam. de homici. qd tenet si nō reuocauit exp̄sse vl'
tacite: vt puta qz feci pacē cum inimico vl' parente
lam: vt. l. iij. §. si. z ibi glo. z Bar. ff. de adimen. le-
ga. Et hoc sequit Bar. in. d. l. nō ideo minus.

5 **Utrum** mandans teneat mandatario de casu
fortuito: R. Pa. in. c. sicut. de iure iuran. q. agens
actione mandati petit damna que versitū contu-
gere potuissent quasi mādans ea debuerit cogita-
re a principio fm Inno. in. d. c. sicut. z sic petit ex-
pensas z damna. ar. ff. de neg. gest. l. nensenus. et
sic dicit intelligendam. l. inter causas. §. non oia. z
l. si quis alicui. §. impendia. ff. mandati. nisi dam-
na contigissent ex casu fortuito qui versitū nō fuit
et cogitatus. d. §. nō oia. z hoc tenet etiā Jo. an.
in regula damni. in mercuriali. lib. vj. Etellige
p̄dicta in eo qui gratis suscipit mandatū. nā man-
datum debet esse gratuitum. l. j. §. ff. mandati. et
ideo isti stipēdiarij qui veniunt p̄ p̄cio nō p̄nt age-
re ad damna. qz non sunt mandatarij: vt dictū est
Item illi qui eā pietatis vl' parentele z bñdōi hoc
faciūt. xij. q. iij. nō inferēda. Silt nec illi qui ex de-
bitō tenent. xj. q. iij. si dñs. z. c. iulianus. vide qd
no. in. d. l. nensenus.

6 **Utrum** mandatum expiret morte mādatōis
R. n. doc. in. c. gratuz. z. c. relatum. de offi. deleg. q.
re integra expirat. l. mandatū. l. mandat. als nō
Quō res dicat integra z quō nō. vide ibidez per
doctores.

Manifestum nos rescribim? i
telligere qd vel p
m cōfessionē vel p̄bationem legitime no
rum fuerit. aut euidētia rei q̄ nulla pos-

si tergiversatōe celari dicat text. in. c. cum olim. in
fi. d. ver. sig. z ibi dicit glo. q. pp̄ue manifestū dī qd
nō eget p̄batione.

7 **Utrum** in dispositione vbi sit simpliciter mētio
de manifesto debeam? accipere manifestū pp̄ue et
put est species distincta a notorio: R. n. fm Pan.
in. d. c. cum olim. q. debemus cōsiderare materiā
subiectā: vt no. in. c. rogo. xj. q. iij. z etiā vsqz loqñ
di. ar. c. quis. de ver. sig. In dubio vō debem? ca-
pere pp̄ue. Ad hoc. l. nō aliter. ff. de leg. iij. z i. c. si.
de ver. sig. z maxime in penalibus.

Manumissio est libertatis da-
tio nā dū quis in

m seruitute est: manui z p̄tati supposit? ē
sed si manumissus est. liberat a manu
z p̄tate dñi: vt insti. de liber. §. j. z. xij. q. ij. cum re-
dempto.

1 **Quis** pōt manumittere: R. n. q. is q. habet ad
ministratōz rerum suarū. z. xvij. annum incepit
inter viuos libertatē dare pōt. insti. quibz ex cau.
ma. nō pos. §. pe. In vltima vō voluntate q. testa-
ri pōt. l. in. xij. anno. pōt z manumittere. vt in. d.
§. pe. z. l. qui manu. non po. aut. h. hodie nono
iure. Item ep̄s pōt manumittere seruos ecclie be-
nemeritos. xij. q. ij. si quos de seruis. pōt etiā z nō
benemeritos. dummodo det ecclie p̄ vno duos
eiusdē meriti z peculij. xij. q. ij. ep̄us qui. Intelli-
ge de bonis pp̄ijs. Item eā miseratōis pōt. d. c. cū
redemptor. Abbas pōt etiam cuz consensu ep̄i. et
monachorum. xij. q. ij. abbatibus. vel si consuetu-
do sit q. possit vel non possit illam serua. de his q.
fiunt a pla. si cū. z. c. ea noscūt.

2 **Quid** si quis sit seruus plurium nunquid po-
test manumitti ab vno illorū: R. n. q. sic. h. manu-
missor tenet alios seruare indēnes. l. de cōi seruo
ma. l. j.

3 **Utrum** valeat manumissio i fraudē creditorū
facta: R. n. q. nō. l. q. manu. non po. l. j. z insti. ex
qui. cau. ma. §. j.

4 **Utrum** possit manumitti ille qui p̄pter delictūz
incidit in seruitutē: R. n. Pa. in. c. ita q̄rundā. de
iude. q. nō fm Jo. an. fact. l. ij. l. quibz ad li. pro-
da. non licet.

5 **Quō** sit manumissio: R. n. mlis mōis. insti.
de liber. §. multis mōis. Vbi inter alios dī q. p̄t
fieri in secreto. vt si dicat dñs. esto liber vl' p̄ eplāz
vel p̄ testm̄ vl' p̄ quālibet vltimā voluntarē.

6 **Quomō** reuocat manumissio: R. n. p̄pter om-
nes cās ingratitudinis ex quibz reuocat donatio:
de quibus s. Donatio. j. §. xlij. in autē. vt liberi de
cetero. §. illud.

7 **In** quo differt manumissus ab ecclia. a manu
nullo a p̄uato: R. n. q. p̄mo. qz p̄pter opas nō p̄-
stias reuocat in seruitutē: vt. xij. q. ij. diaconi. sec?
in alijs: vt. l. de libe. cau. l. solo. Secdo qz filij eorū
remanent obnoxij ecclie sue patroni. xij. q. ij. de
libertis. sed alij non. l. de liber. z eorum li. l. j. z. ij.
Tercio qz serui ecclie p̄nt manumitti cuz hoc q.
non possit alteri q̄ ecclie sua bona relinquere. xij.
q. iij. c. j. z. iij.

8 **Utrum** in manumissione possit dñs aliqd ser-
uitium sp̄iale sibi imponere: puta q. sibi dicat ho-
ras. z bñdōi: R. n. q. sic. ita q. si seruare noluerit
etiā si ordinatus fuerit degradet. z p̄stine seruitu-
ti subiecta. c. nullus. de seruis non or.

9 **In** quibz cōsistit ius patronat?: R. n. vt no. in
l. si. l. de bo. lib. in glo. s. p̄mo. vt nō p̄ponat turpē
actionē. aut exceptionē aduersus patronū. Secdo
reuerentiā ei dz tam in faciēdo q̄ nō faciēdo. Ter-
cio p̄stare dz ei alimēta si als nō habz. Quarto pa-
tron? habz ius reuocādi eū in seruitutē rōe offen-
se p̄missē p̄ ip̄m. Quinto p̄onus bz ius succedēdi

Handwritten signature or mark.

liberto. Unde tenet liberus ei relinquere legitiaz que est tertia pars suoz bonoz si i bonis habz pl9 q centum aureos. z nullos liberos habet cum de cedit. si vero minus q centum aureos habet in stantia non tenet ei aliquid relinquere. q si mortuus fuerit ab intestato nullo liberoz relicto sic succeder in totum. Vide ibidem z insti. de succes. lib. ton. §. sed nostra constitutio.

Athematici dicuntur divini. h

m cum aspiratione significat scientia qd u ualem. unde versus. Scire facit mathe sis. sed dininare matem. de quo vide. §. fortlegiuz. et superstitio. z s. diuinatio. Unde tales non debent ad lumen alterius domus accedere alias concre mari debent. nec aliquis eos suscipere seu consule re. alias debent deportari z bona eorum confiscari et diuatoz gladio ultore feriri. vt. L. d male. z mat. l. nullus. l. nemo. z l. culpa.

Matrimonium. i. quid est

m maris z femine inter psonas legitimas indiuiduam uite consuetudinē retinēs. xvij. q. ij. §. j. insti. de pa. po. in prin. z in. iij. sentē. di. xvij. de psum. illud quoqz nobis.

1 **Utrum matrimonium sit sacram noue legis.** Rñ. q matrimonium pot dupliciter accipi. aut qntum ad eius institutionem. z sic non est sacram noue legis. quia fuit ante nouam legem institutum. alio mo quo ad eius effectum. z sic licet fuerit ante nouam lege institutum no tñ habuit vim pferendi gratiam sicut modo in noua lege in qua non est euacuatum sed confirmatum. z factum gratie causatiuū. z sic ē sacramentum noue legis. Hec Ricar. in. iij. disti. xxvj. ar. iij. q. ij.

3 **Quid est in isto sacro materia z forma.** Rñ. fm Ri. vbi. s. eadem. q. uerbum primo. platum ē materia. z uerbum scdo est forma. quia sicut uerbum accedens ad uerbum pcedens qui dicit accipio te in meam uxorem est forma huius. s. dicendo. z ego accipio te in meum uirum vlcōtrario. Ber. in. c. tua nos. de spon. uult q uerba sint forma. z cōsensu sit materia.

2 **Quid est res z quid est sacram in matrimonio?** Rñ. Ri. vbi. s. ar. ij. q. iij. q. expōsio p̄sensus siue exterior coniunctio est sacram tñ. Res est duplex que per illud sacram significat. s. charitas quā signat. et dispositiue causat. Alia est unio xpi et ecclesie quā signat sed non causat Ipsa aut charitas est res tñ et no sacram. obligatio uero interior p mutuu cōsensum expressa siue cōiunctio exterior est res z sacramentum.

5 **Utrum gratia gratum faciens cōferat in b sacramento.** Rñ. Ri. vbi. s. q sic si digne contrahant ex diuina institutione.

Matrimonium. ij. quod cō

m dic q ad legitime contrahendum debz fieri banna. z quod publice cōtrahendū est. de quo vide s. clandestinum.

1 **Per quid contrahitur.** Rñ. q p mutuu cōsensum

uerbis expressum. c. tua nos. de spon. **Utrum sine mutuo consensu animoz possit cōtrahi matrimonium.** Rñ. fm cōiter theologos q quo ad deum z ueritatem no potest esse matrimonium. si non ambo p̄sentiant. simul dicant. aut faciant quicqd uoluerit ab extra. xvij. q. ij. sufficiat. licet eccia aliud iudicet. vt in. c. is qui. de spon.

Utrum requirat q cōsensus p̄stet simul eodē tpe Rñ. Pa. in. c. dilectus de spon. tenet q de subalitate iuris necessario requirit vt simul eodē tpe p̄stetur. quia dicit glo. in. l. consensu. ff. de ac. z obli. z in. l. j. ff. de cōtraben. emp. q in contractibus q p̄ficiunt iure gencium debent p̄sensus simul p̄stare. Et Specu. in. ti. de spon. dicit q responsio alterius debet sequi immediate p. l. continuus actus. in. pn. et. l. j. ff. de uer. ob. Ho. uero in. c. ex lris que sequit Jo. an. dicit q sufficiat p̄sentiat p̄ prius z duret in p̄posito suo. z postea alterius consensus accedat ex postfacto et est ueror opi. Host. vt est tex. in. d. l. i. §. si yo p̄sens interrogauit. vbi dicit interuallū me diu tempis non uitant obligationē. secus si no p̄se ueraret in p̄posito. qz sic esset uera prima opio q si esset matrimoniu q̄tūcūqz alter p̄sentret postea.

Utrum uerba exprimentia consensum de p̄nti sint necessaria ad matrimoniu contrahendum? Rñ. cōiter theologo in. iij. dist. xvij. z moderniores canoniste. vt no. Pan. in. c. tue fraternitati. de spon. tenent q non sunt necessaria etiam in loqui ualenti b? dūmodo p̄ alia signa exteriora consensus exprimat. vt p̄ nutum z b̄mōi. Et istud tene. licet alij dicant aliter. ifact p̄ hoc. qz legata z fideicommissa solo nutu relinquī possunt etiam a loqui ualente. vt L. de fideicommiss. l. z in epistola. z ff. d. lega. iij. l. uutu. c. cum apud. de sp̄s. vbi dicitur q sufficiat p̄sensus. ergo no requiruntur uerba p̄se. cū p̄ alia possit exprimi. qz aliud d̄ sufficere quo posito nichil aliud requiritur ad substantiā actus. vt no. glo. in. ca. statutum. de rescript. li. vj. Item no refert quid de equipollentibus fiat. c. licet ex quadaz. de test. Itē patz q mutus potest cōtrahere. vt in. c. cum apud de spon. ergo uerba non sunt necessaria. vt patz in d. c. tue fraternitati. z in glo. in. d. c. sufficiat. Et ideo si quis diceret accipio te in meam uxorem z si cou sentis vt sit matrimonium da mihi osculum. et illa dat̄ erit uerum matrimoniu. licet nullum uerbum dixerit de matrimonio contra inter. ecc. contractio ca. primo.

Utrum sine aliquo sensibili signo exprimentē cōsensuz de p̄nti contrahat matrimonium? Rñ. fm cōiter theologos vbi s. z canonistas in. d. c. tue fraternitati. q no. qz est sacram z de rōe sacri ē q sit in eo aliquod sensibile signum. z ideo dicit glo. in. d. ca. tue. q ad esse matrimonij duo concurrūt necessario. unum materia. s. consensus. aliud forma. s. uerba uel signa consensum exprimentia. Aduerte tñ q si pater contrahit z dicit uerba p̄ filia p̄ntē et tacente q erit matrimoniu. qz uerba parentū z taciturnitas filioz p̄ntium z uerba intelligentiū equipollent sensibili signo exprimentē consensum interiorē. Quod uerū intelligo si ipi p̄ quib? An

Matrimonium. ij. CLXXXVIII.

habentur aliquo signo annuntias alias non credo
q̄ sola taciturnitas sufficiat. Et sic intellige et limi
ta glo. in. c. nō omnis. §. cū dicit. xxxij. q. ij. 7 in. d.
c. me fraternitati. et sancti Tho. et Ric. in. iij. dist.
xxvij.

6 **Q**uoniam consensus de futuro cum carnali copula
faciat matrimonium? R. fm Ricar. in. iij. di. xxvij
q̄ quo ad deū et rei veritate sine consensu reali de
p̄senti nō p̄t esse matrimonium. c. tua nos. §. spon.
Et ideo distinguit sanctus Bona. eadē dist. q̄ aut
copulatur sibi affectu cōiugali ita q̄ vir credit co
pulari cū sua vxore. et eōstrario. et sic copula facit
matrimonium p̄pter consensum tacitū de p̄senti
q̄ videtur implere velle qd̄ p̄misit. s. eam accipere
nunc de p̄senti sicut antea p̄miserat de futuro.
Aut cognoscit eam affectu fornicario. et sic non est
matrimonium quo ad deū. h̄ p̄sumptū quo ad eccle
siam cōtra quā p̄sumptione nō admittit p̄batio.
vt in. c. is qui. de sponsa. si tū contraheret de facto
cum alia teneret scdm̄ matrimonium fm̄ Ric. vbi s̄.
qd̄ nō bene.

7 **Q**uomodo cognoscantur signa que expriment cō
sensum de p̄senti? R. q̄ recurrendū est in foro ani
me ad intentionem. q̄ si de intentione nescit. sic di
cendum est q̄ si aliqua verba p̄cesserūt ab vno eo
rum. vel ab aliquo alio in eorū p̄sentiā. et sic po
stea signa sic fm̄ verba determinabit de signis. vt
puta si alter dicat. Ego accipio te in vxore et si tu si
militet consentis accipere me in virū hibe. vel an
nue cap. te et h̄mō. sic erit matrimonium. Si vero p̄
cedentia denotant cōsensum de futuro sic 7 signa.
Qd̄ si nulla verba p̄cesserunt. sic nō indicabo pro
matrimonio. ex quo de intentione nō p̄stat. Luti
tū est p̄ matrimonio p̄sumere. q̄ nullus piculum
imminet alias sic.

8 **Q**uomodo verba cognoscantur in dubio quādo
de intentione non constat? R. q̄ verba quedā sunt
clara que demonstrant consensum de p̄senti. sicut
cū quis dicat. accipio te in meā vxore. 7 illa replicat
et ego accipio te in meū virū et similia. Quedam
sunt dubia vnde nota q̄ verbum placet et verbū
volo denotāt fm̄ tempus p̄sens fm̄ dominium An
to. in. c. ex literis. el. p̄mo de sponsa. verbum autē
infinitivum nihil p̄fecte significat. h̄ determinabit
fm̄ verba p̄cedentia vel ad p̄sens vel ad futurum
Vnde si verbo volo vel placet addatur verbū in
finitivū denotās actū nō dependentē solū a libe
ra voluntate. p̄ferentis non inducāt dispositio de
p̄senti h̄ de futuro. puta cum dicat placet vel volo
ascendere arbore. Si vero verbū infinitivū deno
tat actū qui p̄cedit solū a voluntate p̄ferētis libe
re. Et tunc si denotat p̄ncipium actus nō inducāt
dispositio de p̄senti. Exemplū volo tecū contrahere
vel volo te desponsare. et sic nō erit matrimoni
um. Si vero denotat executionē actus. sic induc
tur dispositio de p̄senti. Exemplū volo te habere in
vxore vel dicat placet mihi te retinere. p̄ vxore. et
sic erit matrimonium. q̄ qui vult cōsequens vult et
nōcedens. vt in. c. p̄terea. et in. c. prudentiā de offi
cio delegati. In hoc tū multū instant doctores. h̄
p̄t anteo. et vide si vis Barto. in. l. cunctos po

pulos. L. de sum. trini. et canonistas in dicto. c. ex
literis.

9 **Q**uid si dicat. p̄videbo tibi tanq̄ vxori mee 7 il
la similiter idem respondeat. Respon. fm̄ Host.
in. c. ex parte. de spon. q̄ pro matrimonio est iudi
candum.

10 **Q**uid si dicatur viro vis talem pro vxore. et
respondet placet. et similiter idem dicit mulier: sit
matrimonium. Respon. vt patet ex dictis matri
monium est. nota etiam Hostien. in. c. sponsam.
de spon.

11 **Q**uid si dicat. p̄mitto tibi q̄ non dimittā te pro
meliori vel peiori vxore? R. fm̄ Hostiē. in. d. c. ex
parte q̄ matrimonium erit. Nā in talibz 7 similibz
dubijs iudicandū est p̄ matrimonio. ar. de sen. et
re iudi. c. fina.

12 **Q**uid si vir dicens. p̄mitto tibi q̄ habeo te p̄le
gitima vxore. et similiter respondet mulier contra
bat de p̄senti? R. q̄ sic vt in. d. c. ex parte. in. ter. et
in glo. ij. q. v. c. nec illud. §. sed obijcit. quia ver
bum habeo potest referri ad tēpus p̄sens. de ma
cōtra inter. eccle. cōtra. c. ex literis. 7 ideo fm̄ Ho.
et Hostre. subaudiendū est de cetero vel hoc tem
pore secus esset si diceret. p̄mitto tibi q̄ ducā te in
vxorem fm̄ Jo. in dicto. c. nec illud. quia sic essent
sponsalia. 7 similiter dicit Panoz. in. d. c. ex parte.
q̄ erit matrimonium si dicat. p̄mitto tibi q̄ non ha
beo aliā vxore nisi te. et illa similiter responderet. se
cus si diceret nō accipiā aliā in vxore. quia nō erit
matrimonium.

13 **Q**uid si dicat. p̄mitto tibi q̄ retinebo te perpe
tuo meū et illa respondet similiter? R. nō est
matrimonium. nisi dicat q̄ vult eā tenere in vxore
in autē. qui mo. natu. effi. le. §. penult. Jo. tamen
in. c. j. xxx. q. v. et glo. in. c. solet. xxxij. q. ij. tenet q̄
iure canonico est matrimonium. et ita tene in dubio
Sed quando constat de mente nō est curandum
de verbis quo ad deum et conscientiam. quia q̄n
do ambo intendebāt contrahere de p̄senti. sem
per erit matrimonium etiā si verba sonabant p̄sen
sum de futuro. ar. c. intelligētia. de verbo. signi. cū
similibus.

14 **S**ed quid dicendū cū aliquis dicit verba exp
mentia consensum de p̄senti vel de futuro: et secu
ta copula postea dicat q̄ nunq̄ talia verba p̄mit
tāo contrahendi h̄ solū aio error: quēdi copulā. R.
q̄ alter non debet credere q̄ nec tenet. Vñ in. c. p̄
tuas. de p̄bationibz d̄. Nūm̄ indignū est iuxta
legitimas sanctiones. vt q̄ sua quisq̄ voce diluci
de p̄statis est in eo casu. p̄prio valeat testimonio
infirmare. Si pure temerarie credit q̄ dicat ver
sic nō debet nec petitionē alterius etiā in carnalem
copulā cōsentire nisi de nouo dicat se velle contra
here. Si autē dicat postea se esse mentitur et petat
debitū tunc credat et reddat. Si vero credit nō cē
virum 7 p̄manet in p̄ma temeraria credulitate sic
nō debet reddere. quia faceret contra cōscientiam
et si nō reddit peccat etiā. quia vir reuocando qd̄
p̄ius dixerat expirat illud pus dictū. q̄ reuocatō
concordat verbis quibus consensit de p̄senti. h̄c
Ricar. vbi s̄. dist. xxvij. ar. j. q. iij.

15 **S**ed pone q̄ p̄fatus nō eam duxit nec vult ducere s̄ potius aliaz accepit: R. q̄ in foro ecclesie si potest pbare mulier q̄ p̄trant p̄ verba de p̄nti v̄l de futuro secuta copula carnali q̄ coget eam duce rem nec admittet pbatio in cōtrariū. vt no. in. c. is qui. de spon. s̄ in foro anime si aliā non accepit cogendus est vt eā accipiat: si euidenter nō apparet q̄ potius se decipi finxit. puta quia magna est disproportionabilitas. Si v̄o aliā duxit animo cōtrahendi et in primā nō cōsensit. nō d̄z enaz ad preceptum ecclesie sc̄dam diuinitere: s̄ pot̄ pati humiliter etiā excoicationē. et tali mō cum secunda habitare q̄ nō generet scandalū alijs. quia primum matrimonium nō fuit ex quo cōsensus ex parte alterius defuit. s̄ secundū. Et hoc tene quia cōmunit tenet vt no. Pa. in. d. c. is licet quidā dicant q̄ licz p̄mū nō fuerit matrimonium t̄n etiam sc̄dm nō p̄t esse. q̄ ecclesia talē inhabilitat ad cōtrahēdū euz q̄ cūqz alia a prima. in. d. c. is qui fidez.

16 **Q**uid faciet p̄fata mulier que nō p̄t pbare cōtractū matrimonium q̄ fuit clādestinū: R. si statim vir reuocauit et patefecit q̄ nō consentit. Aut si sit multa disproportionabilitas. ex quibz verisimilit̄ potest credere q̄ nunqz in eā consenserit et similia. sic credo q̄ si ille trāsinit ad secunda vota aut oīno renuit eā accipere q̄ poterit ei credere et cū alio cōtrahere: maxime si sic iurat et ex qualitate vite sue potest p̄sumere q̄ nō mentiretur in hoc. als̄ nullo modo debet cōtrahere cū alio s̄ viuere in castitate et sibi imputet q̄ fatue egit clādestine contrahendo. Sed si pure de facto contraxit et pbabiliter credat q̄ talis p̄fatus non habuerit animū in eā consentiēdi sic poterit exigere et reddere. Si vero nō habet aliquā pbabilitatē ad hoc credendū. credo q̄ teneat reddere s̄ exigere nō possit. Si vero crederet q̄ p̄fatus t̄n cōsensit licz postea neget: nec poterit exigere nec reddere ar. com̄ que no. in. c. inquisitioni. de senten. excō. Quod no. quia sepe in practica euenit.

17 **Q**uid si quis post contractū matrimonium non animo cōsentiēdi s̄ decipiēdi credens ex cōsilio peritorū tale matrimonium tenere cognoscat p̄fataz mulierem tanqz coniugē credens sic firmiter esse: R. q̄ talis copula nō facit matrimonium quo ad deū. quia ex quo nullū vinculū p̄cesserat quo ad deū copula nō facit matrimonium. vt no. in. c. is q̄. de spon. vbi dicunt doc. q̄ si sponsalibz solutis sequitur copula nō inducit matrimonium ex quo vinculum sponsalium est solutū. Idem dicunt vbi inuenit̄ p̄missio de contrahendis sponsalibz in futurum. facit. l. si. ff. de condi. ob causaz. Itē error turis non inducit cōsensum matrimonialē. quia nihil tam contrariū. cōsensui q̄ error. l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iudi. facit qd̄ no. Bar. in l. multam. ff. de condi. et demon: vbi dicit si iudex errat in fundamēto iurisdictionis non valere processum licet in veritate haberet iurisdictionē. et probatur in. c. sc̄scitatus. de rescrip. iuncto. c. prudentiam. d̄ officio delega. vbi iudices delegati cū clausula: Si nō omnes rē. Si p̄cedunt sine alio ignorantēs impedimentū et credentes posse sine eo

cedere nō valet p̄cessus: licet habeant iurisdictionē quia erant in fundamēto iurisdictionis. ita iste errauit in fundamēto matrimonij. cū consensus sit eius fundamētū et de substantia eius. vt in. c. tue. de sponsa. et similibz. Vnde si talis accepit aliā nō potest eā dimittere in foro anime aut religionē extire. si quā p̄fessus est. et statur eius confessioni in h̄ vltimo. vt no. in glo. in. d. c. is qui. et ibi per doc. et in. c. significasti. de homi. Idē consuluit do. Alex. de neuo in facto.

Utrū matrimonium possit contrahi inter absentes p̄ p̄curatorē: R. q̄ sic. xxij. q. ij. honorant. de conuer. cōiuga. c. et parte. el. ij. in ter. et glo. si tria cōcurrant. Primo q̄ sp̄aliter mandet eidē de matrimonio cōtrahendo. Secōdo q̄ specificet eidē de certa et sp̄ali seu determinata p̄sona cū qua cōtrahat nomine cōstituentis. Tercio q̄ cōstituens p̄ seueret in eadē voluntate vsqz quo p̄curator cōtraxerit. Nam p̄curator quantumcūqz generalit̄ sit cōstitutus nō poterit contrahere matrimonium p̄ cōstituente. nisi expresse id habebat in mandatis. nec hoc sufficit nisi determinet certa p̄sona cū qua contrahere debeat in mādato. hec pbantur in ter. et glo. de p̄cura. c. p̄curator. li. vj. nec p̄fata sufficerent si mutaret animū. vt patet ex dictis hic supra licet ecclesia nisi expresse reuocaret iudicaret p̄ matrimonio: t̄n quo ad deū et cōsciētiaz nō esset matrimonium: ex quo cōsensus deficiat tpe quo p̄curator contrahit.

Sed pone q̄ p̄curator in mādato habet sp̄alē potestatem de contrahendo matrimonio s̄ nō de terminationē p̄sonē cū qua debeat contrahere. tamē habet ex t̄nens vel p̄ litteras aut alio mō: R. q̄ si cōtrahit cū illa erit matrimonium. Nec obstat glo. in. d. c. p̄curator. que tenet contrariū. quia intelligenda est q̄n alio modo nō specificauit sp̄alē p̄sonā per rōnē suā. Verūtamē stulta est que cum tali p̄curatore contrahit nisi faciat fidē q̄ ad contrahendū secum sit specialiter p̄curator deputat̄ quia sic ille posset negare q̄ nō misit eum vt p̄traheret cum illa: s̄ cum alia. et in foro contentioso excluderetur.

Utrū p̄ solas litteras possit contrahi matrimonium inter absentes: R. vt patet ex dictis q̄ sic. si duo concurrunt. Vnū q̄ mittens litteras quibus exprimit q̄ talē accipit in vxorē de p̄senti si ipsa cōsensit. q̄ p̄seueret in eadē voluntate vsqz quo illa cui littere mittunt̄ expresse consentiat. Secundum q̄ illa persona exprimat cōsensum receptis litteris aliter nisi exprimat quantumcūqz cōsentiat nō erit matrimonium fm̄ Rodon̄. ar. d. c. honorant. et c. veniens. qui de. vel vouen. et. c. et publico. de conuer. coniuga.

Sed nunq̄ statim vt litteras rescripserit quibz similiter et ipm̄ accipere exprimat in virū: aut alij manifestauerit sic. talis mihi scripsit q̄ me accipit in vxorē. et ego non dico vobis q̄ s̄ ego accipio eū in virū erit matrimonium. R. videt̄ p̄ma facit q̄ nō. donec ad noticiā alterius pueniat. quia antea nō est cōsensus. i. simul sensus: s̄ dissensus. i. c. p̄

ipius sensus et facit p hoc. l. consensu. et quod ibi nota. ff. de acti. et obliga. Sed tamen ego credo q stant. vt expressit sit matrimonium. quia ibi sunt substantia matrimoni. s. consensu expressus amboni et cum substantia sint sufficit ar. eorum que no. per Bar. l. platam. l. de sen. et interlo. omni. iudi. et istud tene. Ex quo eni vel nuncio hoc exp l p literas sic est consensus. quia simul ambo consentiunt et cu signis necessarijs. ar. ad hoc in. d. c. honorant.

22 Quid si dicat pmitto vobis tribus foribus q vna de vobis accipia in vxorem. et ille omnes respondet placet. et postea cognoscit vnam ex illis. R. fm Host. q matrimoniu cu illa erit quia ipso facto consent. c. dilecti. et. c. vt nostruz. de appe. Et hanc opinionem tene. licet glo. in. c. ex literis. cl. ij. de spon. teneat contrariu. et multi doc. qua veram intelligerem si quis pmitteret tribus feminis no co sanguineis. quia vna cognoscendo posset alia nihilominus accipere fm fide. sed no sic in casu pposito. et ideo p matrimoio est iudicandu nisi cognosset ea animo fornicandi solum.

23 Quid in quid est consensus q facit matrimoniu R. fm opinionem Ricar. in. iij. dist. xxxj. ar. ij. q. j. q ad hoc vt consensus faciat matrimoniu oportet sint ibi tria bona matrimonij implicite et in habitu saltes. s. q contrahentes consentiant. Primo in vinculi inseparabilitate rone cuius est iurimomo bonu sacramenti. Secdo in bonu fidei quantum ad eius essentiale qd est no negare vsum sui corporis si conuincit alter petat nisi deus a debito reddendi liberauerit. Sed quantum ad accidentale bonu fidei seu accessoriu qd est non exhibere alteri quam suo coniugi vsum sui corporis no est necessariu: sed solum ad bene esse matrimonij. Terciu bonu pro lis quantum ad eius essentiale qd est eam suscipere conditionaliter. s. si deus ea dederit vel no cura re aliquod impedimentu ne proles veniat. sed qn tum ad eius accidentale bonu. s. absolute velle plem et eam educare no est necessariu. Unde si qs contraheret cu intentione separabilitatis non dico quo ad thoru. sed quo ad vinculu. quia sic esset contra bonu sacramenti: aut cu intentione denegandi seipsum alteri coniugi petenti sine alia diuina reuelatione. quia contra scdm bonu. s. fidei. Aut cum intentione no suscipiendi plem si deus eam daret: aut no eam educandi: aut pcurandi venena sterilitatis ne ples conciperet aut nasceret vel educaretur. quia ptra terciu bonu matrimonij. s. prolis matrimoniu talis no contraheret. Et ideo oportet p sata habeat in intentione salte implicite. Explicite vero sufficit q in ptra bendo intendat illud. qd inter contrahentes requirit ad matrimoniu. Adria aut veru matrimoniu contraxit cu Joseph. licz no intenderet consentire in carnalem copulaz quia erat certificata q Joseph nuq ea requireret et li ea requisisset q deus absoluebat a tali obligatione. Similiter ille qui ptra hit qnis no habeat animu consummadi h religionem intransi. quia cum intrat absoluit a deo a tali obligatione.

24 Quid intentio libidinis vel pulcritudinis aut di

uitariu excludat matrimoniu: R. fm sanctu Bo in. iij. di. xxx. q multe cause possunt esse iductiue et sine pcto dimo no sistat in eis. vti si moueret si cut ca pncipalis e nun? honesta et eet p facti vnlitate: non m cotra sacramenti veritate. nisi ita esset si nis q no quereat nisi libidines vel diuitias. non vxore ducere. quia sic esset contra veritatem sacramenti.

¶ Sed nunqd contrahes ex alio sine q plus habende peccet: R. fm de pal. in. iij. dist. xxxj. q sic venaliter qn contrahit pncipaliter ppter vitandaz fornicatione: si modo sit talis q fm comune spem possit habere filios. alias no. Unde licet fims matrimonij pms et p se sit iusteno generandi. m qn pncipale factu est impossibile sicut in sene vel sterili licet de secundario q e inteno vitandi fornicatione facere pncipale. Alie autem intentiones sicut reformatio pacis. et alie honeste si pncipaliter et p se intendant. sic est pctu venale. sicut cu vir cognoscat vxore ppter sanitatem. vel baptizat vt sanct. Alij vero volut q sit mortale qa cu matrimoniu sit sacramentu no pot sine pcto mortali pncipaliter intendi fims extraneus. sicut si quis baptizaret pncipaliter ppter questu. no curas de gra baptismali. h istud dicit idem Petrus q e nimis duruz. h m no est sine rone. et ideo securius tenet m idem q ptrabens pncipaliter ppter voluptatem peccat mortalit. Si vero quis contrahit secundario ppter diuitias. pulcritudinem et hmoi. no est peccatu. nisi sit inhonesta inteno.

¶ Quid ptra bns in peccato mortali peccat mortaliter: R. fm Petru pdictuz q sic. qe dicit Aug. i. q. j. p Ilayam. q sacramenta talia sunt vniuersa cu qli conscia quis accedit. Sed nunqd teneat cofiteri videt tenere q sic. h ego no credo de necessitate nisi in pposito. intellige q peccat ptra bns. p verba de presenti.

Matrimoniu. iij. que impediunt vt no contrahat: R. q sunt. xvij quoru duo pma impediunt de necessitate pcepti ita q peccat mortaliter contrahes. m contractu de facto no dirimunt. Tercium vero impedit solum ad tps et aliqui impetuu. Alia vero sequuntia tali mo impediunt q etia si d factu ptra bns no tenet nec est matrimoniu postea ptractu. et contrahendo peccat mortaliter no in oibus. h solum qn contrahit ptra impedimentu. v. vi. vii. viij. ix. x. xij. xij. xv. xvi. et aliqui icurrit excoicatio. si contrahit in impedimento p sanguinitatis vel affinitatis vel voti solennis aut ordinis. vt s. excoicatio. viij. casu xj. et quis potest dispensare vt qs contrahat in ipsis impedimentis. vide infra Impedimentu. xv. iij. s. ij. et. iij.

Impedimentum. i. dicitur interdictum ecclesie. et istud interdictum est duplex quoddam generale quo prohibetur clandestine contrahere matrimonium omnibus d quo dicit vt supra clandestinum. Aliud est interdictum speciale quod alicui a iudice specialiter prohibetur propter ali

Matrimonium. iij. Impedimentū. ij.

quā causam legitimā ne cōtrahat. et istud interdīctum non pōt fieri nisi ab eo q̄ pōt de causa matrimoniali cognoscere. sicut est ep̄s vel aliq̄ ordinarius. et qui habeat peritiam canonū d̄ cōsang. et aff. c. j. Unde cōtrahēs contra istud interdīctum peccat mortaliter. et si causa p̄pter quā factū est interdīctum est p̄petua. sic oīno sepabunt̄ data sententia diuorij. p̄bato impedimento de matri. contra inter. eccle. contra. c. ultimo. Si vero erat tēporalis sic tenebit matrimonij sed in penas debent ad tempus separari. de matri. cōtra inter. eccle. cōtra. c. j. et. ij.

Impedimentum. ij. dicitur feriarum. Nam vt no. Panor. in. c. capellanus. de ferijs. prohibentur nuptie celebrari ab aduentu vsqz ad epiphaniā inclusiue licet Host. dicat etiam includi octauam. sed tu tene non includi. quia. c. non oportet. xxxij. q. iij. nihil dicit de octaua. nisi consuetudo esset. quia illa seruanda. l. si de interpretatione. ff. de legi. Itē a septuagesima vsqz in octauam pasche includiue. quia in. d. c. capellanus. dicitur post octauas. ergo non in octaua. Item a p̄mo die rogationum qui est secunda feria ante ascensionē domini vsqz ad octauā penthecostes includiue qz litera dicit in. d. c. capellanus. post. vij. dies post festū penthecostes. nō em̄ essent. vij. dies nisi dñica includeret. ifacit qd̄ ibi dicit̄ tres septimanas q̄ nō essent nisi includeret. et expone l̄ram cui dicit post. vij. dies festi p̄tbe. qd̄ caret octauis nuptie suspēdant̄ in dñica que sequit̄ et deinceps rē. vt intelligas de dñica sc̄da post penthecostes. non quia oportet expectare vsqz tunc s̄ quia si vult celebrare eas in die solenni vt cōiter sit oportet expectare vsqz tunc.

¶ Vtrū in p̄satis t̄pibus p̄hibeatur totaliter cōtracti matrimonij? R. p̄a. in. d. c. capellanus. q̄ nō qz matrimonij sine alia celebritate s̄ solū p̄ verba de p̄senti corā facie ecclesie pōt omni t̄pē p̄trahi cum nō inueniat̄ aliq̄ cā p̄hibitionis quia in tali p̄sensu nullū est p̄ctū. immo est factū. vt in. c. debiti. de biga. s̄ soluz p̄hibet solennitas nuptialis. vt sunt cōiunia et alie similes solennitates. et solēnis traductio et carnis cōmixtio. vt tenet glo. in. d. c. capellanus. Qui autē facit contrariū peccat mortalit̄: qz contra interdīctū ecclesie p̄trahit de matri. contra inter. eccle. cōtra. p̄ totum. Tenet t̄m̄ p̄e. de pal. qz solū erit peccatū mortale qm̄ prima vice cōsumat. non postea. nisi faceret in contemptū ecclesie. Credo etiam qz si mulier que alij habuit virū et vir qz alij habuit vxorē p̄berēt simul et p̄summarēt sine alia solēnitate cōiunij qz nō peccarēt mortaliter qz in eis cessat rō p̄hibitionis p̄dicta.

Impedimentum. iij. dicit̄ conditio. et hic accipio hanc conditionem proprie. sc̄z put est suspēsiua actus. de qua habes supra conditio. S. ij. que fit p̄ hanc dictionem si. Unde si q̄s contrahat cum aliqua sub ista conditione. si pater suus erit contentus et h̄mōi nō erit matrimonij donec conditio impleatur. et si nunqz impleatur

nunqz esset matrimonium. Ad cuius declarandū est sciendū. quia cōditōes sunt in q̄druplici genere. sc̄z honeste. turpes. indifferentes. et impossibiles. honeste sunt omnes ille que faciūt ad cōcedendam matrimonij vt qz parēs sint cōtenti. vel que nō derogant honestati. vt si dederis mihi dotem. si pater tuus remiserit mihi iniuriam et h̄mōi. Et iste si apponant̄ in matrimonio ip̄m impediunt. vt nō sit donec cōditio veniat in esse. Unde si ille qui sub tali conditōe contrahit mutet animū et dissentiat. vel alia sine cōditione accipiat anteqz conditio impleat̄. iam nō erit matrimonij p̄m̄: licz postea cōditio cuciat. Verū est qz si nō transiit ad secunda vota. ecclesia compellet eum vt eaz accipiat. ex quo cōditio aduenit. de condi. appo. sup. eo in ter. et glo. fallit hoc in duobus casibus. Primus si pendente cōditione cōmiserit carnaliter. Et intellige s̄m qz s̄ diri matrimonij. ij. S. vj. vel cōsensus de p̄senti absolutus adueniat. de cōdi. appo. c. de illis. et. c. sup. eo. et. c. p̄ tuas. quia tunc erit matrimonij de p̄senti absolutū. Secūs casus est si cōditio est necessaria. vt cū dicit̄ accipio te in meaz vxorē. si sol fuerit in cancro in estate. et h̄mōi. quia ex quo omnis talis conditio est exitura necessario. statim est matrimonij. quia talia futura sunt iam p̄senti in causis suis. ter. est apert̄ in. l. si pupill. S. j. ff. de noua. Unde nec p̄p̄e debet dici cōditio l. heres meus. ff. de cōdi. et demō. Doctenet bos. Lar. et p̄a. l. d. c. p̄ tuas. de condi. appo. et. s. Bona. in. iij. di. xxvij. et sanctus Tho. in. iij. dist. xxvij. Sed cōtrariū tenet glo. Jo. Hoffre. et Jo. an. in. d. c. p̄ tuas. et dicit̄ qz si transeant ad sc̄da vota tenebit sc̄dm̄ matrimonij contractū ante conditiois euentū. Ego vero credo in foro contentioso veriorē secundā opinionē. In foro autē amice dicandum ē s̄m̄ eoz intentionē. Si em̄ nō interdebant t̄m̄ cōtrahere s̄ in tēpōs cōditionis. sic nō erit matrimonij. et sic erit vera secunda opinio: qz licet stipulatio sub cōditione q̄ omnino est exitura nō sit conditionalis. est tamē in die ita qz nō debet aliquid anteqz veniat. vt no. i. d. S. j. facit. l. heres meus. in. p̄n. ff. de condi. et demō. vbi licet legatum factū t̄tuo cui moniet nō sit cōditionale. t̄m̄ non tenet heres soluere anteqz moriat̄. esset bene conditionale si legaret̄ centū t̄tuo cū monietur heres. Ratio quia si moreretur legatarij. s̄ nō in p̄mo casu: quia transiret ad heredes. vt i. d. l. heres. Et sic patet qz cōditio q̄ omnino est exitura aliq̄ facit cōtractū cōditionatū. aliq̄ nō. et qm̄ nō est cōditionatū. est t̄m̄ in die. et sic non erit matrimonij de p̄senti. nisi aliud intendat.

¶ Sed nunqz conditio que necessario subinteligitur in contractu si expumatur faciat conditionalē? R. qz nō. vt in. l. hec verba testatoris. ff. de leg. j. et in. l. cōditōes. et. l. aliq̄. ff. de p̄di. et demō. Nam legatū factū sub ista conditione. si heres hereditatem adierit nō est cōditionale. quia necessario subinteligitur. vt in dicitis iuribz p̄s. Sed si cōtractus posset fieri etiam nō existente illa conditione sic. si apponatur facit contractū cōditionatū.

Matrimonium. iij. Impedimentum. iij. CXC.

et fm hanc distinctionē cōcor. Archi. et Jo. an. in d. c. unico. de spon. li. vj. qui vident contrarij. Sic ergo patet quōd matrimonium vel spōsalia non sunt cōditionalia quā dicitur cōtraho cū tali si ip̄a in me cōsenserit et h̄mōi. secus si diceret si deo placuerit. et h̄mōi: q̄ nō necessario insunt. q̄ potest esse matrimonium cōtra voluntatē dei.

2 **Sed** pone q̄ quis cōtraxit sub cōditione si patri suo placuerit. pater p̄mo dissentit. h̄ postea mutata voluntate cōsentiit: R. q̄ nō erit matrimonium p. l. bones. S. hoc sermone. ff. de ver. sig. et. l. hec cōditio. l. apicola. ff. de condi. et demō. quia ista cōditio. si pater meus cōsenserit debet verificari de p̄mo cōsensu. ex quo quia nō fuit. id̄ expirauit. Vñ sicut copula carnalis q̄ de sui natura habet purificare conditionē. nō purificat quā inuenit et extinctū vinculum. v̄puta quia superuicit affinitas post matrimonium conditionaliter contractum ante conditionis euentum. Aut quia conditio expirauit et non fuit impleta. sic et i. p̄posito. et hoc tene postq̄ alia accepit. licet do. Lar. in. d. c. sup. eo. dicat tenere matrimonium si taliter cōtrahētes p̄seuerabāt in p̄mo p̄posito.

3 **Sed** q̄d si p̄fatus pater nec cōsentiit nec dissentit expresse: R. credo q̄ nō erit matrimonium. p. l. q̄ heredi. S. j. et p. l. menius. ff. de condi. et demō. vbi p̄ q̄ cōditio d̄ impleri in forma specifica. ergo requiritur q̄ expresse cōsentiit. Hosti. t̄. et sequit Lar. in. d. c. sup. eo. dicunt q̄ tenet matrimonium et q̄ sit sp̄ale in matrimonio. Et hec opinio tenēda. vbi ad sc̄da vota nō est denentia. al̄s p̄m̄i verius ē de iure iudicio meo.

4 **Quā** matrimonium cōtractū sub cōditōe cū sint affines: si d̄ns papa voluerit dispensare: teneat ad nemiensē cōditōe: R. pa. et Inno. in. d. c. sup. eo. vident tenere q̄ nō. p̄ quibus facit. l. inter stipulante. S. sacra. ff. de ver. ob. et. l. cōtinuus. S. cū q̄s. eo. ii. facit. l. apud Julianū. ff. de le. j. Sed in cōtractum q̄ teneat. est. d. An. et quidā alij in. d. c. super eo. et est verio: p. l. si rē meā. ff. de ver. ob. Vbi posuit stipulari rē meā in tēpus conditionis. quā mea nō erit. licet nūc cum sit mea nō possim. facit similit. l. iij. iuncta. l. pe. ff. de ope. pub. Vbi valet mādatū puati de opere publico faciendo p̄ncipe annuente. q̄d t̄i alias nō valeret. Nec ob. d. S. sacra. et. S. cū quis sub cōditione. quia ibi vicium erat in rē q̄ non erat in cōmerto: nec pōt esse h̄ nō sic ē in casu nostro. quia sublato impedimento p̄hibitionis p̄ dispensationē nihil obstat. faciunt nota. in. c. in causis. in. si. de elec. et in. c. nisi cū padem. in. si. de renū. Itē nec. l. apud iulia. p̄dicta. quia debet intelligi verū esse conditionē fore impossibilē que pendet ex voluntate p̄ncipis. in his q̄ p̄ncipis nō solet concedere. vt ibi patet. q̄ ibi loquit de p̄dijs in patrimonio Cesaris redactis. que cesar nō solet alienare nō insolitis concedi dispensatiue. vt ē tex. in. l. intercedit. ff. de condi. et de. Et ideo hanc partem tene. anteq̄ trāseat ad sc̄da vota. p̄ q̄ facit q̄d nota. Bar. in. d. l. si rem meā. h̄ postq̄ trāsluit potes tenere primā.

5 **Quā** teneat cōditio si donaueris mihi centū

accipio te in vxorē: R. q̄ nō. tex. est in. l. si ita stipulatus fuero. S. si tibi nupsero. ff. de ver. ob. Qd̄ li. mita quā talis stipulatio sit nō causa donis: vel quā non subest iusta cā petēdi illud. alias sic. Vñ dicit ibi Bar. q̄ si nobilis cōtraheret cū plebea. nō esset inhonestū. si in recōpensationē nobilitatis aliquid exigeretur.

6 **Sed** pone q̄ B. contraxit cū A. sub p̄fata cōditione. et ante conditionis euentū cōtraxit cū C. sub eadē conditione. demū. A. et. C. eo. tēpore dant centum: q̄d istorū erit matrimonium: R. q̄ neutrum rōne incertitudinis. facit. l. si ita fuerit. in. pun. ff. de re. du. et. l. duo sunt t̄ij. ff. de testa. tute. Itē q̄ contractus cōditionalis suscipit robur ab implemēto. l. cedere diez. ff. de ver. sig. et. id̄ p̄inde est ac si cum duobus cōtraheret simul eodem tēpore. Nec ob. l. potior. S. videamus. ff. q̄ po. in. pig. ha. l. nec emptio. in. pun. ff. de contrahen. emp. Vbi implemētū conditionis trahit ad diez contractus celebrati. vt p̄inde habeat ac si a p̄ncipio fuisset contractus purus. vt sic p̄m̄i videat valere. q̄ p̄dicta iura intelliguntur quando non est in potestate gerētis sc̄dm tollere. quia si esset in potestate eius tollere vt in casu nostro bene tolleret. vt in. d. l. potior. in. p̄n. Nec sc̄dm p̄t p̄mo p̄iudicare. q̄ nō ē maius vinculum q̄ p̄m̄i. Et hoc teneas q̄ cōis opinio est: nisi cōditio impleta fuisset citius ab aliq̄ eorū. quia illud esset matrimonium.

7 **Quā** cōtrahēs cū aliqua cum cōditione. si te inuenero virginē teneat: R. fm Lar. in. d. c. p̄ tuas. q̄ si ista cōditio intelligatur: si te inuenero per aspectum matronarū et h̄mōi. Sic tenet cōditio. Si vero referat si te inuenero virginē. l. p̄ copulā. et sic reic̄t tanq̄ turpis. et tenet matrimonium. h̄ nō sit virgo. Et sic intellige glo. in. d. c. p̄ tuas. et cōiter doc. qui eā sequuntur.

8 **Quid** si dicat si pmiseris me coire tecū accipias te in coniugē. vel dabo tibi centū: R. q̄ non erit matrimonium per copulā. quia pōt se liberare dando centum.

9 **Quid** si dicat cōtrahā tecū si pmiseris coire aut pmitto tibi q̄ si vxorē accipias te accipias si pmiseris me coire tecū: R. q̄ p̄ matrimonio est iudicandū in p̄ma copula. h̄ nō ante copulā. q̄ fm Inno. licet ista cōditio sit inhonestā t̄i suspendit contractū. h̄ purificat in prima copula. Alij dicūt q̄ si intelligat de copula matrimoniali. sic est honesta et suspendit si de alia fornicaria. sic debet haberi p̄ nō adiecta. vt nota. in. c. duobus. de spon. duo. et sic erit matrimonium etiā ante copulā. et videtur verius.

10 **Conditio** q̄ est de p̄terito vel de p̄nti aliquo nō p̄p̄t cōditio ē. vt in. l. institutio talis. ff. de condi. insti. viciat t̄i si nō fuit.

11 **Alie** conditiones sunt turpes. et inhoneste. et si sunt cōtra substantia matrimonij. vt cōtra inseparabilitatē: aut p̄tra bonū fidei. vel contra bonū plis. eo mō quo de substantia sunt. de quibus quā sunt substantiales dixi S. matrimonium. ij. S. xxiij. sic viciant et nō viciant. vt patet in. c. si. de condi. appo. facit S. detrahe. j. q. j. et. l. cū his. S. si p̄tor. ff. de transac.

Matrimonium. iij. Impedimentū. iij.

quia remota pte substāiali nō pōt cōsistere aliqd
Si ver nō sunt ptra substāalia matrimonij. sic
viciant et nō viciant. 7 sic pinde est ac si fuisset cō-
tractū sine cōditiōe. vt no. in. d. c. fi. Et hoc pso-
luto multarū qōnū. Vñ cōtrahēs donec aliā me-
liore inueniat nihil facit. Itē si venena sterilitatis
pcurabis. Itē si non seruabis mihi fide aliā volo
posse accipe 7 bñdī qz nihil sit. Illis secus vputa.
si te adulterandā pstitues. licet canoniste teneant
cōiter qz nō sit matrimonij. Tu tñ dic qz est mri-
monij et cōditiō reijcā. qz nō est ptra essentialia
matrimonij. vt s. dixi.

12 **C**Aliē cōditiōes sunt impossibiles. vt si celū digi-
to tetigeris et bñdī. et tales reijciunt fauore ma-
trimonij et habentur. p nō pōite. vt in. d. c. fi. licet
in alijs contractibus a matrimonio viciant cōtra-
ctū. vt in. d. c. fi. et. S. impossibilis. instituti. d. here.
insti.

13 **C**In summa nota. qz ad hoc vt cōditiō quilibz
suspendat matrimonij vt nō sit ante eius enētuz
oz qz septē cōcurrāt. Prīmū qz sit appōita in pnci-
pio cōtractus matrimonij. Nā si matrimonij eēt
pctū pure pmo. et postea poneret p ditiō nō possz
eū suspendere nec rescindere. c. dixi. xxxij. q. j. facit
qd no. d. An. pa. in. c. i. de condi. appo. Scdm re-
qritur qz in cōditiōe vterqz cōsentat expse. Vñ
de licet vnus ponat cōditiōz si alter expse in eā
nō pntit etiā si taceat matrimonij erit puruz. vt
no. in. c. fi. de cōdi. appo. Et qzuis cōditiō esset cō-
tra substāalia matrimonij. nihilominz matrimo-
nij teneret vt ibidē no. facit. c. aliqñ. xxxij. q. ij. sal-
tē quo ad ecclesiā. Tercū qz cōditiō nō sit necessa-
rio futura de qz tñ dic vt s. in pn. aut qz nō sit tur-
pis aut impossibilis. qz sic habet p nō adiecta. ex-
cepta illa qz est ptra sbaia mrimonij. Quartū qz nō
interueniat cōsensus de pñti absolutz post p ditiō-
nē et ante eius enētū. Quintū qz nō interueniat
carnalis copula ante enētū cōditiōis. quia sic sta-
tim erit matrimonij si fuerat contractū p verba d
pñti sub illa cōditiōe etiā si pccerāt cōditiōis
defectus dñmō alter erat ignorāz. puta. quia con-
traxit si patri placeret. et pater contradicit tñ alter
ignorat hoc. 7 cōsentit in copulā matrimonij erit
vt no. d. An. in. c. p tuas. de condi. appo. adducit
in simili. no. in. c. ex pte decani. de rescip. et similiē
Hosti. ibidē. qd tñ credo verū. quo ad forā cōren-
tiosum. et etiā in foro cōscientie. si ambo matrimo-
nialiter intendebāt copulari. als nō. vt s. Matrimo-
nium. ij. S. vi. Sextū qz sit p pte cōditiō nō mo-
dus. tenet tñ p. de pal. in. iij. qz idem sit dicendū
de modo sicut de cōditiōe. et fm eandē distinctiōez
excepto qz qñ modz ē possibilis 7 honestus nō sus-
pendit obligationē. sicut facit cōditiō. tñ tenet im-
plere nisi eius fauore sit appōit? qz tñ nō tenetur
si solū eius fauore respicit. Cōditiō vero appōi-
ta p modū cause. siue cā sit vera siue falsa fm p. p
dictum habet p nō adiecta in matrimonij. nisi eēt
necessaria. puta cōtrabo tecū qz es libera. qz si esset
serua nō valeret. Idē qñ dicit cōtrabo tecū. qz es
Johānes fili? tñ et bñdī. qz si eēt error. cōditiō
nis vel psonē. et sic viciaret matrimonij. Septimū

qz cōditiō non sit de pterito vel pñti. s. de futuro
vt. s. S. r.

Impedimentum. iij. dicitur er-
ror. nam quicquid impedit causam de sui natura
impedit et effectum. Cōsensus autē vt supra di-
ctum est. ē causa matrimonij. et ideo qd euacuat cō-
sensus euacuat matrimonij. Cōsensus vero est
act? voluntatis qz p supponit actū intellectus. qz vt
dicit Aug. v. de tri. Inuisa diligere possunt. inco-
gnita nequa qz. Et qz error impedit cognitionē id
et pntem qz sequit ex cognitione. p pte dicitur
qz errat. nō pntit. l. si p errorē. ff. de iur. om. in.
Vñ in. l. cū testamento. l. de iur. et fac. igno. dicit
cū erratis voluntas nulla sit et in. l. nō idcirco ibidē
cū errantis pntis nullus sit. facit. xxvij. q. ij. S.
bis ita respondet

CUtū matrimonij dolo ptractū teneat? R. gl.
in. c. cū dilect. qd me. cā. qz sic. h. dolus dederit cāz
cōtractū. et idē in glo. l. a diuo pio. ff. de ritu nup.
et in. c. cōstituit. xx. q. iij. Limitat pa. in. d. c. cū di-
lectus. et bene verū. nisi sit talis dolus qz excludat
cōsensus. qz sic nō teneret. facit qd no. Jo. an. in
c. vnico de como. et facit. c. cū locū. de spon. qd be-
ne nota quia facit ad multa. vt in votis. iuramen-
tis. 7 bñdī spūalibz. qz cōiter tenet. qz tenet. vt in
dictis glo.

CUtū omnis error impediāt matrimonij? R.
qz nō. s. solū ille error qui ē cōtra sbaia mrimonij
Duo autē includit mrimonij essentialē. s. duas p-
sonas qz cōiungunt et mutua corpis pntē inuicē.
Prīmū tollit p errorē psonē. Scdm p errorē cōdi-
tōis seruilis. qz seruus nō pōt libere libertatē sui
corpōis alteri tradere sine cōsensu dñi sui. Et idō
bi duo errores solū impediūt mrimonij. Alij autē
errores etiā si sint ad bene esse matrimonij nō impe-
diunt. vputa credebat qz pater esset cōtentus vel
qz eēt diues vel nobilis vel pulcra et bñdī cū ista
sint accidentalia matrimonio. nō impediunt. d. S.
bis ita rñdetur.

CCirca pñti errorē. s. psonē ē notandū. qz ad hoc
qz aliqz erret in psona oz qz p visum vel famā. vñ
auditū habeat noticiā aliquā psonē. cū qua contra-
here intēdit. qz vt dixi in penit? incognitū nec con-
sensus nec amorē possunt dirigere. ar. l. cū ab eo.
S. massax. ff. d. ptra. emp. vñ credēs absentē sibi ali-
quē notū pntē et cōsentit nō in pntē qz ē ali? h. in
absentē cōsentit errat in psonā. qz errare est aliū p
alio accipe. xij. q. ij. in quibz. xxxvij. dist. qzuis. S.
si nullā de absentē bz cognitionē nō errat h. de capi-
tur in pntē. de quo ponit exemplū de eo qz dicit
se filiū magni regis in genere. vel p mogenitū ma-
gni comitis. et bñdī. et sic ē error fortune non pso-
ne qz nō impedit. vt dicitur ē. xxix. q. j. S. error. Idē
cū aliqz scit aliquē h. filios multos. nullū tñ eorū
cognoscit. si aliquis eorū dicat se p mogenitū. 7 illa
cōsentiat in eū ppter spem successiōis bonoz pa-
ternorū erit error fortune 7 nō impedit. sicut nota.
Hugo. xxix. q. j. in pn. Calde. tñ in. c. ij. de coniu-
gio seruorū. et Jo. xxix. q. j. in summa. 7 Hosti. in
summa tenet qz in isto vltimo casu est error psonē

et nō est matrimonium. et credo sit verius: nisi forte intendisset cōsentire absolute in p̄sentē quē tū p̄ntabat alii: s̄ si consensus ferebat in eum nō vt in p̄sentē s̄ in p̄mogeniū erit verū. q̄ nō erit matrimonium.

4 Circa scdm̄ errozē. s̄. conditionis seruilis est sciendum. q̄ triplex est conditio status. s̄. melior cum q̄s cōtrahit cū libera quā credit seruā et ecōuerso. Sed s̄ eqlius cū. s̄. seruū cōtrahit cū ancilla quā credit liberā. Tercius deterior. vt cum liber cōtrahit cū ancilla quā credit liberā vel ecōuerso. P̄mus error: nō impedit matrimonium quia nō leditur in aliquo sic contrahēs. Nec scdm̄ similiter q̄ eque leditur vterq̄. vnde in neutro errore decipiē: nec h̄z q̄ obijciat alteri. ar. xxix. q. ij. p̄ totū. et de diuoz. c. significasti. Tercius vero error: impedit m̄mō nū. xxix. q. ij. si quis ingenuus. Ratio est q̄ alter tū ledit sine culpa et grauiter. quia in bono plis quā nō habebit in sua p̄tate. et in bono fidei. quia nō poterit ei reddere debitū libere. et in bono faciē s̄z in inseparabilitate cohabitatiōis. Sed potissima ratio q̄re iste tercius error: impedit matrimonium est ecclesie constitutio. Alij autē duo errores nō impediunt fm̄ cōmunē opi. tā doc. theo. in. iij. disti. xxvj. q̄. cano. licet quidā contrarium teneant. vt Hof. et Mo. in summa. s̄ nō cures de eis. S̄z cōmunē opi. teneas quā sequitur Inno. de cōiugio seruoz. in. c. p̄posuit.

5 Vtrū sc̄ter cōtrahēs liber cū ancilla vel ecōtrario teneat matrimonium? R. q̄ sic rex. ē. xxix. q. ij. si q̄s liber. et sic liber tenet sequi ancillā. fm̄ Pa. in. c. de coniugio seruo.

6 Vtrū liber cōtrahēs ignorat cū serua cui in tēpus data est libertas teneat matrimonium? R. q̄ non. quia vt dicit lex. statu liber. in p̄nci. ff. de statu liber. ea q̄ interim facit. vt seruus facit. non vt liber.

7 Quid si dñs tradit alicui libero suā ancillā vt liberā in matrimonio quā tū cōtrahēs ignorat. ancillā teneat matrimonium. R. q̄ sic. q̄ statim efficiatur libera. vt in aut. d. nuptijs. s̄. si vero ab initio. et hoc tenet glo. in. c. p̄posuit. et Pa. de cōiugio seruoz. et Hof.

8 Vtrū cōtrahēs liber cū ancilla ignorat. et postea hoc cognoscēs cōmiserit eidē p̄ copulaz teneat matrimonium. R. fm̄ glo. in. d. c. p̄posuit q̄ h̄is cōsciaz ex p̄abili cā et discreta q̄ alter ē seruus si cognoscat eā. p̄iudicat sibi. et erit matrimonium et sic intellige. xxij. q. iij. innocens. ff. de pe. be. litem veniunt. s̄. anteq̄ p̄tes. Si autē ex leui et temeraria causa cui nō d̄z credi. tūc nō p̄iudicat sibi titubās p̄ignorante habēdus ē. l. de cōdi. inde. l. vlti. ff. de libe. ho. et bi. l. iij. s̄. si quis volentes. Non enī cui libet referenti credere tenetur. ter. est. ff. q̄ cum sal. tuto. l. ij. ibi et si dictū sit ei et bona fide non crediderit. Aduerte hic q̄ si seruus cōtrahit cū libera que cū seruū ignorat peccat mortaliter cōmiserit et ex q̄ sc̄t m̄mō nū nullū eē. sed si ignoraret matrimonium non tenere. et idem dic de quocunq̄ q̄ sc̄t certitudinaliter q̄ matrimonium non tenet ex q̄cunq̄ impedimento. Quādo vero habz sc̄-

tiam vel conscientiam. id est firmā credulitatē de impedimento quā dare nō sciat similiter peccat mortaliter cognoscēdo. siue talis cōscienza. peccat ex p̄abili causa vel temeraria. nisi eam deponat. Quādo vero h̄z scrupulū cōscietie. i. quia dubi⁹ est. tūc si ex leui vel temeraria cā debet deponere et sic petere et reddere p̄t sine peccato. Si v̄o dubium est ex p̄abili causa potest reddere sed non petere debet. aliter exponeret se periculo et peccaret mortaliter. sed reddēdo nō. quia in dubio obediendum est. et excusatur. xxij. questio. p̄ama. qd̄ culpatur.

9 Vtrum talis habens p̄abilem cām credendi p̄iudicat sibi si ad m̄datū ecclesie reddat debitū. R. fm̄ Tan. Inno. et Jo. an. et Pa. in. d. c. p̄posuit q̄ sic. q̄ nisi velit cū ea esse tanq̄ cū vxore propria nō d̄z in hoc obedire. et est verior opinio licet Hosti. et glo. in. d. c. p̄posuit. teneat q̄ debet obedire nisi sit certus. s̄ istud nō teneas. quia non debet cōtra cōsciam formatā venire. ar. de resti. spo. c. litteras. s̄ in p̄bendo alimēta et h̄mōi. bene debz obedire nisi sit certus.

10 Vtrū liber cōtrahēs cū ancilla ignorat quā postmodū dñs eius facit liberā teneat stare cū ea. R. q̄ nō. q̄ matrimonium nullū fuit et semp̄ et cōmiserit ex p̄mo consensu qui nullus fuit. ar. l. ad velle. l. i. quis fm̄ Hof. et Jo. xxix. q. ij. si quis ingenuus. et Ber. in. c. vlti. de coniu. seruo. quidāz tamē tenēt q̄ sit matrimonium si post manumissionem illa cognouit eum contrahere intendens. q̄a impedimento sublato per hoc nihil impedit et verius credo.

11 Vtrū liber cōtrahēs cū ascripticia. aut originaria ignorat teneat matrimonium. R. fm̄ Hugo. xxix. q. ij. in p̄nci. q̄ sic. q̄ edictū de matrimonio est p̄hibitiuū. et contrahere tales p̄t. l. de agri. ce. et colo. l. vlti. ideo tenet.

12 Quid de libero contrahente cui filia serue. vbi de cōsuetudine patrie est q̄ partus seq̄tur patrez. vt in. c. licet. de coniu. seruo. R. q̄ si consuetudo sit p̄scripta. licet mater eius sit serua. q̄ verū erit matrimonium. vt in. d. c. licet. dummodo pater sit liber.

13 Sed pone q̄ liber qui contraxit cū serua ignorat. postmodū sciens seruā nihilominus vult matrimonium esse. s̄ illa nō vult. nunq̄d erit? R. q̄ nō. s̄ verum est q̄ compelleret ab ecclesia nisi trāisset ad secunda vota.

14 Vtrū liber possit p̄pria auctoritate ancillā quā ignorat accepit vxorez dimittere. cōp̄erto. q̄ sit serua? R. q̄ quo ad thozū certum est q̄ sic. quo vero ad cohabitatiōē tenet Ricar. in. iij. dist. xxvi. q̄ nō. si p̄traxit in faciē ecclesie aut corā testibz. secus si dādestiue. s̄ Mo. et multi alij sunt contrarie opinionis. q̄n̄ seruit⁹ ē notoria: sicut et in adulterio. de quo habes. j. matrimonium. iij. in p̄nci. et S. j. Sed ego dico q̄ opinio Ricar. est vera quo ad cohabitatiōē. vt p̄z in. c. porro. de diuoz. sed q̄ ad redditiōē vel p̄titiōē debiti est vera secūda opinio. et fm̄ hanc distinctionē intellige et limita. d. c. porro.

Matrimonium. iij. Impedimentum. v.

15 **Q**uid si seruus contrahit matrimonium cum ancilla vel cum libera que sit eius serua? R. q. licet de iure civili matrimonium non teneat. ut in l. cum ancillis. l. de incest. et in l. nup. tamē de iure canonico tenet. cui standum est in hac materia spirituali. ut in c. pe. et ultimo. de secun. nup. et no. Bar. in l. privilegia. l. de sa. fan. ec. et est glo. in c. ij. d. re. iur. li. vj. Unde nota quod aut talis seruus vel ancilla contrahit cum voluntate domini sui. et tunc magis tenetur ad reddendum de bitum uxori quam ad seruicium domini. quod ex quo consentit ad matrimonium videtur consentire ad accessoria. c. pmden. na. de offi. dele. et l. ad legatum. ff. de pcura. nec potest cum dominis taliter distrabere quod impediat reddere de bitum loco et tpe debito. Alii sicut in Sco. in. iij. di. xxv. q. j. peccaret mortaliter dominus. Et idē dicit si sunt di uersorum dominorum si ambo consentirent. Et sic intellige et limita Tanere. et alios qui videntur velle quod non potest eos vendere. s. taliter quod reddidit debiti impediat. aut contraxerunt domino contradicere. aut ignorare. et sic licet teneat matrimonium tamen magis tenet domino quam peccati debiti. ut no. do. An. Lar. et Pa. et cōit doc. in. c. j. de cōiu. ser. et poterit eos vendere ad libitum. Verū tamen ut dicit Sco. ubi s. de bono et equo dicit in eorum venditione attendere quod sibi possint reddere debiti. imo dico quod de necessitate tenet. si cui equali condicione vult sibi hoc potest facere. alias non et sic intelligit Sco.

16 **Q**uoniam liber qui contrahit matrimonium se vendens in seruum. aut quilibet eorum si efficiat seruus dissoluitur matrimonium? R. q. nec valet venditio que se vendidit quod non habet potestatem sui corporis. xxv. q. v. quod deo. nisi uxori ad hoc presentiat. Hoc limitat sanctus? Bona. in quarto di. xxv. verū quantum ad eam seruitutem que impediretur que ad redditionem debiti. secus in alia seruitute que non impedit. Aduerte tamen quod licet error impediat matrimonium non tamen obligat ad culpam contrahentes que errant. nec etiam sciens contrahentes cum seruis solūmodo peccat et credo mortaliter seruus vel ancilla que sciens contrahit cum libera. ignorare cum seruum vel ancillam. que videtur eis quantum in ipso est doli et in re notabili inferre et multo magis peccant mortaliter si conuincuntur cum eis licet non peccent ipsi liberi existentes in bona fide.

Impedimentum. v. dicitur votum scilicet castitatis. Unde nota quod omne votum castitatis emissum obligat ad id quod est contra vnum quod est de essentia matrimonij. ut s. patuit et ideo ipsum matrimonium impedit si sit tale votum solēne taliter impedit quod non tenet matrimonium post contractum huius est nullum. Si vero non sit solēne huius solum simplex impedit quidē. huius tamen post contractum tenet. ut no. in. c. rursus. c. consulant. et c. insinnate. qui. de. vel vouen. xxix. causa p totum. nec cures de opinione Hugo. quā dicit Ber. in. d. c. rursus tutorē. quia non ē verū. quod licet vtriusque votum equaliter obliget quo ad deū. tamē ecclesia noluit statimere ut matrimonium post contractum non teneat. nisi solū de contracto post votum solēne ut patet p. c. vnicū de voto. li. vj. et ē communis opinio. tamen canonistarum. xxv. q. j. et qui de. vel vouen. q. theo. in. iij. distin. xxv. Quid au

te sit votum simplex vel solēne. vide infra votum primo. §. viij.

Quoniam contrahens post votum simplex peccat mortaliter? R. fm. Gasp. Gal. in. d. c. rursus. quod aut qui contrahit habet animū cōsummādi matrimonij. et sic peccat mortaliter quod facit contra votum. xxv. q. j. in multis. c. Aut non habuit animū cōsummādi huius religio nē intrādi aut cōsummatōz. et sic non peccauit mortaliter cōtrahēdo. quod in nullo facit contra votum. et sic cōcorda. opi. contrarias.

Sed pone quod habens votum simplex castitatis contrahat nunquid poterit cōsummare sine peccato mortali? R. q. si contrahit animo non cōsummādi huius intrādi religio nē. huius postquam contrahit mutat ppositū et alter exigit debitum quod reddēdo non peccat mortaliter. quod ad hoc tenet nec mutādo ppositū peccat mortaliter quia non erat illud ppositum infirmatum sub voto. et sic poterit eē quod post votum simplex castitatis quis cōtrahat matrimonium et psumat sine peccato mortali. secus si fecisset votum religionis. quod licet possit cōtrahere sine mortali cum pposito non cōsummādi. non tamen poterit cōsummare sine mortali peccato quod aut psumatōz potest illud implere. huius non sic in p facto casu. quod in religione talis non tenet intrare et non intrās tenet reddere exact. nec ob. c. virginitas xxv. di. quod intelligitur de cōiungēte se carnali animo post votum. Aduerte hic et in. §. pcedenti. quod si talis cōtrahendo cum intētionē intrādi religio nē. si videret quod illa cum qua cōtrahit notabiliter ledet. puta quia cum maiori difficultate inueniet alium virū non credo euaderet mortale. nisi intenderet ei satisfacere et omnino teneret ei satisfacere d. dāno.

Quoniam talis qui contrahit post votum simplex castitatis possit similiter exigere sine mortali peccato? R. glo. in. c. agatosa. xxv. q. ij. et in. c. quidem. et in. c. placet. de conuer. coniug. tenet quod non huius glo. in. c. si quis votum. xxv. q. j. recitat quosdam tenere quod solum prima vice peccat mortaliter. sed non postea. quia per matrimonium sequens votum extinguitur. ut nota. ibidem in. c. de viduis. et sequitur Hugo. in. d. c. rursus. et cōmunitur doc. Et huius opi. dicit Lar. in. d. c. rursus veriorē de iure. §. Jo. an. et cōiter sequentes in. d. c. rursus. dicit pri mā opinionē tutiorē quam theo. in. iij. di. xxv. cōiter sequitur. posset tamen pdicta diuersitas reduci ad concordiam. vj. ut prima opinio habeat locum quā quis si non peteret redderet se nimis onerosum alteri parti maxime si ille qui fecit votum sit vir. quod licet petendo ppter istum respectū non peccaret. et scda opinio loquitur et intelligat quā quis solum petit ad satisfaciendū suo appetitū. ut sic non possit petere sine peccato mortali. Si quis tamen velle simpliciter tenere quod post cōsummatū matrimonium non peccet exigēdo etiā ad satisfaciendū sibi. noli eū cōdemnare de mortali. quod de iure non videtur minus vera quam scda. licet sit tutius non exigere si potest. quod si non potest abstinere ab exigendo peccat dispensationem ab epō ut possit exigere. et quod epus ex causa possit dispensare in hoc casu tenent cōiter moderniores. in. d. c. rursus. et cā legitima dispensandi est tale periculum. quod difficile est ut in medijs vndis quis sit laboret.

Nam et epus dispensat ppter periculū fornicati-
onis vt post votū simplex castitatis q̄s cōtrabat.
vt in. c. veniēs. q̄ de. vel vo. Itē cū incestuoso vt
notat glo. in sum. xxxij. q. ij. §. d̄ penitentiū. ergo
et in isto casu.

4 ¶ Vtū supradictus motus a vxore possit aliā ac-
cipere? R̄. fm̄ Hugo. et Archi. xxx. q. j. de co. et
xxxij. q. ij. antiqui. q̄ nō. quia votū nō erat abla-
tum. h̄ exequutio voti de cōuer. conu. c. quidam.
Et idē dicit Archi. de vxore q̄ ad p̄ceptū viri fre-
git vota abstinentie et h̄mōi. h̄ tu dic vt. j. votum
p̄mo. §. xij.

5 ¶ Sed pone q̄ arabo q̄ fecerāt votum castitatis
simplex cōtrabant simul. nunq̄d tenet matrimoni-
um? R̄. Jo. xvij. q. j. d̄ viduis. tenet q̄ non. Alij
vero dicūt q̄ imo tenet h̄ neuter poterit exigere. z
hoc ē veri? Pa. vero dicit in. c. tua nos d̄ iuratur.
q̄ si suspicio est de incōtinentia q̄ ep̄s ex officio re-
integrabit vt vterq̄ possit exigere. vt no. glo. in. c.
nosce. xxx. q. j. et in. c. q̄ deo patri. xxxij. q. v. h̄ si si
ne dispensatōe cōiungēt. tenet Inno. in. c. dudū.
de cōuer. cōiu. q̄ ples nō erit legitima. q̄ nō ē am-
plius m̄rimoniū quo ad exercitiū carnis. Idē ten-
et glo. lxxj. di. c. ministri. Idē dic si post cōtractū
s̄bo fecerūt votū castitatis. vt no. Pa. in. c. charis-
simus. de cōuer. cōiuga.

6 ¶ Quid de illo qui post votū simplex iuravit ali-
cui de eā accipiendo? R̄. agat p̄niam de inramēto
q̄ nō valet. c. rursus. q̄ de. vel vo. Similiter nō te-
net votū simplex post iuramentū p̄stitū de cōtrabē-
do fm̄ Ho. et Hof. nisi sit de religiōe intranda. q̄
pōt intrare religiōe. c. cōmissum de spon.

7 ¶ Vtrum habēs votū castitatis q̄rens an teneat
matrimoniu si cōtrabat sit ei r̄ndendū? R̄. quidāz
dicūt q̄ nō. q̄ si dicat q̄ sic. dabit ei cām peccandi
si dixerit q̄ nō mentietur. Alij autē dicūt q̄ pōt re-
spōdere q̄ tenebit. q̄ et papa hoc facit. Ego vero
credo q̄ pōt r̄ndere q̄ tenebit dūmō talis grauet
factū q̄ nō sit imputandū r̄ndenti. h̄ ei q̄ ex bono
malū accipit. si postea cōtrabat. maxime quando
videt q̄ votū nō seruat quia nō video quōd nō pos-
sim dicere facere volenti omnino maius malum
q̄ potius illo dimisso faciat minus. xij. di. nemi.
cum similibus.

Impedimentum. vi. dicit̄ con-
sanguinitas q̄ est vinculum personarum ab eodē
stipite ascendentiū vel descendentiū carnali p̄pa-
gatione cōtractū fm̄ Ho. in summa. co. ti. Nec
cōsanguinitas h̄z tres lineas fm̄ cōiter doc. vna as-
cendentū altera descendentiū. tertia collateralī
um. Et prima quisq̄z trahit originem sicut pater et
auus p̄auus at̄auus zc. et idē dic de matre. auia
zc. In scōa p̄petuat memoria et genus. vt est fili-
us. nepos. p̄nepos. abnepos. et sic similt. filia. ne-
phis zc. Tercia respicit illos. qui nec ipsi a nobis.
nec nos ab ip̄is trahim̄ originē. tñ ab eodē sangui-
ne sunt p̄pagati. vt duo fr̄es et eorū filij q̄ patre
les dicunt. et filij p̄fatorū. et idē in feminis. bec p̄-
bantur. xxxv. q. iij. c. j. et p̄ totūz. ff. de gra. l. j. et. l.
iij. p̄sultus. N̄dabet etiā bec p̄sanguinitas q̄dum

qui describit̄ sic Gradus est habitudo distātiū
p̄sonarū. q̄ cognoscit̄ q̄ta generatōis distātia due
p̄sone distant in se. et colligitur i. c. lris. et. c. q̄d de
lectio. de cōsan. et affi. Pro cuius intelligētia no. q̄
t̄noz regulas. Prima q̄ alit̄ cōputatur gradus col-
lateralī in linea de iure canōico. Aliter de iure ci-
uili. Nam duo fr̄es sine frater et soroz facit vnu
gradū de iure canōico. h̄ de iure ciuili faciūt duos
et ideo in matrimonio attēdim̄ ad ius canonicūz.
Ratio hui⁹ diuersitatis redditur. xxxv. q. v. in. c.
ad sedē. et ibi vide. Scōa reglā q̄ p̄sone addita p̄-
sone p̄ carnis p̄pagationē in linea ascendentiū vel
descendentū addit gradū dempto stipite q̄ iō de-
mit̄. q̄ filius ē de sanguine patris z matris. vñ nō
sit descensus p̄ duos gradus. h̄ tñ p̄ vnum de pa-
tre ad filiū. vel eōueris. R̄o q̄ sicut vn⁹ nō ē in-
merus. h̄ p̄ncipiū numeri. sic hic. Itē si q̄s vult fa-
cere vna fenestrā requiritur necessario due colum-
ne h̄ si aliā vult addere sufficit vna sola. sic in p̄po-
sito. Tercia regula ē q̄ in linea transversali toto q̄-
du p̄sone descendentes a stipite distant inter se q̄to
distant a stipite. vñ nepos ex vno filio. z p̄nepos
ex altero filio distant a se in scōo gradu ex vna p̄te
et in t̄rcio gradu ex altera p̄te. Quarta regula est
q̄ q̄i p̄sone distant in equalit̄ a stipite d̄z cōputari
fm̄ gradū magis remotū a stipite. vt q̄ntuz ille re-
motior distat a stipite. tñ intelligat̄ inter se distare
vt. c. vlti. de cōsan. et affi. Et si cōsuetudo eēt in pa-
tria q̄ cōputatio inciperet a p̄p̄nquiori. illa esset
seruanda p̄pter scandalū. vt in. c. q̄d dilectio. de cō-
san. et affi. Q̄d credo verū in cōtrabendo. h̄ in cōn-
tracto tene vt dixi q̄ a remotiori d̄z fieri nisi fm̄. j.
q̄ dicit̄ in impedimēto. xvij.

¶ Sed quero vsq̄ ad quē gradū consanguinitatis
impeditur matrimoniu? R̄. q̄ de dictamine legis
nature impeditur m̄rimoniū filij cū matre et filie
cū patre. Sc̄i. ij. relinquet hō patrē et m̄rēz et ad-
herēbit vxori. h̄ manus ē cōtra ius naturale q̄ filius
habeat matrē in tali turpitudine vt subiectā z p̄te
rea p̄hs. viij. de animalib⁹ narrat de camelo q̄ cū
cooperuisset matrē post cognoscēs interfecit inge-
niatorē. Silt de equo q̄ cū concubuisset cū matre
coopta. discōoptā cognoscēs piccit se de alto z in-
terfecit se. Et dictamine legis diuine. p̄hibent̄ mā-
trimonialit̄ copulari cōsanguinei in p̄mo gradu z
scōo in linea ineq̄li consanguinitatis et affinitatis
vt p̄z Leui. xvij. Et statuto legis ecclesiastice p̄hi-
betur matrimoniu vsq̄ ad quartū gradū inclusi-
ue. c. nō d̄z. de cōsang. et affi. Nec ex Ricar. in. iij.
di. xl. Vnde contrahentes infra tales gradus nul-
la longinquitate annorum defenduntur quin sint
incestuosi. d. c. nō d̄z. Quidā hanc p̄hibitionē vs-
q̄ ad quartū gradū dicūt verū in collateralib⁹. h̄
in descendētib⁹ tenēt q̄ est p̄petua. p̄hibitiō. Ratio
quia maior reuerētia debetur parentib⁹ remotis
q̄ p̄p̄nquis et hui⁹ opinionis est Ricar. vbi s̄.
Pe. Ho. Ho. z Ho. in. l. nemini. L. de nup. Sz
ego credo cū Hoff. q̄ nō sit p̄hibitiō etiā in talib⁹
nisi vsq̄ ad quartū gradū. quia cū. d. c. nō d̄z. loq̄-
tur indistincte de cōsanguinitate nec nos distingue-
re debemus.

Matrimonium. iij. Impedimentum. vij.

1 Quid si duo contrahant simul quorum unus distat a superio quinto gradu vel sexto. alter primo vel secundo? R. q. matrimonium tenet. et quibus Hosti. dicit verum si alter sit in secundo vel tercio. h. non sit in primo. q. una caro censet cum superio. tunc hoc non tenet. nec alius doctor hoc tenet. et ideo tene q. tenet matrimonium ut etiam tenet Dir. Ex quo concludit q. impedimentum dispensatione a papa vel possit contrahere in tercio vel quarto gradu consanguinitatis. quibus ex alio latere persona cum qua vult contrahere sit in secundo. nihilominus valet dispensatio secundum Pa. in. c. quod dilectio. de consanguinitate et affinitate. quibus dispensatio contra ius sit stricte interpretanda. tunc interpretari potest secundum dispensationem iuris consanguinitatis. quod vult ut computatio fiat a gradu remotiori. et sic non erit subrepticia talis impedimentum quibus non sit expressum q. ex altera parte erant in secundo gradu consanguinitatis. A fortiori poterit cum talibus dispensatione illi cui generaliter concessa est auctoritas dispensandi in tercio vel in quarto gradu. ut patet supra Dispensatio. §. ix. Et sic consuluit Jo. cal. ut recitat. d. Jo. Anto. de sancto Georgio. in. d. c. quod dilectio.

Impedimentum. vij.

dicatur cognatio spiritualis que quidem est quedam primitas personarum proveniens ex sacramenti datione vel ad illud intentione. Nam sicut homo per carnalem cognationem accipit esse nature. ita in regeneratione accipit esse gratie. et de hoc habetur. xxx. q. j. omnes de cognatione spirituali. c. vlti. Unde si talis cognatio precedit matrimonium non solum impedit. h. dirimit post contractum. xxx. q. j. c. j. et de cognatione spirituali. c. veniens. Si vero sequitur non dirimit h. impedit quo ad extractionem debiti carnalis si sine necessitate contrahitur. ut. xxx. q. j. ad lumina. et scienter non per errorem. c. si vir. de cognatione spirituali. als non secundum Tho. in. iij. dist. xliij. Ber. vero et Rodon. in. d. c. si vir. videntur innuere q. scilicet sine necessitate contrahens ipsam cognationem spiritalem potest etiam erigere. q. nullo iure invenit prohibiti. hoc idem tenet Lar. ibidem. h. tutius est petere dispensationem secundum Pa. in. d. c. si vir. et Host. quia glo. xxx. q. j. in. c. nosce. et Jo. an. et d. Anto. in. d. c. si vir. tenet q. non potest erigere. et cum ipsis tenet. s. Tho. in. iij. di. xliij. et potest episcopus dispensare ut exigit secundum Pe. de pal. extractum reddere tenet.

1 Ex quibus sacramentis contrahitur cognatio spiritualis? R. q. ex tribus solum. scilicet ex baptismo confirmatio et cathecismo. ut nota. in. iij. senten. di. iij. et habetur in. c. quibus. de cognatione spirituali. li. vj. Aliter cognatio que contrahitur in cathecismo licet impediatur contrahendum: non tamen dirimit contractum de cognatione spirituali. c. contracto. et. xxx. q. j. si quis filiam et est clarum per. c. per cathecismum. de cognatione spirituali. libro sexto. Et quid sit cathecismus. vide supra cathecismus.

2 Qualiter computantur gradus in cognatione spirituali? R. Pa. in rubrica. co. ti. q. non habet gradus. h. habet tres species. prima dicit paternitas que est inter regeneratum et regenerantem sive regenerans ministrat sacramentum sive teneat ad sacramentum

etiam si tenentes sint plures. ut in. c. quibus. co. ti. li. vj. Secunda est copaternitas que est inter regenerantem ministrantem vel tenentem. seu tenentes ad sacramentum et genitores regenerati et ministras vel tenentes si sunt coniugati et consummaverunt matrimonium transmittunt hanc copaternitatem etiam ad uxorem sive virum. ita q. uxor cognita vel vir efficitur compater genitorum leuati ab altero eorum. eodem tit. Martinus. et. li. vj. co. ti. c. nec dum. et. xxx. q. iij. si quis. Secus si uxor non esset cognita. xxx. q. iij. post uxoris. Ideo successione quis potest habere duas comatres uxores: Tercia species dicit fraternitas que contrahitur inter regeneratum et filios regenerantis ministrantis vel tenentis ad sacramentum. xxx. q. iij. pitatum. et co. ti. et litteris. sive sint uari ante hanc copaternitatem sive post eo. titulo. c. tua nos. filij vero quorum neutro ad copaternitatem est deuentum possunt inter se libere contrahere. nisi consuetudo contrarium haberet que scandalum generaret. contractum tamen teneret. ut communis teneatur in. c. virum. eodem tit. nisi esset talis consuetudo de qua infra dicam que dirimit. Impedimento. xvij.

3 Utrum filius uxoris et altero viro sit frater spiritualis filij spiritualis mariti dicit uxoris pater cognite antequam teneret vir eius dicitur filium. Resp. Be. in capitulo primo. de cognatione spirituali. libro sexto. Dicit q. do. An. tenet q. non. quia non reperitur expressum. Ipse vero Bem. videtur tenere contrarium quod tenendum est ante factum: sed post tunc opinionem primam per rationem de qua in sequenti §.

4 Utrum pater spiritualis licite possit contrahere cum sorore carnali filij spiritualis. R. q. sic. et etiam cum eius filia et etiam cum filia spirituali filij sui carnalis. quia licet cognatio spiritualis a patre in filium transeat non tamen econuerso. Unde non habet ramos et cum edictum de matrimonio sit prohibitorium de spon. c. cum apud. xx. q. iij. §. si quis. et. c. se. ideo non egredietur personas expressas que in summa sunt. x. in baptismo. et similiter dicas decem in confirmatione. ut patet in. c. iij. eodem titulo. libro. vj. et per totum titulum decretalium. co. ti. et sunt combinatae. Prime sunt inter baptizatum et leuantem. Secunde inter leuantem et parentes leuati. Tercie inter baptizatum et filios leuantis. Quarte inter leuantem et uxorem prius cognitam leuantis. Quinte inter uxorem prius cognitam leuantis et parentes leuati.

5 Sed nunquid extenditur ad filios illegitimos leuantis ad filium leuantem? Respon. Panor. in. c. martinus. co. titu. q. sic. secundum communiter doc. tenet. est. c. fina. co. titu. xxx. ques. iij. in summa. etiam ad spurios.

6 Nunquid etiam ad filios adoptiuos. Respon. q. non tenet glo. in §. quod autem. xxx. q. iij.

7 An extendatur ad fornicarie cognitam sicut ad uxorem cognitam. R. q. secundum Archi. et Jo. an. in. c. primo. co. li. vj. q. non. et dicit Panor. in. d. c. Martinus. q. est communis opinio. et ideo eam tene quam etiam tenet Ricar. in. iij. dist. xliij. nec curat de opinione contraria.

8 Queritur an vir et vxor in matrimonio p̄sumpta
to cōmunicent sibi passiones sp̄iales sicut actōes.
R̄. Pa. in. d. c. Martinus. q̄ nō. vnde filius et
altero cōceptus si teneat ad baptismum nō effici
leuans ipsuz. nisi solū cōpater illius cui? est fili? nō
alterius. q̄uis in m̄rimonio sit et coniunctus. xxx.
q. iij. si quis et vno. 7 glo. in. c. j. eo. ti. li. vj.

9 Vtrum vir et mulier q̄ simul leuauerūt vnum
filii possint simul contrahere? R̄. fm̄ Inno. q̄ sic
et facit tex. cum glo. xxx. q. iij. c. fin. Et sic patet q̄
vir et vxor simul vnum leuare possunt licet nō sit
bonestum.

10 Vtrū nō baptizatus leuans vel baptizans ali
quem cōtrahat hanc cognationē. R̄. fm̄ Ricar.
vbi s̄. et Lbo. 7 Pe. q̄ nō. q̄ oim̄ cognationū spi
ritualiu que p̄ sacm̄ cōtrahunt et oim̄ sacm̄ ba
ptismū est fundamētum. vt in. c. j. de p̄. nō bap.
Glo. in. c. in baptizate de p̄. di. iij. tenet q̄ h̄
suscipiens nō efficiat cōpater. sit tñ baptizans q̄
uis nō sit baptizatus. Et placet mihi. quia cū non
possit dici quin sit pater illi? quez baptizauit. ergo
erit cōpater. secus in suscipiente q̄ ex quo non po
test esse p̄r suscepti. p. d. c. in baptizate. ergo non
erit cōpater. Secus in cognatione sp̄iali passua.
fm̄ glo. in. c. j. xxx. q. j. quia si quis tenet filii nō ba
ptizati vel tenens filii alicuius baptizati efficiat cō
pater patris filij leuati 7 alteri? cōiugis illi? xp̄i
an: licet nō sit baptizata. concor. Alber. Itē dic q̄
baptizatus licet nō cōfirmatus tenēs in cōfirmati
one nō contrahit cōpaternitatē. vt supra. Cōfir
matio. S. xj.

11 Vtrum nō tangens h̄ simulans se tangere et re
spondens cū alijs patris efficiat cōpater. R̄. fm̄
q̄ nō nisi tāgat vel tenēdo ad baptizāt. vt leuādo
de sacro fonte vel tenēdo ad cōfirmationē. hoc se
quitur Jo. an. in regula. q̄ p̄ aliu. de re iur. li. vj. fa
ct. c. de bis. 7. ca. ad limina. xxx. q. j. et Archi. in. c.
p̄mo. co. titu. li. vj. allegat. c. p̄mū. et. c. omnes.
xxx. q. j.

12 Quid si teneat et nō respondet p̄ hoc intendēs
nō effici cōpater? R̄. fm̄ Rodos̄. q̄ nihilominus
efficiat. q̄ n̄sio nō est de substantia h̄ tactus seu ten
tio vel leuatio. Et q̄uis aliqui teneat q̄ necessario
requirunt verba. alij q̄ saltē signa p̄ verbis. vt re
citāt Se. in. c. ne dum eodez. ti. li. vj. in tamen tene
q̄ tactus et leuatio sunt satis signa equipollentia
p̄ verbis.

13 Quid si nō tangit p̄uerū h̄ linteū solum in quo
puer est inuolut? R̄. Archi. in. c. q̄uis. de p̄gna.
spi. li. vj. q̄ nihilominus cōtrahit cōpaternitas
fm̄ Hugo. Idē tenet Jo. an. et no. Archi. xxx. q.
iij. c. h̄. et satis videt facere tex. in. d. c. q̄uis in ver
bo accesserit. Pe. de pal. videt tenere q̄ requirāt
tactus.

14 Vtrū ista cōpaternitas possit contrahi p̄ p̄u
ratorē. Marfilins 7 Lar. vt recitat Pa. in. c. ve
niens. co. ti. tenet q̄ sic. Jo. an. 7 Archi. vbi supra
tenent q̄ nō. Sed mihi placet opinio Pa. vt ante
contractū matrimonij teneat q̄ ibi est cognatio
sp̄ialis post contractū tenēda est alia opinio. s. q̄
nō contrahat. Et idē dic in vniuersitate an possit

contrahere similiter hanc cognationē p̄ p̄curatores
q̄ ante factū sic vt singuli de vniuersitate sint com
pates. quia dispositio cōcepta in vniuersitate re
soluit vt concernat singulos de ipa si actus nō ca
dit in vniuersitate vt res non pereat. facit tex. in. c.
si finia. de sen. excō. li. vj. et glo. in. c. romana. in. S.
in vniuersitate. de sen. excō. li. vj. h̄ post factū tene
cū fede. cōsilio. xv. q̄ nō pōt p̄trahi. q̄ non h̄z an
mam et nō est baptizata.

15 Sed nunqd̄ p̄curator erit ipse cōpater in casu
quo nō possit cōtrahi p̄ p̄curatorē? R̄. Jo. an. vbi
s̄. tenet q̄ sic q̄ licet nō intēderet obligari: n̄ q̄ re
intervenit. 7 id etiā extra qd̄ agit nascit obligatio.
vt. l. si is qui. in. ff. como. Sed contrariū tenet se
de. cōsilio. xv. et etiā veriorē credit Pa. in. d. c. ve
niens facit qd̄ no. Pe. d̄ ancho. q̄ dicit q̄ tenēs filii
alterius que credebatur filii vnius cū quo intēde
bat cōpaternitatē contrahere nō cōtrahit cōpater
nitatem cū nō sit filius illius. Et idē dic ante cōtra
ctū verū qd̄ dicit Jo. an. et post contractū veram
opinionem fede.

16 Vtrū baptizans vel confirmans efficiat cōpater?
R̄. fm̄ olim fuit dubiū. hodie clarū. in. c. j. eo. ti. li. vj.
Vn̄ q̄cumqz baptizat. siue in necessitate siue habe
at voluntatez cōtrahēdi cōpaternitatē siue nō: dū
mō baptizat efficiat cōpater: siue sit masculus vel fe
mina. Nec ob. l. consensu. 7. l. in omnibz negotijs
ff. de act. 7 ob. q̄ h̄nt veritatē q̄ nihil voluntarie
sit h̄ hic licet nolit eē cōpater. tñ vult baptizare vel
tenere et id cōtrahit. facit. d. l. si is q̄. in. ff. q̄ q̄ vult
p̄ncipale necessario vult et accessoriū. Nec ob. qd̄
dicitū est de p̄curatore fm̄ opi. fede. q̄ p̄curator
nō tenet noie suo ideo non valet nec p̄ncipale nec
accessorium.

17 Vtrum sp̄iales filij possint inter se cōtrahere?
R̄. q̄ sic. et etiā cum adoptiuis. vt no. in. c. vni
co. de cog. le.

18 Vtrū pater possit tenere filij illius qui tenuit
sui. R̄. Pa. in. c. sup. eo. ti. q̄ sic. quia nō est pro
hibitum.

19 Vtrū ep̄us possit dispensare vt sint plures qui
teneant ad baptismum vel cōfirmationē. R̄. fm̄
sic fm̄ dominicū de sancto Gregorio. in dicto ca
pitulo. q̄uis.

20 Sed nunqd̄ peccēt plures tenentes. puta duo
vel tres sine ep̄i dispensatiōe? R̄. fm̄ more patre
cōiter tenēt videtur excusari a peccato fm̄ Jo. an.
et Archi. in. d. c. q̄uis.

21 Quid de baptizato in domo p̄ necessitatem vel
alio respectu. et postea in ecclesia solēnt. R̄. fm̄ Lan
cre. tenet vt recitat glo. lxxvij. dif. S. qd̄ vo. q̄ si q̄s
miles baptizaret. miles suscipit sacm̄. aliter nō fie
ret iniuria sac̄o de p̄. di. iij. ostendit. hoc idē vi
detur tenere glo. in. c. ij. de aposta. Sed tu tene cū
glo. in. d. S. qd̄ vero. q̄ nō est verū. quia nō in p̄
mitur nouus character. Et sic tenēdo cōclude q̄ so
lū cōpaternitas contrahet p̄ illos q̄ tenuerunt in
domo et non per alios qui tenuerunt in ecclesia
nisi forte illa que cōtrahit per catholicū si in do
mo nō fuit catholicizāt. h̄ b̄ vt dixi nō dirimit ma
trimonium post contractum.

Impedimentum. viij. dicitur cognatio legalis que est propinquitas personarum ex adoptione pueniens.

1 Quot sunt eius species. Rñ. tres. Una est quasi descendendum. que est inter adoptantem et filiam adoptatam. vt in. c. vnico. de cognat. le. Secunda species est quasi collateralium que est inter liberos naturales adoptantis qui sunt in eius potestate et adoptatum. l. qui in adoptionem. ff. de adop. Item inter duos filios. filiorum adoptiuorum fm glo. in. d. c. vni. co. in. l. de nup. s. species autem. Tercia spes est quasi affinitas que est inter adoptatum et uxorem adoptantis et e converso inter uxorem adoptati et adoptantem. sed non inter patrem adoptantem et matrem adoptati. fm Tho. et Pe.

2 Vtrum hec cognatio legalis impediat matrimonium contrahendum et dirimat contractum? Rñ. fm Hugo. et Ricar. in. iij. di. xliij. Jo. de ligna. et glo. et Pa. in. c. vnico. de cognat. le. q. sic. quia dicitur adoptione durante nuptie non possunt inter eos consistere. ad idem. in. c. j. et in. c. p. adoptionem. xxx. q. iij. Jo. an. et Specu. tenet q. non dirimat. licet impediat. Aduerte tñ q. in prima spe et tertia semper impediunt. sed secunda non nisi ad tps. i. q. diu sunt in eiusdem patris potestate. h. ea soluta vel morte vel emancipatione filij adoptiui vel naturalis vel alio modo quo adoptio habet solui non prestat impedimentum hoc patet in. l. de nup. s. j. et. ij. et. iij. et eo. ti. c. vnico. et. xxx. q. iij. ita diligere debet homo.

3 Vtrum cognatio legalis transeat ad nepotem. scilicet filium filij adoptiui? Rñ. q. sic. nec tamen hec cognatio habet gradus. quia in eodem gradu attinet pater filio et nepoti.

4 Vtrum filius qui non transit in potestatem patris adoptantis possit contrahere cum filia naturali adoptantis que est in eius potestate. vel e converso. Rñ. Hugo. xxx. q. iij. in. pñ. Host. et Immo. tenet q. sic. sed fm Pa. in. d. c. vnico. et glo. in. d. s. quod autem. et communiter doc. tenet q. licet non transeat in potestatem adoptantis. tñ impeditur ne contrahere possit cum naturali. quia p. adoptionem acquiruntur quedam iura que p. emancipationem dissolunt. l. pe. l. de adop. et ius canonicum indistincte tenet. et loquitur de adoptato non de arrogato. Ideo idem ius et sic patet q. etiam filius illegitimus qui non est in potestate patris non potest contrahere cum filia adoptiua patris.

5 Vtrum filius naturalis arrogantis possit contrahere cum filia filie adoptiue? Rñ. q. sic. quia cum mulier neminem habeat in sua potestate et filia non potest transire in potestatem arrogantis matris. et ideo nulla cognatio inest inter eos. ff. de adop. l. si pater. Secus esset in filia filij arrogati que in eius potestate erat quia fuit arrogatus q. contrahere non possit cum ea fm Hosti.

6 Vtrum filij adoptiui possint contrahere inter se Rñ. q. sic. sicut nota. Hugo. xxx. questio. iij. ita diligere. sed Hostiensis non admittit in arrogatis quod diu sunt in potestate adoptantis. sed in adoptiuis sic.

Impedimentum. ix. dicitur criminis. nam quedam sunt crimina que impediunt matrimonium contrahendum de rigore iuris h. non dirimunt contractum. Et sex nota. in glo. c. qui presbyterus. de pe. et re. et in glo. xxx. q. ij. s. de penitentibus. Primum est incestus. de quo dic vt supra Incestus. Secundus uxoricidium. Tercium raptus sponse alterius. Quartum lenatio proprii filij maliciose facta d. sacro fonte. Quintum presbytericidium. Sextum acceptio monialis in uxorem. Septimum de solemniter penitentibus. sed tñ episcopus posset dispensare ratione iuuentutis. xxx. q. ij. antiqui. Sed tu dic q. sufficit licentia proprii sacerdotis. immo de consuetudine non seruat iste rigor vt petat dispensatio fm Ray. et Rodon. Vnde Jo. in. c. in adolescentia. xxx. q. ij. tenet q. iuuentis incestuosus sine dispensatione potest contrahere. sed non senex. et tutius tñ est petere dispensationem quous etiam non esset condemnandus si non peteret. de quo dic vt supra Incestus. s. iij. et. iij.

Que sunt crimina que impediunt contrahendum et dirimunt contractum. Rñ. q. sunt duo primum cum quis viuente uxore propria contraxit p. verba de presenti cum alia vel e converso vxor cum alio vel fides de contrahendo dedit. et ad quolibet istorum secutum sit adulterium. vt in. c. si. de eo qui duxit quaz. post. adul. xxx. q. j. relatum. Aduerte q. ad hoc quod quolibet istorum sit impedimentum requiritur primo q. vterq. sciat q. alter eorum habet viue. q. si cum ignorante aliquis contraheret possit esse matrimonium inter eos post mortem vxoris prime vt est casus in. c. j. eo. ti. Quod limitat Pa. ibidem si supinducta fuit ignorans toto tpe vite vxoris. et dicit ignorans quod non habuit certitudinem vel probabilem opinionem. vt in. c. inquisitio. d. sen. exto. alias si certiorata de vita prime vxoris pmitteret se cognosci non posset inter eos esse matrimonium. d. c. si. et sequuntur cetera doc. et idem dic p. oia que data fide sequit adulterium. quia parificatur. d. c. si. Secundo requirit q. si fides data de ea accipienda vel eam de facto accepit in uxorem. quia si fides data non fuisset de ea accipienda in uxorem non esset impedimentum. Et aduerte q. si aliqui voluit vt ponit Ricar. in. iij. di. xxxv. q. si solui nuda pmissit q. non erit impedimentum. h. oportet sit fides data vel iuramentum interpositum h. magis credo q. etiam et nuda pmissione oritur istud impedimentum. maxime ante factum. Tercio requirit q. post matrimonium contractum vel fidem datam sequat adulterium quia solui adulterium sine contractu vel datione fidei non inducit illud impedimentum. nec contractio seu datio fidei sine adulterio. vt. c. significasti. eo. ti. xxx. q. j. c. j. Quarto requiritur q. matrimonium primum esset validum. quia si prima vxor non erat legitima non erit impedimentum vt in. d. c. significasti. licet dederit fides cum adulterio et sufficit q. primum matrimonium sit contractum p. verba de presenti. licet non sit consummatum. et etiam si esset separatum quo ad thorum. vt in. c. significasti. et c. ex literari. eo. ti.

Sed quid si quis dedit fidei vni mulieri vt in

Matrimonium. iij. Impedimentum. x. CXCIII

te pna sine copula tñ. 7 postea mortua vxore acce-
pit terciam. Et ista terciã viuente cognouit illaz cui
dederat fidem pmo: R. fm Jo. an. in. c. si q̄s, eo.
ti. q̄ nō poterit mortua terciã eam habere vxores.
q̄ constante legitimo matrimonio dedit fidem et
cognouit nec matrimonium inter medius habet re-
mouere impedimentum. facit. c. in scripturis. viij.
q. j. et. l. singularia. ff. si cer. pe. Sed Gaspar calde-
rini tenet contrarium et sequit̄ Pa. in. d. c. si quis. q̄ p
ipm̄ videt̄ recessisse a fide illi data. et p̄ p̄s nūc re-
perit̄ solū adulterium qd̄ nō habet impedire. d. c. si
gnificasti. 7 hec tenēda post factū h̄an̄ illa Jo. an.

3 **Q**uoniam contrahēs cū vna de facto viuente eius vx-
ore qua mortua contrahit cum terciã licite possit sta-
re cū ea: R. fm glo. q̄ cōiter placet doctoribz. in. e.
j. eo. ti. q̄ sic si cum ista terciã mortua prima vxore
contrahit anteq̄ cōsenseret tacite vel expresse cū illa
quã de facto tenebat. q̄ matrimonium nullū erat. h̄
etiã illa esset ignorās viuente prima. tñ anteq̄ cuius
alia contrahat cōpellendus est cū ea contrahere si ig-
norabat eū habere vxorē. h̄ ipsa nō 7 si cū pluribz
inscijs contraxerit loc⁹ erit gratificatiō fm̄ Adol.

4 **P**one q̄ quidā p̄mittit fidē Berte q̄ si sibi cō-
senserit post mortem sue vxoris accipiet in vxorē il-
lā quā sibi cōsanguinea Berte cōsulet̄ q̄ cōsangu-
inea consulet̄ q̄ accipiat Bertā: R. fm̄ Alstet̄. q̄ si
talīs Berta vel ille qui p̄misit pbabiliter crede-
bat q̄ cōsuleret de berta. sic nō poterit esse m̄rimo-
nium inter eos. q̄ esset in fraudē. Si tñ qui fidem
dedit aut Bertā. hoc non extimabāt. sed de alia q̄
ipsi Berta esset grata et b̄m̄di: sic poterit eaz Ber-
tam habere post mortē sui vxoris fm̄ consiliuz ei⁹
cōsanguinee.

5 **S**ed cū crimen est cum quis machinatus est in
mortē alicuius vt possit in virū vel vxorē alterum
habere. Pro cuius intelligētia. aduerte primo q̄ si
adulterium nō interuenit optet q̄ ambo. s. vxoraz
et illa quā vult habere in vxorē sunt machinati in
mortē alterius 7 q̄ mors sequat̄ cū effectu. Atuer
si vnus solū machinat⁹ fuisse mortē cū effectu al-
terius nō esset impedimentū quin illi habere pos-
set p̄pter quē habendū mortē alterius p̄curauit:
vt no. Jo. an. et sequit̄ Pa. in. c. sup hoc eo. ti. licet
doc. varie loquant̄ in. c. j. d. cōuer. infide. Si vero
adulterium interuenit sufficit machinatio vnus tñ
cum effectu vt sit istud impedimentum. facit. c. si
quis viuente. xxxj. q. j. et sic intellige. d. c. super hoc
Sed si effectus homicidij nō interuenit. machina-
tio etiã cū adulterio nō inducit istud impedimē-
tum. vt no. Jo. an. in. d. c. sup hoc.

6 **S**ed pone q̄ interfecit alterū sed nō ea intentio-
ne vt alterū haberet in coniugē sed ob eam aliam.
R. q̄ impedimētū istud nō crit fm̄ Ber. et Adol.
in. d. c. sup hoc. Idē dic vt supra p̄ oia si homicidi-
um mandauit vel cōsiliuit et sequit̄ est.

7 **Q**uid si ratur habuit: R. q̄ si nō sit opatus ali-
quid vt occideret ranbabinō nō inducit istud im-
pedimentū. siue sit factū homicidij noie suo. siue
nō fm̄ glo. in. c. si quis viuente. xxxj. q. j. et glo. in. c.
j. d. cōuer. inf. Vin. et Jo. an. et Pa. in. d. c. j. q̄
caicum de matrimonio est. pbibitōriū. c. cū apd

de spons.

Quid si alter eorū qui machinati sunt sit infide 8
lis. Rū. q̄ nihilominus cōuersus nō poterit eam
habere. p̄ qua habenda virū eius occidit. ar. d. c.
p̄mi. de conuer. infide.

Quid si habens vxorem cōmittit adulterium cui⁹
Berta et sibi dicit. si nō habere vxorē accipere te
in vxorē. postea interficit vxorē. nō tñ eo p̄posito
vt Bertā accipiat: R. Gaspar. cald. et recitat do.
An. de sancto Georgio. in. d. c. sup hoc q̄ poterit
Bertā accipere in vxorē q̄ nec hic est fidei datō per
verba p̄missa. nec homicidij fecit eo p̄posito: nec
adulterium cum dicta machinatione. Sed Lar.
ipm̄ reprobat. dicendo q̄ nō teneret matrimonium
cum dicta Berta. q̄ non attendit qm̄ adulterium
interuenit. an machinatio interuenit ex p̄posito
habendi eam an nō. Et istud tenēante factum. h̄
post factum tenerem opinionē Calde. que est ve-
rior de iure.

Impedimentum. x. dicitur cul-
tus disparitas. Nam nullus fidelis siue baptiza-
tus potest contrahere cum non baptizata etiã
si sit cathecumina: nec simpliciter nec sub cōditōe
conuertendi ad fidem. et si contrahit matrimoni-
um nullum est. xxxvij. q. j. c. caue. et. c. cū non oportet.
et ibi nota. Hugo. sponsalia vero sub conditō-
ne si conuertatur bene valent. Vnde q̄nis nō ba-
ptizatus crederet omnes articulos fidei. tñ matri-
monium contractū cum tali a baptizato nō tenet:
vt. d. c. caue.

Quoniam matrimonium possit esse inter infideles 1
Rū. q̄ sic. vt patet in. c. gaudemus. de diuor. vn-
de si infideles cōuertant possunt stare in matrimo-
nio contracto fm̄ ritus eorū nisi fuerit cōtractū
in gradibus diuina lege. phibitis. de q̄b⁹ habes.
s. Impedimentū. vj. Dicit tñ Pe. in. iij. di. xxxij.
q̄ posset esse q̄ eorū in atrimonium nō esset cōtra
legem nature nec diuinam. 7 tñ non teneret: pura
q̄ esset contractū cōtra eorum statuta ipm̄ annull-
lantiã. q̄ si nihil possunt talia statuta cōtra mari-
monium inq̄tum sacramentum est possunt tñ in-
q̄tum est sedus humanum sicut solum est in infi-
delibus et ideo si cōuertēt tales oporteret q̄ de-
nno contraherent. qd̄ nota p̄ limitatione. d. c. gau-
demus.

Quoniam matrimonium infidelium excuset actus 2
coniugalem. Rū. fm̄ s. Bona. in. iij. di. xxxij. q̄
si quo ad culpam 7 p̄fir penam si affectio libidino-
sa nō interueniat nō tñ acquirunt palmā. q̄ nulla
datur eis gratia p̄pter defectū fidei.

Quoniam infidelis cōuertēs se ad fidē possit vxo-
re dimissa aliã fidelē accipere: R. Pa. in. c. q̄to d̄ di-
uor. q̄ coipso q̄ alter cōiugū non vult cohabitare
fidelē cōuerso. vel si vult cohabitare non sine iur-
ria creatoris vel sine peccato dissoluit̄ matrimoni-
um in infidelitate cōtractū et p̄t p̄trahere cū aliã
fidelē. nec opteat iudex statuat̄ p̄s. h̄ sufficit clare p̄-
p̄dat q̄ nō vult ei cohabitare fm̄ Pa. i. c. gande-
mus de diuor. Si vō vult cohabitare sine eius in-
ductiōe ad malū vel siue in p̄ctō sic nō p̄t cū aliã
kk

Matrimonium. iij. Impedimentū. xj.

contrahere infideli vinete. sed non tenet cohabitare cum ea si nō vult pueri. xxviii. q. ij. si infidelis. Nota. Ri. in. iij. di. xxxix. Si in anteq̄ aliā accipiat p̄ verba de p̄nti cōuertatur illa q̄ p̄ntis erat obstituta tenetur eā accipere nec aliā poterit ducere vt notat cōiter theo. in. iij. di. xxxix.

4 Quid si infidelis habeat plures vxores. Ri. q. illa cuz qua primo cōtraxit cōterit et si fil' duas accepisset sic nulla erit eius vxor. nisi vna illarum habuisset impedimentū quo eam accipere nō potuisset. qz tunc alia esset eius vxor.

5 Quid de vxore q̄ repudiata alteri nupsit? Ri. q. vir non poterit ei obijcere fornicationē sed tenet si vult ei cohabitare sine pctō eā accipere si vult vxorē habere aut saltē p̄tinere. d. c. gaudemus. in glo.

6 Quid vir cōuersus possit intrare religionē vxore volente ei cohabitare. Ri. q. sic fm̄ Hugo. in d. c. si infidelis. Si vero conuersionis eius sit aliq̄ spes nō d̄ intrare fm̄ s. Tho. in. iij. di. xxxix. q. si nō est spes cōuersionis pōt intrare p̄ntis vxore requisita de cōuersione.

7 Quid vno coniugū ad infidelitātē reuerso dissoluat m̄rimonium p̄tractū inter infideles. Ri. q. non. c. quesuit. de diuor. vñ Inno. in. c. q̄ro. d̄ diuor. dicit qz sacm̄ fidei. i. baptismus ratū efficit cōiugij sacm̄.

8 Quid si fidelis contrahat cum heretica vel schismatica? Ri. q. tenet m̄rimonium fm̄ cōiter Theo. in. iij. di. xxxix.

9 Quid mulier conuersa ad fidē gaudeat p̄iugio dotium. in. l. affiduis. l. q̄ po. in pig. ba. Ri. Pa. in. c. pe. de diuor. qz sic allegat multa.

10 Quem d̄ sequi p̄ntis infidelis? Ri. si est adultus sequat̄ que voluerit. si aut̄ minor cū salus eius dependeat a parentibz d̄ sequi fidelē vt p̄bat in. c. ex littera. de conuer. infidelium.

Impedimentum. xj.

dicat̄ metus seu coactionis qd̄ impedit et dirimit matrimonium ex ipso contractū. c. cum locum. de spon. Scendum tñ qd̄ duplex est coactio. d̄ qua. l. j. ff. qd̄ metus est. s. absoluta p̄ vim v̄puta. cum quis capif. ligatur: et hec nō pōt cadere in cōsensum s̄ bene in copulā carnalē. vñ in casu quo copula faceret matrimonium sic coacta copula non facit. ar. l. di. p̄ s̄bteros. de spon. veniens. el. ij. xxxj. q. ij. c. j. et. ij. Quedā est coactio cōditionalis. s. coactio p̄ metuz vñ si metus sit iustus vt ille qui pōt cadere in constantē. s. mulierē quo ad mulieres q̄s minor met⁹ excusat vt no. glo. in. d. c. cū locū vel virū q̄ ad viros. Ideo ter. in. c. cōsulationi d̄ sp̄o. p̄ter hoc dicit metus qui possit cadere in cōstantē. sic m̄rimonium tali metu cōtractū ipso iure est nullū: vt tenet glo. in. c. veniens. el. j. d̄ spon. et cōiter doc. secus si contrahat ex minori metu qz sic contractū tenet. et de hoc vide et dic vt. j. Metus. §. vij. et. viij.

1 Quid si ratificet p̄ sequēte cōsensum tacitū m̄rimonium metu cōtractū? Ri. q. m̄rimonium erit verū si alter p̄seuerat in p̄stino cōsensu libero. qz licz cōsensu tacitus p̄ se non sufficiat ad m̄rimonium cōtrahendū sufficit tñ cum exp̄ssioe exteriori q̄ p̄ced

fit fm̄ Ri. in. iij. di. xxxix. qd̄ notabis. Quid si matrimonium metu cōtractū cōfirmet iuramento? Ri. magis p̄babiliter fm̄ Ri. in. iij. di. xxxix. qz nō tenet. qz qz non est nō pōt ratificari. et de hoc dic vt s̄. Juramentū. v. §. ix.

2 Quid si culpa sequentē ratificet. Ri. q. nō. nisi cōsentiat in m̄rimonium h̄ p̄sumat cōsensisse si nō reclamat si pōt fm̄ Pe. in. iij. di. xxxix.

3 Quid si met⁹ mortis carceris. et h̄mōi qui p̄nt cadere in constantē nō inferat p̄sone q̄ habet contrahere sed eius filijs vel filiabz? Ri. q. nihilominus reddit matrimonium nullū fm̄ Ri. vbi s̄. Nā idē iudiciū sit de metu qui inferit p̄sone p̄prie cum eo qui inferitur p̄sone filij et vxoris et h̄mōi.

Impedimentum. xij.

dicatur ordinis. vñ. aduerte qz si quis post susceptionē ordinis sacri. s. sacerdotij diaconi aut subdiaconi contrahat matrimonium dirimitur. vt in. c. unico. de voto. li. vj. et est excoicatus ipso facto: vt in de. eos. de consang. et affi. Si vero contrahit post susceptionē minorū ordinū nō dirimit. sed in officijs nō ministrat si sūt clerici occidentales. et beneficia nō assequitur et ideo ordo sacer ipedit et dirimit. nō sacer solum impedit.

2 Sed quid si sacer ordo supueniat matrimonio iam contracto nunquid dirimit? Ri. dic vt. j. Ad matrimonium. iij. §. cum sequentibus.

Impedimentum. xij.

dicatur ligaminis. s. cum quis alteri cōiugi est ligatus.

1 Quid si alligatus alteri p̄ sponsalia possit cum altera contrahere. vide sponsalia. §. xxiij.

2 Quid si obligatus matrimonialiter alteri possit cū alia contrahere? Ri. q. nō et is qui noie suo nō insu eius in cuius est p̄tate: vel noie eius quā habet in p̄tate bina sp̄salia contraxerit: vel bina nuptias sit infamis ipso iure. l. j. in. ff. de his qui no. inf. et c̄m̄at bigamus fm̄ qz dixi s̄. Bigamia et d̄ ieiunare p̄. xl. dies in pane et aqua qd̄ vocant carēnā. s. quadragesimā sic dicitur: qz caret cibis. et vij. sequentibus annis penitere. c. accepisti. de sp̄o. duorum.

3 Quid ex dispensatōe pape post matrimonium cōtractū possit quis alteri nubere? Ri. q. si matrimonium nō ē p̄summatū papa pōt dispensare vt no. in. c. ex publico. d̄ cōuer. cōm. Vñ dicit No. vñ mirabile qd̄ recitat Pa. in. d. c. ex publico. qz papa ex cōsensu vtriusqz sp̄s pōt et p̄tate absoluta dissoluerē matrimonium nō p̄summatū nulla alia causa subsistēte. s̄ de p̄tate ordinata nō pōt sine cāz cum hoc dicto No. trāscūt cōiter doc. Si vero m̄rimonium ē cōsummatū inter fideles sic papa nō pōt dispensare. qz cū matrimonium p̄summatū cōsistat in facto nō pōt haberi p̄ infecto. xxxij. q. ij. si paul⁹. l. in bello. §. facite. ff. de captiuis.

4 Quid si mulier credēs virū mortuū possit contrahere cū alio. Ri. q. si verisimiliter p̄sumit de eius morte sic p̄trahere p̄t fm̄ aliq̄s: vt no. i. c. frequē. vlt. te nō p̄testata. h̄ tu dic qz optet habeat certū nūcū de morte viri de spou. in p̄ntia. d̄ secū. nup. c. vñ.

Matrimonium. iij. Impedimentum. xiiij. CXCv

nisi velis dicere qd satis est certificata qm habz vid
lentas suspitōes post expectationē aliquā. Et ad
nerte qd vnus testis sufficit: vt in. d. c. in pntia. Et
cūstā etiā ab adulterio qm pbabilē credidit mor
tuum virū et cū alio cōtraxit. xxxiiij. q. j. et. ij. cūz p
bellicā. an aut possit exigere debitū vel reddere dic
vt s. iij. Impedimento. S. viij.

5 Quid si quis credēs vxorē viuere suā qm mō
tua ē cōtrahit cū alia. Rñ. qd mōmōmū est ex qd nō
viuit fm Rodon. Hugo. m. in. d. c. cū p bellicāz.
dicit qd si credebat sibi licere etiā viuente sua erit
mōmōmū. si mō prima mortua ē. Si vero nō cre
debat licere sic matrimonium nō erit qd nō maritali
affectu h adulterino ei cōiūgāt nisi postq scit qd ē
mortua ei cōiūgatur maritali affectu pteuerante
alia parte in effectu maritali alias nō erit ē veri?

Impedimentum. xiiij.

dicatur publice honestatis iusticia qd est ppiquitas ex spō
salibus pueniēs robur ex institutioe ecclie trahēs
ppter eiusdē ecclie honestatē. vñ impedit et diri
mit tam matrimonia qd etiam sponsalia sequentia
nō pcedentia. vt in. c. ex spōsalibz. de spō. li. vj. Et
ista publica honesta iusticie cum sit quoddam si
militate affinitatis iō impedit fm illos gradus fm qd
affinitas impedit vsqz ad qrtū gradū inclusiue. d
quibz dicef. j. xv. Impedimento.

1 Quot sunt spēs publice honestatis iusticie? R.
q. olim due. quarū prima qd contrahēbat ex scōis
nup. puta. Petrus vxorē habebat. qd mortuo eius
vr. accepit aliū virū de qd habuit filiū vel filiā talis
ples cū nullo consanguineo Petri poterat cōtra
here h hodie sblata ē. p. c. nō dz de pfan. et af. Alia
q hodie h locū: ē qd ptabit ex spōsalibz de futuro
vel ex matrimonio de pnti nondū consummato fm
pa. in. c. spōsam. de spon. Vñ nullus consanguine
us spōsi pōt accipere talē spōsam vsqz ad qrtū gra
dum inclusiue nec ecōuerso. c. Iuuenis. z. c. ad au
dientā. de spon. et si accipit nō erit eius vxor: qd di
rimitur.

2 Quid requirit vt spōsalia inducant pstatū impe
dimentū? R. q. quinqz. Primo qd sint contracta a
maioribus septēnio. ter. est in. d. c. ex spōsalibz. z
vt dicit pa. in. c. Iuuenis. vbi requirit etas certa re
spectu discretiōis nō pōt pueniri. vñ in etate ad pfe
ctiōē testamētū: vt in. l. qua etate. ff. de testa. z idē
no. in. c. puberes. de despon. ipu. Itō optet ppleue
rint cōtrahētes. sine p quibz cōtrahūt. vij. ānos.

3 Sed nunqd si maior cōtrahit cū minor septē
nio. prima m septēnio. oriatur publice honestatis
iusticia? R. q. nō fm pa. in. c. iuuenis. de spon. z
in. c. fraternitati. de eo qui cog. cōsang. vr. sine. z h
ex defectu consensūs: vt in. d. c. ex spōsalibz.

4 Pone qd talis maior cohabitauit cū minor septē
nio desponsata et internemat extraordinaria polluti
o: vel sit dubiū. an eā temptauit? R. fm pa. vbi
ē. qd ex qdā equitate oriatur publice honestatis iu
sticia. h m nullo iure pbatur.

5 Scdm qd requiritur vt inducat istō impedimē
tū qd nō sint cōtracta sub coditōe. Nam an con
ditionis euentū nō oriatur istud impedimentū vn

de posset contrahere cū aliquo cōsanguineo spon
si ante conditionis euentum.

6 Quid si quis cōtrahit cū aliqua cū ista pditōe. qd
si deo placuerit z postea inuenitur eius affinis. vñ
aliud impedimentū hñs quo cū ea ptabere non
pōt de iure. Rñ. qd nō oriatur publice honestatis
iusticia. quia fuerit conditionalia. z iō poterit cō
trahere cū eius consanguinea. nec ob. qd dicta con
ditio subintelligebat etiaz si nō fuisset apposta qd
si nō apponeret expfle nihilomin? eēt pura. h ex
pse apposta faciūt pditionalia. fm Hosti. in. c.
ad audientā. de spō. et Jo. an. d. c. ex spōsalibz. vñ
de qd dixi s. iij. Impedimento. S. j.

7 Quid si apponatur aliq pditio qd habetur pñ
adiecta: vt s. patuit. iij. Impedimento: Rñ. nullo
minus sponsalia pura erūt z oriatur istud ipedimē
tum: vt in. c. vlti. de condi. appo.

8 Tertiu qd requiritur vt sit istud impedimentum
optet qd spōsalia sint certa. qd in incertā psonā non
infertur cōsensus nec oriatur istud ipedimētū.

9 Quartū optet qd nō defecerit cōsensus. vñ con
sanguineus furiosus cōiūge pōt ei? sponsam duce
re quā in amētia desponsauit cū pensus defecerit
c. dilectus. de spon. xxxij. q. vij. neqz. Limitat hoc
pe. de pal. et bene verū qd defect? pensus ē ap
parēs vt in pueris et amētibz. secus eēt qd eēt la
tēs sicut in illo qd cōtrahit nō aio cōtrahēdi. h de
cipiendi qd tūc oriatur istud impedimentū. qd ecclē
sia instituit istud impedimentū ppter apparētiaz
honestatis. z iō impedit qd de intentōe nō pōt psta
re. cōfirmatur p Vin. Archi. et Jo. an. z Imol. et
Be. in. c. vnico. de spon. li. vj. qd tenēt qd ioco cōtra
hēs si de ioco apte cōstat nō inducitur publica ho
nestas. ergo si nō pstatet induceretur.

10 Quintū qd nō sint ptracta post matrimonium vel
sponsalia prius facta. qd si qd cōtraxisset mōmō
mū vel spōsalia. et post viuēte prima spōsa contra
heret cū aliqua eius cōsanguinea. non diriment
sponsalia pcedentia. d. c. ex spōsalibus.

11 Quid si sponsalia cōtrahētes habuerint ips de
bitū et fuerint pure cōtracta z cū certa psona z cū
cōsensu. h m fuerūt nulla d iure: puta cū affine: vñ
cū religioso. vel in sacris. aut cum maleficiato. et
h mōi. Rñ. qd nihilomin? oriatur publice honestatis
iusticia. qd in mōmōmū attenditur potius hone
stas. l. semp. ff. de ritu nup. Nec ob. qd nulla oriā
obligatio. h bene publica honestas qd impedit ma
trimoniū cōtrahēdi z dirimit cōtractū.

12 Sed quid si minores septēnio cōtractis spōsali
bus pteuerāt vocātes se spōsum vel spōsam. vel si
mul iacēt. vel se inuicē osculātur vsqz post septēni
um. z ex hoc manifeste appet eos pteuerare in ea
dē voluntate. Rñ. qd si ex talibz signis manifeste
apparet qd pteuerāt in eadē voluntate post septēni
um completū oriatur publice honestatis iusticia.
vt no. in. d. c. ex spōsalibz: als si nō manifeste appa
ret. licet pdurēt in eodē pposito nō oriatur istud im
pedimentū: vt colligit ex. d. c. ex spōsalibz.

Impedimentum. xv.

est affini
tatis qd quidem affinitas est pxiuitas personarū
kk 2

Matrimonium. iij. Impedimentū. xvj.

ex copula carnali pueniens omni parēta carēs. vii affinitas mediante cōsanguinitate z carnali cōnūatione ppagatur. iō cōsanguinitatē imitatur. Sed in hoc differt. qz psona cōiuncta siue adlita alicui psonē. p ppagationē sit pnceps eiusdem nature licet indifferēta gradu. vii nō mutat gen⁹ at tinctiō. h tñ gradū. sed psona addita siue cōiuncta p copulā carnalē alicui psonē nō sit pnceps eiusdē nature. h quasi cōiungit ab extrinseco. vii cōiungit alio genere cōiunctōis h in eodē gradu. Et iō psona cōiuncta p carnis copulā sanguini alterius inducat primū genus affinitatis. psona vero addita p copulā psonē q primū inducat gen⁹ facit scōz genus. et psona addita scōz inducat tertiū gen⁹. verbi grā vxo: fratris mei est mihi affinis in pmo genere et in eodē gradu quo frater meus et reliquis cōsanguineis meis in eodē gradu q sumi mihi z in primo genere. Alia psona q nō ē mihi cōsanguinea: nec affinis aliunde si coniungat cū p̄fata vxo re fratris mei: erit mihi affinis in scōz genere z cōsanguineis meis. z in eodē gradu q sumus fratri meo. Tercia vero psona aliunde. nec cōsanguinea: nec affinis. si cōiungat scōz psonē cōiuncte vxo: fratris mei erit mihi i tertiō genere affinitatis z cōsanguineis meis. ita no. in. c. nō dz. de p̄san. z aff.

- 1 **Quō impedit affinitas matrimoniu?** R. qz si pueniat impedit cōtrahendū et dirimit cōtractum in primo genere tñi hodie: z vsqz ad qrtuz gradū inclusiue. vt in. d. c. nō dz. licet olim impediret etiā in scōz et tertiō genere. vt. xxv. q. iij. p totū. Vnde p̄fca na cognita carnalit ab aliquo cōsanguineo nō poterit cōtrahere cū aliquo de illa p̄sanguinitate se qui nō distat vltra qrtū gradū ab eo cōsanguineo qui eam cognouit. z cōtrario. Et si cōtrahit nō tenet matrimoniu. z in linea recta intelligit p̄bitū in infinitū fm vnā opinionē quā nō teneo vt s. dixi Impedimentū. vj. §. j.
- 2 **Quid si affinitas supueniat mrimonio iā cōtracto p verba de p̄nā h nō cōsumato?** R. qz nō dirimit eū. vt in. c. j. de cōsang. et affi. z ille p quē cōtracta est affinitas nō p̄t petere debitū sine pctō mortali. h bene tenet reddere vere vel interpretatiue p̄tenti. p̄. de pal. tenet qz si matrimoniu nō est cōsumatū. qz nec etiā reddere pōt sine mortali peccato. qz pōt religionē intrare. Sed hoc nō credo. qā licet possit nō tñ tenetur intrare.
- 3 **Sed nūquid ep̄s poterit disp̄sare cū tali vt etiam erigere possit sine pctō.** R. vt s. Incest⁹. §. v.
- 4 **Utrum remaneat affinitas post mortē psonē cognite?** R. qz sic. qz est vinculum p̄petuū.
- 5 **Utrum coitus fornicariū causet affinitatem?** R. qz sic. qz p cōm coitū ordinatū ad carnis ppagationē p quē cōsanguinitas cōtrahi possit cōtrahit affinitas. nō aut p coitū extra vas vel sodomiticiū. et h̄mōi. xxv. q. iij. extraordinaria. et de eo qz cogno. cōsang. vt. sue. c. fraternitatis. et. xxv. q. x. fraternitatis. Hof. tñ tenet absurdū cōtrahi affinitatē p fornicariū coitū etiā ordinatū ad generationē. et ideo tenet qz nō cōtrahit nisi ex p̄mitate pueniens ex nuptijs. vt p̄z in. l. nō facile. §. sciendū ff. de gradib⁹. Sz cōtrariū cōiter tenet et sic serua.

Et ille. §. sciendū. loquit de affinitate per quāz defertur hereditas ad aliquem.

Quid si claustrū pudoris intrauit sed semē nō emisit? R. qz affinitas nō cōtrahit. etiā si mulier sola emisset. h q̄uis claustrū nō intrat. h tñ semē si intus mittit cōtrahit affinitas qz pōt fieri generatio sicut fit in balneo: vel in demomb⁹ succubis et incubis.

Quid si vir intrās claustrū emittit semē et non mulier? R. qz. Pa. in. c. fraternitatis. de eo qui cog. cōsan. vt. sue. Inno. ibidē tenet qz nō cōtrahit affinitas: sed qz oportet simul emittat tā vir qz mulier. Idē tenet Hof. in. sum. z Hugo. in. d. c. extraordinaria. sed ipse Pa. dicit qz Hof. in. d. c. fraternitatis. dicit qz sufficit qz vir emittat i claustrū pudoris. h mulier non emittat: qz fm medicos pōt fieri generatio. Et hoc sequit sed. consi. ccc. Et videt sequi Pa. et iudicio meo etiā Inno. in. d. c. fraternitatis. z Rodonū. et p̄. de pal. in. iij. aliter Beata virgo nō potuisset effici mater et virgo. si oportet mulierē seminare.

Impedimentum. xvj. di impotentia coeundi q̄ quidem est vicium animi vel corporis vel vtriusqz quo quis impeditur alij carnaliter commisceri.

Quot sūt eius spēs. R. qz tres. Prima di naturalis vt frigiditas in viro. Artano in muliere. Et defectus etatis in vtroqz. v̄ altero. Altera est accidentalit q̄ puēit a cā extrinseca et accidētali: vt castratio. Et tertia masculialis q̄ a demōib⁹ puenit.

Circa frigiditatē z artationēz. dic breuiter qz ad hoc vt impediatur matrimoniu cōtrahendū z durimat cōtractū requiritur pmo qz p̄cesserit tale impedimentum matrimoniu. qz si adueniret post cōtractum nō dirimeret. h esset rōnabilis cā disp̄sationis fiende p papā vt alē aptus cōtraheret euz alio si nondū erat matrimoniu cōsumatū vt no. Pa. in. c. ex p̄te. z in. c. ex publico. de conuer. p̄nga. Et idē dic de impotentia accidētali fm emndē Pa. allegat. c. qz sedē. z. c. cōsultationi. de fri. z male. Scōz requirit qz sit tanta qz nullo mō possit coire hoc ē fm p̄. de pal. qz sit talis qz impediatur actū p̄petuo saltem: qz licet impediret effectū generationis. sed nō actum q̄ est emissio seminis in vase nō esset impedimentum. Tercio qz sit p̄petuum impedimentum. ita qz nullo medicamine aut remedio possit remoueri. quia si possit sine periculo mortis remoueri nō dirimeret. hoc no. in. c. j. z. ij. xxij. q. j. z d̄ frigi. c. j. z. ij. z quasi p totū. Nec facio vim in frigiditate q̄ est a natura aut in illa q̄ est p̄ senectutē. qz qñ nō pōt inuari impedit. vt no. Ricar. in. iij. di. xxij. Et eadē rōe dic de nimia caliditate q̄ coitus impediret. fm. s. Tbo. ea. dist. Quarto qz sit igno rans qñ cōtrahit de tali impotentia. qz fm p̄. de pal. qui scit se: vel alium impotentē z cum accipit nō p̄t amplius euz dimittere quo ad vinculū. qz ē verum matrimoniu. et hec quatuor dic etiam requiri in impedimento accidētali vt dirimat.

Sed quid de eo qui habet virgā erectāz sed nō pōt remittere semē p̄pter impedimentū naturale vt

Matrimonium. iij. Impedimentum. xvi. CXCVI

accidentale: k. Pa. in. c. j. de frig. et male. glo. tenet qd pot contrahere et tenet matrimonium. qd pot mulierē puocare. h. cōit tenet cōtrahū. qd ex quo si pte hie actū generādi. p̄t mulier dicere ego volo effici mater vt i. d. c. j. in fi. et sic tene si p̄cessit an̄ p̄tractū m̄fimonij tale impedimētū z nō sit remediabile.

4 **¶** Dicitur mulier p̄pter artitudinē sepata a p̄mo viro et cōiuncta sc̄do q̄ efficit̄ habilis p̄mo p̄pter vsuz sc̄di sit restituenda p̄mo: k. Pa. in. c. fraternitatis eodē. qd si nō poterat coniungi p̄mo viro antea sine piculo mortis p̄ aliqd̄ remediū qd non restituit h̄ stabit cū sc̄do. qd in p̄mo nō fuit matrimonium vt h̄ Abbas et p̄c. z sequit̄ Jo. an. i. d. c. fraternitatis. in fi. qd verū limita qm̄ ap̄t apparet de dissolutione mēbrorū amborū. alias cēt restituēda. qd videt̄ ecclesia decepta. et sic cōcorda doc.

5 **¶** Circa etatē vero vt nota dixi. Etas ad cōtrahēdū sponsalia ē septē annorū cōpletorū: vt i. c. et sp̄o salub. de spon. li. vj. Sed in matrimonio requit̄ qd vir habeat cōplētū. xiiij. annū. et mulier. xij. vt i. c. puberes. et. c. cōtinēbat. de despo. impu. Vñ si an̄ illud t̄ps cōtrahatur nō erit matrimonium h̄ sponsalia. c. vnico. de despo. impu. li. vj. Et hoc verū nisi malicia suppleret etatē. et tūc fm̄ Tancre. et Mo. c. de illis. el. ij. de despo. impu. qm̄ se iniucē cognouerūt. aliter nō. S; tu dic cum Jo. an. qd sufficit qd sint expti copulā carnis si nō iniucē saltē cuz alijs. Vñ exponitur illd̄ malicia. i. vigor naturalis. seu potētia coeundi supplet etatē. qd p̄t in. d. c. d̄ illis ibi p̄mērit cōiungi. Et inra q̄ dicit̄ qd matrimonio tenet. si sunt p̄ximi pubertati. licet doc. in hoc sit diuersa interpretatō. Tū tu hec intellige cū Mo. in sum. qd est p̄xima etati qm̄ est viripotēs qd per expientā pōt sciri. d. c. puberes. z. c. a nobis. de de spon. ipub. Vnde glo. in. sum. xx. q. j. refert Ber. dicentē qd puer nouē annorū reddidit nutricem pregnantem. Et Alber. in. iij. dicit se vidisse puellam nouē annorū concepisse. et in decimo peperisse.

6 **¶** Sed quid si puer pubes z habilis etate ad cōtrahēdū cōtrahit. et est impotēs ad coeundū: k. glo. tenet qd matrimonium nō est validum. in. c. puberes. et sequit̄ ibi Pa. d̄ despo. impu. Quia qd habere actū generādi non pōt non d̄ pubes. ergo al simulatur impuberi. et facit istud. c. puberes. in fi. Doctores tū cōiter tenēt qd non sepabitur h̄ expectabitur t̄ps plene pubertatis. s. decem octo annorū. Item mella. ff. de alimen. z ciba. le. z hec est hu maior et verior: qd ex quo impedimentū nō est p̄petuū nō restat quin sit matrimonium. aliter infirmus impotēs nunc ad coeundum non posset cōtrahere. qd falsum ē. et ideo erit matrimonium. sed si in. xvij. non poterit iudicabit̄ impedimentū p̄petuum. et sic dissoluetur.

7 **¶** Sed nunqd̄ peccant q̄ cōtrahūt matrimonium ante debitam etatē: k. fm̄ p̄c. de pal. in. iij. qd sic mortaliter si sine iusta cā z licētia ep̄i cōtrahūt. qd cōtra p̄hibitionē. c. ij. de despon. impu.

8 **¶** Sed pone qd minor septēnio fuit cognita a sp̄o maiore. xiiij. k. Jo. d̄ deo qd erit matrimonium sed Pa. in. d. c. cōtinēbat tenet qd nō erit q̄tum

cunq; fuerit cognita qd non habz consensum aptū ad matrimonium cōtrahendū nisi esset multum discretet et doli capax.

¶ Pone qd dicit̄ impuberes qui post septennium contraxerunt matrimonium qd iuris interpretatione sunt sponsalia. vt in. c. vnico. d̄ despon. impu. li. vj. p̄seuerāt vsq; ad plenā pubertatē z in pubertate interuenerūt oscula z amplexus. et dona. nunqd̄ erit matrimonium. k. Jo. qd si interuenit copula: ter. est clarus. in. d. c. vnico. qd sic efficitur matrimonium. Si vero copula nō interuenit neq; cōsensus expressus post pubertatē. sic opi. est diuersa. Inno. tenet qd nō efficitur p̄ quoscunq; alios actus extra copulā vel nisi ad eā. Mo. vero fuit vari? in. c. attestaciones. d̄ despo. impub. et in. c. ad id. d̄ sp̄o. Archi. in. d. c. vnico. post multas opi. v̄i cōcludere qd nō sit matrimonium nisi interueniat vel nou? cōsensus expressus: vel copula: vel traductio ad domū. et hoc videtur sequi Alanus. Vin. et Hof. in. c. l̄as. de despon. impu. Panor. in. c. si. de spon. tenet qd p̄ oscula iocalia et amplexus et h̄mōi signa efficitur matrimonium. allegat glo. et Jo. an. in. d. c. vnico. Ray. tenet qd si qm̄ cōtraxerūt non intendebant cōtrahere matrimonium. sic nō erit nec matrimonium nec sponsalia. Matrimonium qd etas impediebat sponsalia qd hoc nō intēdebāt. nec verba ad h̄ possunt referri. et sic adueniēte pubertate etiam si sequatur copula nō erit matrimonium nec verū nec p̄sumptum. Si vero qm̄ cōtraxerūt intendebant cōtrahere. si nō vt agebant. saltē quantū valere poterat. sic erunt sponsalia et nō inducēt matrimonium. nisi aut p̄ copulā. aut p̄ cōsensuz euidēter expressum. et sic intelligit ter. d. c. vnico. Ego vero saluo meliori iudicio iuxta illud. l. claudi? felix. in fi. ff. qui. po. in pig. ha. dico qd ad hec vt sponsalia efficiatur matrimonium verū. optet interueniat nouus cōsensus in matrimonium expressus cum aliq; bus signis vniuocis hoc est qd talia signa non possunt fieri legitime. nec soleāt fieri. nisi cum vxore in legitimo matrimonio cōiuncta. Istud cōiter sequitur theologi. in. iij. di. xxviiij. patet in ar. p. l. minorem. ff. de ritu nup. et p. d. c. attestaciones. et qd ibi nō. et ideo si post pubertatem amborū nouū cōsensum habuerunt ostensum p̄ aliqd̄ signū quod solummodo coniugibz exhiberi solet: sic indubitate matrimonium efficitur. Si vero nouū talem cōsensum in pubertate nō habuerūt. h̄ simpliciter p̄seuerauerūt in tali opinione prima nihil de nouo determinantes: tunc reduco doc. ad concordiam. Et dico qd si intercesserunt act? qd nō solēt fieri nisi cum vxore vt traductō ad domum. habitatio mutua seorsum. et h̄mōi. sic talia signa faciunt matrimonium p̄sumptum. Et sic intelligo et limito dictū glo. Mo. et Pa. ac ceterorū. Si autē signa exhibita post pubertatē sunt signa que etiā sponsis de futuro exhibētur. vt in aliq; locis oscula z amplexus z h̄mōi. sic nō faciunt matrimonium nec verū nec p̄sumptū. qd hoc nō p̄bat eē qd ab hoc contingit abesse. l. neq; natales. l. de pba. c. ij. de trāssa. pla. et sic intelligo Inno. cum ceteris. Istā concordiam videt̄ tenere. d. An. in. d. c. attestatōes. z de

Matrimonium. iij. Impedimentum. xvij.

- illis ultimis non loquitur. d. c. vnicui. quod per in verbo plerumque videtur. nec glo. ibidem si bene poteret quod de eis se amplexabant non simpliciter. sed addit ut coniuges.
- 10 **C**irca vero impedimentum naturale vel accidentale est sciendum secundum Pa. in. c. j. de frigiditate et male. quod quia non potest per aspectum perbari semper de ad minus habitare per triennium antequam matrimonium dissolvatur. ut in. c. si. eodem. Secus in impedimento quod potest per aspectum perbari: ut in. d. c. fraternitatis. Vel per iuramentum. prout cum se prima manu persequitur. ut in. c. laudabile eo. tit. q. statim potest dirimi.
- 11 **Q**uid de spadone utroque testiculo? R. quidam tenent quod non dirimitur: quod secundum Anicetum potest erigere virgam et semine emittere. licet non possit generare. Sed secundum Pa. in. c. quod sedem. de frigiditate et male. docent contra tenent quod non potest contrahere: et sic non tenet matrimonium et dirimitur: secus si est castratus nisi vno testiculo. et sic potest intelligi ter. et glo. in. l. si serva. §. si spadoni. ff. de iure. do. vide glo. in. c. huius qui. xxxij. q. vij. Sed ego teneo quod ex quo habet actum generandi quod tenet matrimonium licet non habeat effectum. ut dicitur est. aliter steriles non possent contrahere quod falsum est. et secundum hoc limita glosas predictas.
- 12 **C**irca vero maleficiatos. Aduerte quod aliqui quos est maleficiatus respectu omnium. et sic contrahere non potest et si contrahit post primum matrimonium contractum et coniungitur cum secunda redire tenetur ad primum quod per: quod impedimentum non erat perpetuum. et ideo primum matrimonium fuit firmum. Si autem sit maleficiatus respectu vni personae. sic non restituitur quousque cognoscat secundam. quod primum matrimonium fuit nullum et secundum fuit validum.
- 13 **S**ed nunquid iudicabitur impedimentum perpetuum quod remoueri posset per aliquod maleficium? R. secundum s. Bona. in. iij. di. xxxij. et s. Tho. ea. dist. q. sic. quod non potest homo per maleficium inuocare demones per aliquo casu.
- 14 **S**i quis de abhominabile. utrum impedit matrimonium tenet. s. Tho. vbi. §. q. est idem iudicium quod de maleficio cum sit causa extrinseca et accidentalis. Et hoc intellige quia ex tali abhominabile in imaginaria fantasia aut extimativa concipit talis horror: quod nullo modo potest habere actum generandi cum tali.
- 15 **S**ed quid si inueniat aliquis qui vellet destruere maleficium cum alio maleficio. vide. j. Superstitio. §. xij.
- 16 **Q**uero quid si dubium sit. an tale impedimentum impotentie coeundi precesserit matrimonium contractum per verba de presenti an non? R. Pa. in. d. c. fraternitatis. quod presumit precessisse ex quo nunquam potuit cognoscere. facit in ar. l. iij. C. de edict. edict. Et hoc idem sequitur Ri. in. iij. di. xxxij. quod debemus presumere quod sicut precessit consummatione ita et contractionem. Nam ex futuro presumit esse preteritum ut no. in. c. scribam eisdem. §. presum. et sic doc. magis videtur in hanc opinionem inclinari. et placet mihi. licet glo. in summa. xxxij. q. j. dicat quod presumendum est subsequutum. Nec ob. c. licet ex quadam in fi. §. testi. vbi dicitur quod in dubio per matrimonio est presumendum. quod dicit Pa. vbi §. q. est verum quia matrimonium potest habere suum effectum. scilicet coniunctionem fornicationis vel

bonum plis. Et hanc mirabilem limitationem tenet etiam do. An. in. c. lre vestre. de frigiditate. quod bene no. iabis.

Impedimentum. xvij. fm ali-

quos dicitur consuetudinis vel statum pro cuius intelligentia queritur.

Utrum consuetudo possit contra matrimonium? R. secundum Pa. in. c. sup. eo. de cognatione spirituali. quod antequam consuetudo habilitat. alibi inhabiles per ius canonicum reputa quod contrahat in secundo vel tercio gradu consanguinitatis: et huiusmodi. et sic non valet. ut perbat in. d. c. sup. eo fm vera significatio: iuncto. c. quod sup. his. §. p. an. et af. et hoc tenet Mo. qui sit irrationabilis. Ex quo inferre quod consuetudo non approbata a papa non potest tollere impedimentum publice honestatis cum consuetudo non valeat contra honestatem ecclesie. c. cum decorem. de vi. et ho. de. Aut consuetudo solum inhabilitat alias habiles. ut in filiis duorum compatrium per quorum neutrum ventum est ad cognationem spiritualem. et tunc valet ut non contrahatur. facit ver. itaq. et verb. ceterum. d. c. sup. eo. et. d. c. olim. de de. coniug. Aut consuetudo non solum inhabilitat ut non contrahat. sed etiam habet ut dissoluatur ad ipsos: et sic valet: ut voluit Inno. quod peccauerunt contentendo consuetudinem patrie. xxx. q. v. aliter. Aut taliter inhabilitat. quod si fuerit contractum habet ut dissoluatur impetuum. et tunc si est approbata per papam saltem tacite sic valet: ut perbat in. d. c. sup. eo. fm lectura Host. Sed si non apparet de approbatione pape. tunc non valet fm Host. in. d. c. sup. eo. et propterea dicit casum prefati. c. non extendendum. §. Pa. tenet contrarium. vbi cum de consuetudine concurrat scandalum: quod sicut papa potest in diuino interpretari et addere et diminueret: ut no. Inno. in. c. que in ecclesiarum. de consti. Ita et consuetudo: ut tenet idem Inno. in. c. si. de consue. et hoc etiam sentit glo. magna. in. d. c. sup. eo. §. vult quod vbi esset consuetudo quod non contraheretur in quinto gradu si ex contractu generaret scandalum non valet matrimonium. quod ut dictum est. Consuetudo continens in se scandalum et perteritione potest inhabilitare alias habiles. secus si a principio nullum fuisse impedimentum. quod tunc scandalum supueniens non potest dissoluere: quod propter scandalum non est recedendum a veritate iuris diuini. c. ij. de no. ope. nun. et in regula. qui scandalizauerit. de re. iur. Sed. d. An. d. Butri. d. c. sup. eo. limitat sic. Quod aut consuetudo habet concursum iuris antiqui. et tunc dirimit impetuum. interueniente scandalum. nisi ita dirimatur. Si vero non habet concursum iuris. et tunc si a nouo iure approbetur vel a papa si nullum dirimet. quod si non habet concursum iuris antiqui vel noui vel approbationem pape tunc non potest creare nouum impedimentum ad dirimendum impetuum. et hoc est verissimum. et dicitur Pa. intellige de consuetudine generali quam papa scit et approbat non de particulari. nisi fm dictum. d. Anto.

Quid si consuetudo mariti et uxoris sit diuersa? R. Pa. in. c. j. de spon. Aut consuetudo disponit super solemnitate contrahendi. et debet obseruari: sed consuetudo patrie vbi matrimonium perbitur. etiam

Matrimonium. iij. Impedimento. xvj. in si. alias qm no pot hie sui effectum matrimonium no esset iudicandum pro ad dictum vnius contra eodem opinionem.

2 Quidrum papa possit dispensare in oibz impedimentis pdictis: R. q. quedam sunt impedimenta q re mouet p sensu: sicut est impedimentum tertium. s. pdictionis. et quartum. s. erroris persone: et vndecimum. s. metus seu coactionis. et decimum octauum. s. pium adois sensus. Vn sicut papa no pot supplere consensum sine quo no e matrimonium. sic nec in ipsis pot dispellare vel ipsa tollere. Alia sunt impedimenta ex sta tuto eccie cuiusmodi est impedimentum primum. s. interdictum ecclesie. et secundum. s. feriarum: et tertium. s. conditio seruilis. qz vt matrimonium ptractu cu ancilla a libero no teneat. h e ex statuto ecclesie fm Ri. in. iij. di. xxxvj. et Pe. de pal. Et quintum. s. voti castitatis. et septimum. s. cognationis spiritualis. et octauum. s. cognationis legalis. et nonum. s. criminis. et decimum. s. disparitatis cultus. et duodecimum. s. ordinis. et quartum decimum. s. publice honestatis. et sextum decimum. s. impotentie coeundi. Nam posse generare no e de substantia matrimonij. aliter senes no possent contrahere: qd falsum e: et id est ex statuto ecclesie. Et impedimentum decimum septimum. s. consuetudinis. et in istis papa pot dispellare. Silt dico de impedimento. vj. s. consanguinitatis. et xij. s. ligaminis. et xv. s. affinitatis: quo ad aliqua q in ipsis solu sunt ex statuto ecclesie: sicut est in consanguinitate et affinitate. vt qs no possit contrahere in secdo gradu in linea equali. et iij. et similit in impedimento ligaminis q ad hoc ne qs possit contrahere cu alia post matrimonium contractu cu aliq p verba de pnti solu. Et in h concordat coter doct. h quo ad votu solene aliq tenuerit q papa no pot dispellare. sic Tho. xij. q. lxxvij. et qda alij. Sed tu tene q pot. vt ena ipse Tho. in. iij. di. xxxvij. et Ri. eade di. et Henr. de gan. in. v. quol. q. xxx. et e cois opi. tam theo. qz canonistarum. Alia sunt impedimenta iuris diuini et legis nature. de qbz habes s. Impedimentum. vj. s. j. s. de consanguinitate et affinitate vsqz ad secz gradu in linea ineqli. Et in istis vtru papa possit dispensare. sic fuit diuersa opi. canonistarum in. c. lras. de resti. spol. et in. c. per venerabile. q si. sint leg. et in. c. pposuit. de cocef. pben. qbusda dicentibus q no pot p. d. c. lras. Sed tu dic et tene q h papa no possit tollere dicta impedimenta generalit: tu in aliquo casu spali legitima ca subsistente pot in dictis impedimentis consanguinitatis et affinitatis dispellare: vt ena tenet Jo. an. et recitat et sequit Pa. in. d. c. lras. de quo vide j. papa. s. j. An aut possit similiter dispellare in impedimento ligaminis inqz tuz e de iure diuino. s. vt post matrimonium consumatu qs contrahat cu altero teneat cois q no. et sic serua indubitant: q ad h vt quis possit dimittere vxorem vel vxor viru: quo ad vinculu p matrimonium plumatu. Silt etia q ad h vt vxor possit hie duas viros: h quo ad hoc vt vnus vir possit hie duas vxores. credo papa pot se dispellare qn gen? fidelium eet reductu ad paucissimos viros. de quo dic vt. j. Papa. s. j.

3 Sed nunquid eps silt poterit dispensare in aliquo pdictorum impedimentorum: R. q. in interdi

cto ecclesie spali facto a suo inferiori pot et in impedimento criminis: qn crimina solu impediunt matrimonium contrahendu. d quibz s. Impedimentum. ix. in prin. Sed in interdicto facto a superiori suo vel in criminibus q impediunt et dirimunt post contractu. de quibz s. i. d. ix. Impedimento. s. j. et. v. Aut i alijs quibuscuqz impedimentis matrimonij ne contrahat no pot eps dispellare nisi in casibz de quibz s. Dispensatio. s. v. Epim posse dispellare contra canones vel coaliu dictu est.

4 Quid de illo qui audiuit ppetu impedimentum fore int se et vxore sua: R. fm Rodo. qz si audiuit a fidedignis tenet inqzrere. alias esset affectata ignoratia. et si coeipiat pbabiliter opi. ex dicto tali no dy erigere debuit: h solu reddere donec intelligat veritatem diligenter inqzrredo. Si vo inqzrendo nihil inuenit vel audiuit hoc no a fidedignis. sic dy deponere psciam nec peccaret mortaliter si no crederet: qzuis audierit a fidedigno: vtrputa a sacerdote vel compatre et hmoi. qz no obligat cuiuscuqz credere nisi pber: sed sufficit inqzrere: et si aliud no inuenit no credat.

5 Nunquid sacerdos teneatur reuelare impedimentum. vide supra Confessio. iij. s. x.

6 Vtru vxor teneat seq viru transferre se ad aliaz patra: R. q. non si pbabiliter dubitat d morte sua vel q vellet ea exponere ad scotum: vel si vir vellet ire vagabundus cu tu non eet qn contrahit. Na in istis casibz no tenet eui sequi: alias sic. ita no. doct. in. c. de illis. de spon. et in. c. j. de coniugio lepro.

Matrimonium. iij. quo ad se

pabilitate. vtru sit sepabile matrimonium postqz semel legitime e contractu p vba de pnti et consumatu: R. q. hoc pot intelligi duplr. Aut quo ad hoc: vt alter possit alteri manumouit copulari altero dimisso. et sic nuqz e sepabile matrimonium int fideles contractu et consumatu: vt in. c. gaudem? d diuor. nec papa possit in h dispellare: vt in. c. ex publico. d coier. coim. sec? in mrimonio consumato inter fideles. d quo s. Matrimonium. iij. Impedimento. x. Aut quo ad thonu et cohabitatio ne tui. et sic separi pot ppter quinqz. Primo ppter adulteriu. vtrputa. qz alter fornicatus est. xxxij. q. j. dixit dñs de quo dic vt s. Debitu. s. vij. Secdo ppter viciu sodomiticu fm Hug. Lau. Jo. cal. do. Anto. et Pa. in. c. maritus. d adul. qz noie fornicationis intelligit ois illicitus coit? xxxij. q. vij. no solu. et q. iij. meretrices. Quis Inno. in. d. c. marit? et glo. in. c. oes. xxxij. q. vij. teneat contractu. h pmu videt verius. qz maior in hoc sit iniuria matrimonio qz in alia pollutioe. Et idē possit dici de qm. qz alia pollutioe h abita cu alia psona qlitercuqz q pt separi. secus in pollutioe qua qs habet ple ipm solu fm Rod. et glo. in. d. c. oes. Tercio si alē qrit alterz trahere ad aliqd aliud pctu mortale. fm glo. i. d. c. oes sanctoes. et Inno. in. d. c. maritus. et in. c. qsiuit. de diuor. et Pan. in. d. c. qsiuit. Quod veru intellige si aliter compelei no potest. Quarto propter heresim. et si anteqz conuertatur inqzret religionem etiam sine auctoritate ecclesie non

redibit ad eum si conuertat postea: siue heresis siue rit notoria. siue nō fm Pa. in. c. de illa. de diuor. si vero religionē nō intrauit cōpellef redire ad eū si puertat ab heresi si sine aucte ecclesie se ab eo separat quis alij aliter sentiat. vt no. Pa. in. d. c. de illa

3 Sed nunquid silt in pdictis casibz sepato potest fieri sine iudicio ecclesie. R. q. si delictū est notorium pōt ppria aucte dimittere eam nō tū lucrabit donationē ppter nuptias vel dotē. fm Jo. an. in. c. plerunqz de dote post diuor. re. si nō habet penes se. q. petere nō poterit. sed si habet penes se p exceptionē adulterij lucrabitur hō petētē fm Pa. in. d. c. plerunqz. Si vero delictū nō ē notoriū. sic solū dī fieri aucte ecclesie q. ad separationē cohabitatiois. aliter instāte altero cōpellef cohabitare: hō quo ad redditiōē debiti pōt ppria aucte denegare. Ex q. sibi constat de delicto alterius. faciunt no. in. d. c. plerunqz. et in. d. c. gaudemus.

2 Quid dicit notoriū. vide s. Adulterij. §. viij.

3 Quid separati ppter spūalem fornicationē sint ab soluti a debito reddendo: sicut separati ppter fornicationē carnalē. R. q. sic fm Host. et Pa. in. c. q. si uir. de diuor. Quod intellige quo ad eū qui est innocens. hō quo ad eum qui culpabilis ē q. tūcūqz snia diuorij sit lata: siue ppter fornicationē spūalē siue carnalē si innocēs penit eū sibi recōdaliari debet: et ipse tenetur sibi reddere debitū. q. qd fauore meo introductū ē nō debet retorqueri in dānum meū. l. q. fauore. C. de legi. nisi intrasset religionē: vel suscepisset sacros ordines q. nō possz repetere nec aliter teneretur reddere. hoc seqtur Ber. in. c. lris tuis. de diuor. et No. ibidem.

4 Quanto separatur ppter sanctimoniam. Pro eū? de claratione plura sunt q. rēda.

5 Quid ambo cōiuges possunt uouere cōtinentias. R. q. sic de cōi cōsensu: d. quo die vt s. Matrimonij. iij. Impedimento. v. §. v.

6 Quid alter solū possit uouere castitatē sine cōsensu alterius. R. q. sic in suū pūdicij. hō nō alter nō. vñ post uotū exigere nō poterit sine petō mortali: hō reddere tenetur et etiaz exigere qñ redderet se nimis onerosum alteri nō petendo. facit. c. q. dam intrauit. et qd ibi no. de conuer. coniu.

7 Quid si alter cōsensit vt alter uoueret statu nō mutato. R. q. cōsentēs nihilomin? poterit exigere fm Inno. et sequit Pa. in. c. j. de cōuer. cōiu. si ipse cōsentēs nō uouit: et ille qui uouit tenet redere. sed nullo mō exigere. etiā si nō exigendo esset onerosus alteri. q. concedēdo licentiaz in hoc sibi pūdicauit.

8 Sed nunquid poterunt mutare statum: puta. effia religiosi: vel alter ordinari. R. q. vt colligo ex Pa. in. d. c. j. Aut hoc pcedit ex cōi cōsensu. Et tunc si alter uult effia eps requirit q. vxor pū? sit pfecta in aliquo monasterio: etiam si non sit suspecta de incōtinentia: vt in. c. sane. de conuer. coniu. Est enī speciale hoc. Si vero nō uult effia eps: hō subdiaconus: diaconus vel presbyter: aut religionem intrare tunc potest de cōsensu alterius parari. q. nō altera ps nō uoueat continentia. facit. c. q. nō. q. d. ibi no. de conuer. coniu. licet nō

debeat quis ordinari ad sacros ordines vel recipi ad religionē: nisi vxor faciat uotū similit castitatis vt in. c. cum sis. de conuer. pūg.

9 Sed pone q. cum cōsensu alterius uir sit fact? religiosus vel sacerdos. nūquid ille qui cōsensu dedit poterit aliū repetere? R. q. in hoc sunt opinionēs. Abbas. in. d. c. j. Inno. in. d. c. qui dam tenent q. si est inuenis poterit: et ad eius petitiōz debet ingressus vl' ordinatus renocari. Cal. tenet q. non poterit ipm repetere: sed bene implorare officium iudicis. et iudex ex officio ne adulterium cōmittatur per remanentem in seculo educet alterū de monasterio vel ordine. et coget reddere debitū. Alij uolunt et hoc magis mihi placet. q. si ille qui dedit licentiam est iuris conscius q. nō poterit repetere. nec ex officio ei restituetur. quia dando licentiam taliter mutandi statum uidetur uouisse castitatem. saltem durante uita alterius. quia qui uult unum uidetur uelle et omne illud p qd peruenit ad illud. c. prudentiam. de offi. dele. facit. c. uidua de regula. Sed ingressus alterius non debet fieri nisi alter uoueat continentiam. vt in. c. cum sis. de conuer. coniu. ergo dando licentiā uidetur uouere. Si vero istud ius ignorauit: sic restituetur ei alit ex officio. hoc tenet glo. i. c. qui vxorē suā. xx. rii. q. v. et in. c. seriatim. xxxij. dist. et fm eaz cōcorda. opinionēs.

10 Quero nunquid iste restitutus post mortem vxoris vel alterius ptis teneatur redire ad monasterium. R. q. sic: q. est uere religiosus. ex quo vxor cōsensit facit. c. ex pte. el. j. de conuer. pūg. et qd ibi no. Bal. idem die de ordinato ad sacros ordines q. tenetur uiuere caste et clericaliter.

11 Quid si quis intrat religionē: vel accipit ordines sacros vxore contradicēte vel ignorāte? R. q. vxor poterit eū renocare. d. c. quidā. et ipse tenetur sibi debitū reddere: sed nō poterit exigere: nisi qñ nō exigendo efficeretur nimis onerosus alteri parti. vt dictū est s.

12 Pone q. vxor sciuit et nō cōtradixit nec licentiam dedit: sed dissimulauit: nūquid renocare poterit. R. q. sic. vt no. in. c. consuluit. de conuer. coniu. Idem die si cōsensit ex timore iusto. vt in. c. accedēs eo. ii. Idē die si p dolum cōsensit. c. ueniens. eo. ii.

13 Pone q. uir vxore contradicēte vel dissimulāte intrauit vel ordinatus est in sacris et cum vxor nō repetijt in uita sua. licet potuisset poterit ne talis post mortem vxoris exire. et alia accipere vxorē. R. q. fm Cal. et sequit Pa. in. d. c. j. nō q. cā cessante que inualidabat eius ingressum cessat et seq. la. Et sic tene. q. q. Inno. in. d. c. quidam. multum uariauerit.

14 Sed nunquid si talis reuocet ab vxore ipa mortua tenebitur redire ad monasterium: vel uiuere clericaliter in castitate? R. q. quo ad illuz q. sacros ordines recepit non est dubium q. tenetur uiuere in castitate. et si contraheret de facto cum alia non teneret matrimonium: vt in. c. unico. de uoto li. vj. Sed de illo qui solum religionem pfectus fuit est opi. diuersa inter doc. Sed ego credo q. non tene

tur redire. quia obligatio semel extincta non renouatur. l. si res. §. aream. ff. de solu. sed solum caste uiuere: quod eam quantum in se fuit potuit valide promittere. Et secundum hanc distinctionem potes concordare. doc. in. d. c. quidam. Et ita limita et intellige dicto. c. quidam.

15 **¶** Quid si talis non solum non uult redire ad religionem: sed de facto mortua prima uxore contractum cum alia? R. q. licet. d. Anto. i. d. c. quidam. teneat tutius esse dicendum quod non teneat matrimonium: tamen mihi uidetur quod sit tutius tenere quod teneat si fuit reuocatus ab alia uxore. R. q. ut matrimonium non teneat oportet uotum sit solemnizatum per professionem tacitam uel expressam unius de religionibus approbatis ut in. d. c. unico. si iste non fuit professus. quia uotum fuit nullum quo ad ius posituum. quod paria sunt non profiteri et inualide profiteri. ar. c. ij. de transla. plat. Item uidetur textus per hoc in. d. c. quidam ubi non compellitur redire ad monasterium. sicut facit in. c. ex parte. el. j. eo. ti.

16 **¶** Utrum sponsa uolenter cognita a viro possit intrare religionem ipso inuito? R. pa. in. c. verum. de conuer. coning. sequitur opinionem Ber. buri. qui tenet quod potest. quod non uidetur edicasse corpus suum ex quo inuito fuit cognita. facit. c. ille aut. xxij. q. v. Possit dici esse verum hoc: ubi illa non fuit in culpa tardationis ingressus. ubi autem fuit in culpa nimis tardando ingressum sic non posset intrare. quod ille exegit quod sibi debebat. et sic est extra culpam. Et secundum hanc distinctionem concordari possunt opiniones quas recitat Jo. an. in regula. q. ptra. d. reg. iur. li. vj. in mercurialib. et secundum hoc etiam oportet dare unam limitationem ad. c. ex publico. de conuer. coniu. ut uidelicet intelligatur quod deus coniunxit. scilicet per carnalem copulam uoluntarie habitam: uel ex debito extortam: et est singularis. Attamen ego hoc nulli consulerem. sed potius iudicare matrimonium consummatum ita quod alter alteri matrimonialiter coniungi non possit altero uiuente: cui sic carnaliter fuit copulatus. Ado. et Rodosii. tenent quod si sponsa erat de futuro. quod poterit et placet quod est uerum: nec habet dubium.

17 **¶** Utrum matrimonium non consummatum inter fideles legitime contractum sit dissolubile? R. q. aut sit it contractum in etate indebita. scilicet infra annos pubertatis. et sic cum puenerint ad etatem debitam si alter eorum uult dissolueri. ut in. c. accessit. d. desp. impu. Et idem dicit si solum alter erat in etate debita quod cum puenerit ad etatem poterit dissolueri. uerum est quod si fieri auctoritate ecclesie: ut no. glo. i. d. c. accessit. Aut fuit contractum in debita etate. et tunc si alter uult solum promoueri ad sacros ordines non potest nec dissolui matrimonium. ut ceter tenetur. in. d. c. j. Aut uult intrare religionem. et sic potest et dissoluitur matrimonium statim per professionem factam: ita quod alter qui remansit in seculo libere potest contrahere cum altero: sed ante professionem non. ut in. c. uerum. et in. c. ex parte. el. ij. de conuer. coning. et intellige per professionem tacitam uel expressam factam et unius de religionibus approbatis aliter non dissoluit. ut in. d. c. unico. Et qui infert pa. i. d. c. ex parte. el. ij. quod licet sponsus efficiat ma-

tellatus uel de tercio ordine non dissoluitur matrimonio. quod licet sit modus approbatus. non tamen religio. Similiter non dissoluit per ingressum solum religionis approbati: nisi ut dixi tacite uel expresse profiteatur. Unde si quis intrare uellet et non profiteri non posset altero inuito. Aduerte tamen quod sunt quedam mulieres de tercio ordine sancti francisci que uiuunt collegialiter et profitentur tria uota religionis et concessio apostolica. Et ideo talis professio bene dissolueret matrimonium non consummatum: sicut declarauit Sixtus papa quartus: siue ante sit contractum: siue post dictam professionem contraheret.

18 **¶** Et quod sepe a doc. et in sacra scriptura fit mentio d. coniunctis per propria nomina ut ipsa quisque intelligat se breui copendio inferius clare demonstrabo. Marus dicitur uxor filii patri et matri uiri sui. Gener dicitur uir filie patri et matri uxoris sue. Socer dicitur pater: et socrus predicta mater dictis nuru et genero. Monerca dicitur sedes uxor filijs et alio matrimonio uiri. Vitricus dicitur sedes uir filijs et alio matrimonio uxoris. Pruiigni et pruiigne dicuntur predicti filij et filie alteri copulato. Patruus et amita sunt frater et soror patris. Auunculus et matertera sunt frater et soror matris. et istis si additur magnus sunt frater uel soror auu vel auie. Patrucles sunt filij duorum fratrum qui habent etiam patruum et amitam. Consobini sunt filij duorum fratrum inter se qui habent etiam auunculum et matertera. Amittini et amittine sunt filij fratris et sororis inter se.

Medicus

tripliciter potest esse in culpa de morte infirmi. Primo ante factus. scilicet qui intronitit se de eo quod ignorat: uel ad ipsum non spectat uel non sufficit ad agendum solum. Secundo in facio: quod licet pitius non tamen sequitur traditioes artis: sed fantasia sui capitis uel experientia noua. Intellige nisi experientia noua uel sua fantasia sit rationabilis. quia licet. Tercio post factum quod est negligens circa custodiam infirmi. ita no. Bar. Inno. et Do. in. c. tua. de homici.

¶ Utrum euentus mortalitatis debeat medico imputari. R. q. non si diligentiam quam debuit et potuit exhibuit. ff. de offi. presi. l. illicitas. §. sicut. uide s. Homicidium. ij. §. xvij. Et aduerte quod medicus tenetur in foro anime non solum quod uoluntarie ledit: puta per longando infirmitatem et huiusmodi. sed etiam quod ex ignorantia uel impitia: uel non sequens traditionas artis aliquem lesit: ut no. Pe. in anten. sed hodie. L. de iud. uia impitia medici culpe annumeratur. l. si quis fundum. §. celsus. ff. locati. et l. impitia. ff. de re. iur. et in glo. j. q. iij. non est imputanda. Limitat hoc pa. in. c. ad aures. de eta. et qli. uerum quod assumpsit officium uoluntarie. Secus si ex necessitate quod ex ignorantia et impitia ledit: ut puta utrumque aliquibus experientis aliter bona fide: quod sibi imputet qui talem elegit ex quo dicebat se imperitum.

¶ Quid si dubitat medicinam nocinam. R. si. q. nullo modo debet dare: sed tutiore parte eligere d. p. simp. callud. de homi. c. petitio. quod securus est boiem relinquere in manu dei quam medicinas dare de quibus dubitat: secundum Inno. in. c. tua nos de homi. et ibi pa.

Et intellige eum in dubio quoniam non habet aliquid ex quo probabilius extimet profectura quam nocua. Secus si haberet aliquam probabilitatem ponens de utilitate quam de nocuimento. quod sic posset dare adhibita debita diligentia et studio. quoniam sic non proprie est in dubio. sed in opinione vel titubatione.

- 3 **Q**uoniam sit in culpa medicus quoniam medicina secundum artem dedit. sed ex defectu spiritus vel admixtione alia sit nocua. **R**. quod non si debita diligentia adhibuit. c. apostolice. de de. ex. m. in Anno. et **I**do.
- 4 **Q**uoniam chirurgicus incidens aliquem qui propter incoherens dispositionem venarum: vel quod propter insolentiam timorem vel tremorem qui venit super eum mortuus est sit in culpa. **R**. quod non si debita diligentia adhibuit. et erat peritus arg. c. et lris. d. fir. et male. et si verum si non dubitabat de hoc. quod si dubitabat debuit emittere: vt no. Anno. et **I**do. ne de. vel mo. c. sententiam. et. d. c. tua nos.
- 5 **Q**uoniam medicus teneatur gratis curare? **R**. quod sic si est pauper infirmus. fm glo. lxxij. dist. 8. j. Si vero diues est non tenet cum nemo cogat de suo facere beneficium. x. q. ij. p. carie et licite recipit mercedem sua. xij. q. v. c. non sane.
- 6 **S**ed quid si infirmus sit diues: tunc ex auaritia non vult soluere medico: debet ne medicus cum mori permittere. **R**. quod non sed debet et medicinas et alia necessaria facere suis expensis quas postea repetere poterit cum sanus effectus fuerit. quod vtiliter gestit negotium eius. ff. de neg. gest. l. pomponius. et si moriatur repetet ab heredibus. quia sufficit si vtiliter cepit gerere. licet euentus non sit secutus. l. h. an vltro. ff. de neg. gest. nec potest ei obijci quod causa pietatis hoc fecerit: nisi sit ei propinquus: vt. l. alimeta. l. de nego. gesto. quod tunc oportet prestetur quod gratis non intendit hoc facere. alio non repeteret. d. l. alimeta. no. hoc glo. in. d. 8. j.
- 7 **Q**uoniam peccet mortaliter medicus consulendo aliquid contra animam pro salute corporali? **R**. quod sic. et ne hoc faciat prohibet ei sub pena excommunicationis. in. c. cum infirmitas. de pe. et re.
- 8 **Q**uoniam sibi peccet mortaliter si non admonet infirmum vt confiteatur? **R**. quod sic. quia facit contra preceptum vt in. d. c. cum infirmitas. nec potest dici abrogatum pro contraria consuetudine. quod non consuetudo huiusmodi est et contra bonos mores. et ideo non valet fm **I**do. in. d. c. cum infirmitas. Excusaretur tamen medicus in casu repetitio qui indiget celeri remedio qui non ante ipsum infirmum induceret ad confessionem. Et aduerte quod non sufficit admonere: sed debet inducere cum effectu: vt i. d. c. no. nihilominus si infirmus nollet confiteri non credo propter hoc medicus debeat desistere a medicamine. quia intelligendum est moncas et inducas effectualiter quantum ex parte medici sicut et in. c. fi. de eo qui cog. con. vr. lue. facta. l. stipulano ista. ff. de ver. obli. no. ex parte infirmi quod si dimittret eum forte moreretur desperatus: qui sanatus postea poterit conuerti. et sic preceptum ecclesie videretur contra preceptum dei de charitate. proximi. quod nullo modo credendum est. facit tex. cum glo. p. hoc. lxxij. di. in prin.
- 9 **S**ed nunquid ad hoc tenet medicus in omni in

firmitate. **R**. quod non: saluo meliori iudicio: sed solum in infirmitate periculosa secundum se. **R**. quod quod sicut infirmus non tenetur confiteri de necessitate precepti in omni infirmitate: sed solum quoniam est periculosa. sic nec medicus tenetur eum inducere. licet sit optimus quod medici inducant in omni infirmitate. Et dico periculosam. i. quod posset probabiliter inducere periculum mortis. secus quoniam est clarum quod non est periculosa.

Quoniam infirmus teneatur obedire medico. **R**. Anno. et **I**do. in. d. c. tua. quod non de precepto. si tamen infirmus accipit aliquid: vel facit et certa scia vel ex affectata: vel improbabili ignorantia: propter quod notabile malum incurrit peccat mortaliter. ar. c. si non licet. xxij. q. v. **I**de dic de seruientibus qui ei aliquid administrat tale. Secus si non esset notabiliter lesimum quoniam aliquantulum modicum. tamen quia aliquid quando sitis magis cruciat quam febris: et inter duo mala minus eligendum est. xij. di. duo. Et si ex tali administratione mors sequeretur vel mutatio membrum essent seruientes irregulares. secus si ex leui ignorantia vel culpa hoc fecerunt.

Quoniam ars medicine sit prohibita clericis et religiosis? **R**. clericis in sacris: religiosis et clericis in minoribus beneficiis: non licet vt nisi gratis. et vbi periculum non imminet. ne de. vl. mo. c. multa. Chirurgiam vero quod indiget incisione vel adustione cum sanguinis effusione fm **B**er. in. c. ad audiendum. d. falsa. oino exercere non potest. quod simpliciter est eis interdicitur. c. iniam. c. sup specula. ne de. vel mo. de homi. tua nos. de postu. c. j.

Quoniam medicus teneatur nunciare mortem infirmo quam pronoscit cito venturam? **R**. **J**o. de neapo. in quol. xj. distinguit quod aut probabiliter credit quod talis pronuntiatio erit multum utilis anime infirmi: vtputa quod confitebitur cum sit in peccato mortali et ordiabit testam. ex quo euitantur multe lites: et sic tenetur pro se vel pro alio ei manifestare aliter peccat mortaliter. quod damnificat proximum indirecte: cum non impedit damnum eius cum potest. **I**dem dic si est in dubio an sit utilis vel non. **Q**uod si probabiliter credit quod talis annuntiatio non erit utilis infirmo: puta quia ordinauit facta sua: sed forte erit potius damnosa corpori: tunc non tenet ei dicere de necessitate precepti. licet sit melius dicere. quod melius se disponet. et bonum anime semper proponendum bono corporis.

Quoniam medicus possit promoueri. **R**. si peritus erat et nihil omisit de contingentibus secundum probabilitatem sue conscientie potest promoueri: alias non. de eta. et qua. c. ad aures. ff. de vari. et extraor. cog. l. et si medicus. concor. Anno. et **I**do.

Quoniam medicus qui conuenit pro. x. ducatis cum Ticio liberare eum de aliqua infirmitate: puta quartana et huiusmodi: et liberat eum. sed infra modicum tempus Ticius reuincit in eadem infirmitatem teneatur iterum pro illis. x. cum liberare. **R**. videtur quod sic. quia non extinguit infirmitatem sed cessare fecit angustiam ipsius. **I**tem quia non videtur curasse: cum viciose curauit. **I**tem quia verba cum effectu sunt accipienda quod ideo debet intelligi cum curaret perfecte. **I**n contrarium videtur quod non tenetur. quod de presenti infirmitate tunc videtur

cogitatum. et ideo soluto eo quod debetur sublata est obligatio impetuum. quia in infinitum non debet obligari. nam infirmitas emittatur. ff. loca. l. martinus in glo. Sed tu dic quod aut redijt et culpa infirmi. et sic non tenet. l. quod quis ex culpa. ff. de re. iur. Si non ex culpa infirmi: tunc aut statim redit. et sic tenet quia non videtur eum liberasse. aut ex intervallo: et sic non tenet: vt. ff. de re. iur. l. quicquid.

embrium proprie quid sit. vide s. homicidium. v. s. vj

m Et ideo in statutis ita accipit: nisi aliud appareat de mente statuentis: vt notat Bar. in. l. ij. ff. de publi. iudi.

Mendacium fm Aug. est falsa vocis significatio: cum intentione fallendi. xxiij. q. ij. s. ille g.

1 Que dicitur est inter mendacium et falsum: R. q. mendacium est contra mentem ire. Unde ille qui dicit quod putat aliud: sine illud sit verum. sine falsum mentis. c. is aut. ij. q. ij. Falsum vero potest quod dicere sine mendacio cum cum scit credit verum quod tamen non est si debitor: adhuc ibi dicitur diligentia non peccat. quod si non: peccat venialiter: vt in. c. hoies. xxiij. q. ij. nisi in casu in quo teneret debitor diligentia adhibere. puta in actu testificandi ubi imminet notabile damnum primo: vel in iudicio. quod sic est mortale. vel cum vult iurare. xxiij. q. ij. c. animadnertendum.

2 Quot sunt genera mendaciorum: R. fm Angu. in. c. primus. xxiij. q. ij. q. sunt octo. Primum in doctrina religionis christiane et fm Alex. in scda sede. religio hic accipit necesse pro eo quod non religat ad ea que sunt fidei: et etiam putat religat ad bonos mores. quia in his duobus consistit religio christiane summa. Secundum est vt aliquem ledat iniuste in corporalibus nulli utilitate: sicut falsus testis in causa criminali. Tertium est quod alicui nocet: sicut in alteri potest. vt testimonium in causa pecuniaria. Quartum est quod sit sola mendacium vel fallendum libidine: vt cum delectat in astutia mendaciorum compositione non habens respectum: nec ad nocendum: nec ad adiuvandum alicui: sed solum quod placet sibi. Quintum est quod sit placendi cupiditate: vt mendacium adulandi. Sextum est quod nulli nocet et alicui potest. s. ne pecunia sibi auferat: indebite vel iniuste ledat. Septimum est quod similiter alicui est vtile ad corpus. s. vt mori euadat. Octavum est quod similiter potest alteri: vt vnguitate seruet. Et fm Alex. vbi s. et. s. Bo. in. iij. di. xxxij. et Ri. ibidem. Mendacium huiusmodi pro suo formali completivo intentione fallendi. et ideo fm intentione mentis diuersum erit mendacium in specie. Si enim intendit solum potest. sic erit mendacium officiosum. Si delectat: sic est ociosum. Si ledere sic est perniciosum. Perniciosum continet tres differentias. qui aut in spiritualibus et sic est primum. Aut in corporalibus: et sic est secundum. Aut in temporalibus. et sic est tertium. Officiosum continet tres vltimas species. s. si in temporalibus. Sic est tertium. Si in corporalibus: sic septimum. Si in spiritualibus: sic est octavum. Ociosum continet quartam et quintam speciem. quia aut vult delectare seipsum. et sic est quartum. Aut alterum sic est quintum. Primum istorum est grauius et vltimum leuius.

lucy dda
mendacium
m-ant d-ant

1 Utrum omne mendacium sit peccatum: R. q. sic. c. sup. eo. de vsuris. cum similibus: et etiam mortale peccatum est fm. s. Bo. Ale. et Ri. vbi s. Primum ratione sue speciei: siue pro se et sic tamen tres prime species sunt peccata mortalia. vbi quicumque mentis contra veritatem diuinam eam mendacio occultado: vel corrumpendo peccat mortaliter. Sicut circa ea quorum cognitio pertinet ad bonum bonum: puta ad profectum scie et informationem morum erit mortale. quia contra charitatem dei et proximi. Secus si esset circa aliquid quod non refert ad salutem vtriusque sic vel sic cognoscat. quod esset veniale. Idem dicitur quod est mortale quod est in nocuumentum corporis proximi: vel rerum de aliquo aliquid cuius importancie. etiam si alteri potest. sed si in damnum alicuius rei minime. quod non esset contra charitatem. et ideo veniale. Secundo est peccatum mortale pro accidens. Et hoc dupliciter. Primum ratione intentionis: puta quia ita afficitur quod non curaret offendere deum vel proximum notabiliter. quod proponit mendacium charitati dei et proximi. multo magis si intendit dicendo mendacium iniuriare deum: vel ledere notabiliter proximum: etiam si non ledat peccatum mortaliter. Secundo ratione scandali. vt cum quis dicit mendacium probabiliter scandalum sequi aduertit: non tamen curat sed dicit mendacium et peccat mortaliter. Et in hoc concordant ceteri Theo. in. iij. di. xxxvij. Ad dicitur et tertium ex quo sit mortale. s. cum dicitur in iudicio. Unde fm Durandium omne mendacium pro iocosum quod in iudicio dicit de his que ad iudicium pertinent est mortale. quia subuertit veritatem iudicij: quod cedit in iniuriam vniuersitatis. et placet quod dicit de eo de quo tenetur dicere veritatem. alias non. et quod sit habes s. Confessio delicti. et s. furtum. s. xxxvij. et. s. testis. s. xxxvj. Additur et quartum et quo efficitur mortale fm Bo. s. rone contempus. s. cum quod pro nibilo huius dicere mendacia iocosa sicut vera: sicut faciunt ioculatores et siles. ar. xxv. di. s. alias ea demum. Quod limito verum quod etiam si esset mortale nollet abstinerere: aliter non. et sic incidit cum primo. Ad dicitur et quintum fm alios. s. rone pfectionis. sed istis non assensio: nisi vel quod pfecto est talis quod obligant se voto vel iuramento in nullo casu mentiri: vel ratione scandali. vt dictum est. Et ita ceteri tenent doctores. facit quod supra dixi. Circumstantia. s. iij. In alijs aut casibus ceteri est veniale peccatum: nisi conscientia eis dicitur quod esset mortale. quod sic esset eis si contra tale dictamen dicerent mendacium peccatum mortale.

2 Utrum predicator vel doctor semper peccet mortaliter mentiendo: R. Pe. in. iij. di. xxxvij. q. no. nisi scandalum vel contempus doctrine sit annexus quia si hoc scies mentis peccat mortaliter. Similiter si diceret contra id quod est faciendum ex necessitate. secus si ex consilio nisi rone scandali: vt dixi.

3 Utrum liceat pro alterius vita conseruanda mentiri. Ri. q. no. d. c. sup. eo. et quitercumque dicit mendacium semper est peccatum saltem veniale. xxiij. q. ij. pro totum. Quidam excipiunt ociosum. quod proprie non videtur mendacium. quia vt dicitur in. c. ne quis xxiij. q. ij. no fallit. quia nouit ille cui dicitur iocandi causa fuisse dictum.

¶ **U**trum solū sit mendaciū in verbo? R. q. nō. sed etiā in simulatis operib. xxiij. q. v. caute. et ideo qd dicit de mendacio. idē dicit de omni simulatione quā quis facit ut primū decipiat. fm sanctū Tho. sec. de simulatione que fit propter bonum. de quo dicit ut infra Simulatio.

Mensa episcopoz nō debet splendere auro vel argento. xij. dist. epus vitem suppellectilem.

¶ **Q**uid debet esse et abesse in mensa clericorum et religiosoz. habes supra Clericus. ij. per totum.

Mensuras Vide supra falsarius §. xi.

Mercatio Vide. j. Negociatō. que dicitur Respon. q. illa que multorum libidini. p. atet xxiiij. dist. vidua. alibi dicitur q. meretrix est cuius turpitudine venalis ē. xxij. q. iij. meretrices. et requiritur q. xl. homines admiserit fm glo. in. d. c. vidua. allegat. c. latoris. de cler. exco. iii.

1 **U**trum sit prohibitū cōmisceri cū eis? R. sic de iure dimino. et peccat mortaliter. d. c. meretrices.

2 **U**trum accipiēs meretricē in vxore mereat? R. nō. q. sic si facit ut eā a malo retrahat. xxij. q. j. non est culpandus. secus si alio malo fine.

3 **U**trum teneat restituere qd acquirit ex tali qstur? R. nō. q. non fm Inno. in. c. quia pleriq. de immu. ecclē. et cōmunitate doctores. h. bene de bono consilio. nisi accepisset ab his qui alienare non possunt. et qui sint. vide. s. Donatio. vel etiā per fraudem quia sic teneretur.

Meritum proprie dicitur actio que fit ut ei qui agit sit iustus aliquid dari.

1 **Q**uotuplex est meritum? R. fm. S. Bona. in. ar. di. iij. ar. ij. q. ij. q. triplex. Primum dicitur congrui. et istud ē qd quis ex actione nō habet debitū recipiendi. h. tū illi cui sit decet dare. sicut cū hō atteritur de peccato suo. licet nō mereatur grām tū conuenit deo ut facienti qd in se est ex sua bonitate det. Scdm est meritū dignū et istud est cum aliquis iustus rogat p. aliqua psona que est in peccato. dignū quippe est q. iustus exaudiat. Tertium est meritū condigni. et istud est qd agens habet debitū recipiendi. et ideo cū pma ratio dandi sit amor impossibile est q. aliquid possit sibi facere debitū q. amicitia caret. p. terea existentes extra charitatem non possunt mereri de cōdigno.

2 **U**trum aliq. possit mereri et demereri i eodē actu? R. q. nō. q. nō quis actus aliquis fm genus nature possit esse meritorium. et in genere mōis demeritorium. ut patet. xxij. q. ij. si quilibet. vbi Grego. loquēs de mendacio obstrictū dicit. Nam benignitatis eaz merces q. eis i eterna potuit vita retribuī premissa culpa mendacij in terrena est recompensatōe declinata.

3 **Q**uō aut intentio sufficiat ad meritum vel opa. vide. s. Intentio.

Metus est instantis vel futuri periculi mentis trepidatio. ff. qd me. ca. l. j.

Quotuplex est metus? R. q. duplex. scilicet leuis. l. quo timet qd leue malū vel minas multas quas minas implere nō habet possibilitatem. Est scdo metus pbabilis siue grauis q. dicit iust. metus. et iste est ille q. potest cadere in constantem virū vel mulierē. ut cū quis potens inferre minas mortē aut grauē cruciatū corporis. ut in. c. cum dilectus. extra. eo. ti. Aut seruitutē seu status subuersionem. puta q. scindet infra v. privilegia libertatis vel detinebit in carcerem. aut suprationē. vt. ff. eo. ti. l. isti quidē. insti. eo. ti. §. j. ij. et. iij. Et intellige qd predicta vel aliqd predictoz minas. nedū in psona p. nā. h. etiaz in psona liberorū aut vxoris aut similibz psonaz. vt in. d. l. isti. in. fi.

Utrum metus iustus cause ex impio vel supplicatione regis vel dñi? R. pa. in. c. vlti. qui det. vel vo. q. nō. nisi sit cōsuetus tyrannice tractare nō obtemperantes suis p. b. quia tūc bene causat ut t. nec Jo. an. in. d. c. vlti. et Bar. in tractatu de tyranno. facit quod idem Bar. no. in. l. ad inuidiam. l. qd me. cā. vbi dicit q. sola reuerentia mariti nō causat iustum metum in vxore. nisi precesserint mine vel verbera. et idem voluit Innoc. in. c. causam matrimonij. de offi. dele.

Utrum metus perdendi bona tpalia vel grauem iacuram in eis. puta maiorē partē sit iustus? R. nō. pa. in. c. Abbas extra. eo. ti. q. sic si nō pōt sustinēri sine illis bonis q. quis timet pdere. quia alibi dicitur q. spūalia nō pōt diu esse sine tpalibz. j. q. ij. si quis obiecerit. et glo. in. l. aduocati. l. de aduo. diuer. indi. dicit nō. pecuniā vitam hominis. facit p. ista opinione. c. presbiteros. l. di. et. l. pe. l. eo. tit. et d. c. abbas.

Utrum metus excoicatio sit iustus? R. nō. glo. in. c. olim inter. de resti. spo. q. sic. h. Jo. an. distinguit q. aut iuste cōminat et nō excusat. q. culpa sua incidit in metū. l. si mulier. ff. eo. tit. aut iniuste cōminat. et sic est iustus. cū grauis sit pena inter hoies cōuersari et carere hoim cōmercio. l. bi q. sancta. l. de apost. c. sacro. de sen. ex. Et hanc distinctionem approbant dñi de rota decisione. xl.

Utrum timor infamie sit iustus? R. glo. in. l. nec timore. ff. eo. ti. q. timor infamie facti nō causat ut putat q. aliquis dicit q. malū dicit de eo. h. metus infamie iuris talis q. habet iuris effectū iustus est. ut in l. nec alicuius. §. si. ff. eo. vbi patet q. deprehensus i aliquo delicto quicqd facit ne p. dat ex iusto metu facit. q. p. ditus pōt pati mortē v. cruciatū et h. mōi et hec oia intellige q. causant iustū timorē qd quis nō h. facile remediū p. uidendi. q. si posset prouidere sibi. puta ad eūdē supiorē vel alio mō nō prouideret nō esset iustus metus h. sibi imputaret. ar. c. si. de ele. et. l. qbus dieb. in. p. n. ff. de cōdi. et demon. et. l. q. potest facere. ff. de re. iur. et. c. pastoralis. §. p. terea. de offi. or. quod limita. vi. j. §. r.

Utrum metus iustus excuset a pctō? R. nō. q. nō a toto. h. solū a tanto non tū etiam a tanto q. si illud ē de genere peccati mortalis q. fiat veniale. c. sacris

extra eo. ti. c. ij. de homi. ij. q. j. in pnis. qz debet po-
tius qlibet mala tolerare qz malo consentire decer-
nat. xxxij. q. v. ita ne. Limita tu pdicta ad ea q sunt
iuris diuini secus in his q sunt peccata mortalia ex
disposicione iuris positui. qz sic excusaret a morta-
li. vt patet. s. Inobediencia. in pn.

7 **Q**uoniam contractus factus ex metu iusto sit nullus
Rñ. vt colligo ex Pa. in. c. cu locu. de spon. z in. d.
c. olim inter. qz aut datus requirit liberu consensum
aut no. Si sic tuc datus est ipso iure nullus. Ratio
qz licet coacta voluntas sit voluntas. xv. q. j. meri-
to. tamen no e voluntas libera. z sic deficit qualitas li-
bertatis que est de substantia contractus. z io nul-
lus. In alijs aut vbi no requiritur liber consensu
no e nullus ipso iure. qz vt dixi coacta voluntas pu-
ra voluntas e. vt plene lega. z notatur in. l. si mulier.
S. si. ff. eo. ti. h veniunt acta rescindenda actone qd
me. ca vel officio iudicis.

8 **Q**ue sunt illa in quibus requiritur liber consensus.
Rñ. qz pmo oia q sunt meritoria. vt pnia. confessio.
elemosina. z hmoi q si fiant ex tali metu excludunt
meritu z pinde est ac si no forent facta. Excipiunt
illa in quibus imprimatur character. vt bapulusmus
z hmoi. quia virtute characteris adueniente libera
voluntate pualescit. h no alia. vt in. c. de iudicis. xlv.
di. Propterea Crisost. sup. Math. xxij. Qui solo ti-
more seruit deo pena quide euadet. h pnuu non ac-
quiret. qz no vult deus vt timeatur vt dñs. sed vt
amet vt pius pater. facit tex. Aug. de pe. disti. vij.
c. nullus. in fi. Que sero penitz inqt no solu oportz
deu timere iudice. h iustu diligere. no tñ penam ti-
meat h anxietur p gloria. hec ille. Secdo matrimo-
niu. facit. c. nonficasti. xxxij. q. v. z. c. veniens. el. ij.
de sponsa. z. d. c. cum locum. Tercio votis pmissio
vel solutio in. l. si mulier. S. si vos. ff. eo. tit. qz si p-
cipale non tenet nec accessorium. de reg. iur. lib. vj.
Quarto iurisdicio. vñ prorogatio eius ex iusto me-
tu e nulla. l. ij. ff. de iudi. z glo. in. d. l. si mulier. Itz
electio prelati p meritu facta e nulla. c. vbi piculus.
S. ceterz. de elec. li. vj. Quinto auctoritas tutorz ex-
torza per metu e nulla. l. j. S. vlti. ff. de auto. tu. Se-
xto absolutio ab excoicatione. de quo. s. Excoica-
tio. vij. casu. xvij. Septimo testes testoz. vñ si in
vinculis tenent. aut ab hostibz non valet. l. q testa-
mento. ff. de testa. Octauo votu. limio verum quo
ad metu mundanu q incutit ab homine ad hoeyt
voneat. no ast quo ad metu aliu ppter que enade-
dum aliquis vouet qz sic tenet votum. Rñ diaer-
sitas qre votum teneat ex aliquo metu factuz qñ
metus no infert vt voueat h ex alio respectu z non
pnia confessio zc. Et qz tale votuz sit pietati diuine
z misericordie qua interpellat vt euz liberet a malo
instanti. Et ideo q no pot no misereri acceptat pro-
missione z subsidu impendit. h in pnia. confessio-
ne. z hmoi. no concurrat solu misericordia h z iusti-
cia. vñ misericordia dei acceptat inquantu non de-
rogat diuine iusticie. l. vt no sint sine merito z reco-
pensatione. h vt sint digna vita eterna. hoc non spo-
test. qz derogaret diuine iusticie q no vult nisi volu-
tarium libera voluntate ad se couersum in. c. sicut
nobis. de regula. z in multis alijs no. glo. in. d. ca.

abbas. z. d. l. mulier.
Quid de iuramento metu extorto. Rñ. vt. s. In 9
rumentum. v. S. ix.

10 **Q**uid si qd veniat in tale metu ex culpa sua? Rñ.
qz no subuenit ei nec hy. seu opent ei aliqd remedi-
um. d. l. si mulier in pn. vbi liberta comitio crimie
ingratitudeis z timēs ne reuocet in seruitutem p-
mittit aliqd dño cominanti seruitute non audiat.
h quo ad conscientiaz distingue. qz aut talis timor
potest iuste incuti tali. puta quia comisit crimem ca-
pitale cominat quis eū velle accusare ppter quem
timores ille dat centum. talis licet turpiter accipiat
pecunia vt desistat ab accusando. tñ restituere non
tenet de necessitate si modo ille donare potuit. Si
vo timor incutitur iniuste quo ad deu. puta pater
cominat interficere adulteru cu filia. qd licet de iu-
re civili. vt in. l. nec in eo. ff. de adult. tñ qz non licet
quo ad deu. Ideo ex tali timore extortum no pore-
rit tenere in conscientia. nisi inquantu est in recope-
sationem sui interesse. puta fame lese z hmoi. als h.
facit tex. cñ glo. in. c. inter hec. xxij. q. ij.

11 **Q**uoniam agens certu qd ex metu psumat consenti-
re ex taciturnitate sequentis tpsis? Rñ. glo. iuncta
tex. in. c. accedes. de couer. coniu. qz no nisi interne-
niat aliqs actus positiuus approbatiuus pmi actz
vt in. l. ij. z. l. pe. l. c. z per Innoc. in. c. sup eo. de
renu. z facit. c. ad id qd de spon. vbi sponsa q metu
contraxit si cobabitat viro sponte presumit matri-
moniu. maxime si interuenit copula facit. c. vnicu.
de despon. impu. li. vj.

12 **Q**uoniam pbanti metu ex quo amisit bona sua scet
eius iuramento circa quantitates bonorum? Rñ.
Pan. in. c. si. extra eo. qz sic si iniuste metu incutit. z
ptra eū qui incutit. secus si ageret ptra vñ in cu-
ius territorio e factu. nam oportet pbet per alios. z
potest adducere socios z familiares ppter difficul-
tatem probandi. bonus tex. est in. l. consensu. l. de
repu. z in. c. veniens. el. ij. de testi.

13 **Q**uoniam metus pbabilis vel leuis similiter anul-
let. Rñ. qz nec excusat. nec rescindit. nec annullat. z
di ille qui cadit in viru leuem. aut vecordem qui ti-
met vbi timendu non est. z di mericulofus. ff. eo. l.
metu. qz no tollit actu reqrenit liberum consensum
vt no. Pa. in. d. c. veniens. el. ij. de spon. h quo ad co-
scientiam dic vt. j. S. xv.

14 **Q**uoniam ille q p metu extorsit aliqd teneatur? Rñ.
Dir. eo. ti. qz sic. z fm leges pot agi ptra eū etiam q
ad pena si agat. j. annu. h post annu no. h solum q
ad rei persecutione. quia ptozic actiones sunt per-
petue quo ad rei persecutionem sed quo ad penam
sunt temporales. insti. de perpe. z tempora. ac. in pn-
cipio. ff. de vi z vi ar. l. j. S. h si p metu. ff. qz me. ca.
l. si cum exceptione. S. ij. z. iij. fm tamen canones
etiam ad penam post annu quia nulla conditio tem-
poris potest opponi. ij. q. j. c. reintegrada. z ibi per
doc. z no solu tenetur de his que habuit p tale me-
tum h de omnibus que amisit ille cui talem intulit
metuz. d. l. si cum. S. pedius quia metus fuit causa
sen actio amissionis. d. l. si cum. S. in hac actone. co-
cor. Inno. z Hdo. in. c. si. co. ti.

15 **Q**uid si metus sit soluz ob timore reuerē? Rñ. 15

q̄ dātū ex tali timore est omnino restituendū. si da-
tum sit p̄ voluntatem dātis. facit. l. j. §. que hono:ā
de. ad h. ff. qua. re. ac. non da. Vnde quādo cumq̄
non adest voluntas dñi rex in dando nisi ex metu
acceptum est restituendū. nisi fuerit in culpa met⁹
fm q̄. s. dixi. §. r. Nec obstat. c. vani. ff. de re. iur. 7
l. metum. ff. q̄ me. causa. quia loquūtur quo ad fo-
rum contentiosum.

16 **C**In quo differt metus a vi? Rñ. Pan. in. d. c. fa-
cis. q̄ metus ē vis p̄ditionata. s. cū dicit. interficiā
te si nō feceris sic. 7 hñōi. c. ad audientā. extra eo.
7 sit sine violentia corpali. Vis autem est quedam
coactio qua quis ligatus cogitur facere aliqd̄ cor-
poraliter. Et dicit vis absoluta. 7 hec excusat a to-
to. si intrinsecus nō consentit. quia non dicitur q̄s
agere. sed potius pati. d. c. facris. Lex autē magis
large accipit di cens. Vis est impetus maioris rei
cui resisti non potest. s. cōmode. ff. q̄ me. ca. l. j. 7 ij.
de pac. quis li. vj.

Militēs nostri temporis licet nō ha-
beant insignia obseruante
m veteris. hñt tamē insignia obseruante
nove. fm Bal. in. l. j. 7 qui bo. ce. pos.

allegat in ar. c. translatō. de consti.
1 **Q**uis non potest esse miles? Rñ. q̄ impugnan-
tes securitates nauigantium. 7 hostes publici 7 i-
fames milites esse nō possunt. vt in. l. p̄ma. in ver.
optimos fidelissimosq̄ commilitones. ff. de testa.
mili.

2 **U**trū miles possit incarcerationi pro debito con-
tractus vel vltime voluntatis? Rñ. Bal. vbi. s.
q̄ non. Sed Bar. in. l. miles. ff. de re iudi. limitat
ad debitum contractum in castris solum.

3 **Q**uō instituitur. 7 de eoz p̄uilegijs babes in. l.
pe. ff. ex qui. cau. ma. in glo.

4 **U**trū ars militie sit licita? Rñ. q̄ sic. si debito
modo fiat. xxij. q. j. militare. de quo dic vt. s. bellū
Licet etiā militib⁹ se exercere in his. que nulli sunt
nocua causa exercitij. puta in carstationib⁹ equo-
rum in proficiendo tela 7 hñōi in quibus nō im-
minet probabile periculū proximi. sicut in tomea-
mentis immunet. 7 ideo prohibent. facit ad hoc. ij.
R. p̄mo. vbi David p̄cepit vt docerent filios isra-
bel arcum. i. artem sagittandi.

Militis quis dicat? Rñ. q̄ ille q̄ nō
habet. xxv. annum p̄pletum
m ff. de mino. l. j.

1 **U**trū minor possit petere restōnem
in integrum non solum in lesione que demit de pa-
trimonio s̄ etiā in lesione lucri cessantis? Rñ. q̄ sic
vsq̄ ad quadriennium postq̄ impleuit vigesimū
quintum annū. De his tamen solum in quib⁹ le-
sus est infra. xxv. annum. vide glo. in. c. ij. de resti. i
integrum.

2 **U**trū teneant gesta euz minore sine auctoritate
curatoris? R. Pa. in. c. in p̄ntia. de p̄ba. q̄ si intrat
religionē p̄t alienare omnia sua bona. q̄ fingitur
mon. l. deo nobis. 7 de epi. 7 de. h. nō intrando nō
p̄t alienare etiam in p̄as causas.

3 **U**trū minor si renunciauit beneficio ecclēsiastico. nō
restituatur. quia in sp̄ialibus vt maior admittitur

7 agit 7 contentitur. ff. de mino. l. ait p̄tor. in glo.
in principio.

Miserabiles persone que dicā-
tur. R. fm Inno.
m in. c. significand⁹. de offi. delega. 7 Pa.
in. c. licet de cens. q̄ sunt ceci 7 alij mor-

bo laborantes. qui p̄t auxiliū ab ecclia implorare.
q̄ nimis aggrauant in collectis. facit. d. c. significā-
tib⁹. 7 qd̄ ibi nō.

1 **U**trū ceci 7 alij morbo laborantes p̄petuo exclu-
sentur a munerib⁹? Rñ. Pa. in. d. c. licet q̄ sic. a p̄-
sonalibus que imponūtur personis vt. l. vnica. 7
qui mo. se excu. A realib⁹ aut munerib⁹ ordinarijs
nō excusant. nisi princeps velit ea remittere. 7 de
vaca. nu. 7 de mune. patri q̄si per totū seculū si sunt
extraordinaria. quia non tenentur ad illa. l. vnica.
7 de super. indic. facit. c. indicatū. lxxix. di. 7 quā-
do dicantur realia ordinaria vel extraordinaria. vt
de infra Munus.

Missa fm Hugo. de sancto Victo.
de sacramentis. li. xj. dicit qua-
m si transmissa. eo q̄ populus per ministr-
riū sacerdotis qui mediatoris vice suz

gitur inter deum 7 homines. preces vota. 7 oblati-
ones transmittat deo.

2 **U**trū a quo debet celebrari? Rñ. q̄ a solo sacer-
dote rite ordinato. de summa tri. c. j. §. vna. de cōse.
di. j. c. j. in fi.

3 **U**trum existēs in mortali vel pollutus noctur-
na pollutōne licite celebret. vide. s. Eucharistia. iij.
§. xxvij. 7 §. xxx

4 **U**trū sacerdos q̄ nō est ieiunus possit celebrare
Rñ. fm Sco. in. iij. di. viij. q̄ nō. vij. q. j. nihil. de
cōse. di. ij. liquido. 7 talit̄ debet esse ieiunus q̄ citra
mediā noctē nihil sumpserit quātūcūq̄ minimū.
etiam si sit specēs vel electuariū vl̄ medicina. quia
canon dicit nullus post cibum potumq̄ quemlib⁹
minimū sumpsum missas facere p̄sumat. vij. q. j.
nihil. immo plus ibi dicit glo. q̄ etiam si ante me-
diam noctem sumpisset cibū. 7 adhuc sentiret cru-
ctatōnes 7 cibum. non debet celebrare. de cōse. dis.
ij. tribus. 7 Ho. de accu. in. c. si constituit.

5 **Q**uid de reliquijs cibi re manētib⁹ in ore? R.
q̄ si casualiter deglutiantur non impediūt. q̄ non
traisēūtur p̄ modū cibi vel potus. s̄ per modū sa-
liue fm. S. Tho. in. iij. parte. q. viij.

6 **Q**uid si sacerdos in mane lauando os deglutiat
stillam aque? R. q̄ p̄t celebrare. nisi fecerit ex apo-
sito. ar. xxij. q. v. de occidendis. xv. q. vj. c. j. concor.
Ricar. in. iij. di. viij. Tho. do dicit verū nisi trai-
ciatur in magna quantitate.

7 **Q**uid si abusus sit digest⁹. s̄ nō dominuit p̄ to-
tam noctē? R. q̄ p̄t celebrare. q̄ soluz q̄es. t̄pus 7
digestio requiruntur fm Jo. 7 Ber. Brix. 7 Archi.
in. d. c. nihil. 7 Ho. 7 Pa. in. d. c. si constituit. licet
ibi glo. videat̄ sentire cōtrarium. s̄ male.

8 **Q**uō debet celebrari? R. q̄ debet seruari ordina-
riū missę. tam in dicendis q̄ etiam in actibus.

9 **U**trū debeat celebrare capite discooperto. R. q̄
sic. de con. di. j. c. nullus. viij. q̄ sine rōnabili causa ce-
lebraret capite coopto peccaret mortaliter. secus si ex-

- aliqua rōnabili causa ppter verbum temere pos-
tum. in. d. c. nullus.
- 9 **Q**uid si post inceptam missam desistat: Rñ. q
si sine rōnabili cā dimittit peccat mortaliter. alij nō
vt in. d. c. nullus.
- 10 **Q**uando euangelium legitur omnes debent stare
nō sedere. nec genuflexi manere. vt in. c. auctori-
te. de con. di. j.
- 11 **Q**uā debeat aliqd aliud dici a sacerdote q̄ qd
cōtinet in missali: Rñ. q nō ar. c. visum. 7. c. de no
minib. de con. di. j. Logitari tñ pūt quecūq; duo
ta. fm. S. Ho. h non expāmi.
- 12 **Q**uā requiratur attentio: Rñ. fm Ricar. angli
cū in quol. q sic. vii. Dionisi? d ecclesiastica hierar-
chia. Ad sanctissimū eūtes sacrificium mūdari cō-
uenit ab ipsis vltimis anime fantasmatib. vii. de-
sperans se posse h̄re. pbabiliter cordis stabilitatem
peccat grauitate accedēdo. si tñ sperat 7 et infirmita-
te distrahitur minus peccat. bec ille.
- 13 **Q**uid si omittatur aliqd: Rñ. q peccat morta-
liter si sciēter facit. tñ cōsecrat. si ibi sit materia debi-
ta. 7 forma cū intentione conficiendi. de quo dictū
est. s. Eucharistia. j. Et hoc intellige q peccat mor-
taliter sciēter dimittendo aliquid notabile. puta
euangelium vl eplam. secretas 7 h̄mōi. sec? cēt de aliq
verbo solo alio a forma consecrationis. Idez die si
omittat tēpus debitū paramēta 7 reliq; necessaria.
qd est mortale qñ sit sciēter.
- 14 **Q**uid faciet sacerdos si missam dicēdo perpen-
dat nō fuisse debitam materiā ministratā: R. fm
cōiter Theo. in. iij. distinctione octaua q sine de-
fect? sit in hostia. siue in vino. 7 aduertit anteq̄ cō-
secrationis canonem inceperit. sic accipiet aliaz ho-
stiam si defect? est in hostia. vel vinū si est in vino
7 reincipiet si est in hostia defectus ab illa oratōne.
Suscipe sancte pater. qua dicta. omittis alijs dicit
Veni sanctificator: 7c. Et sic omnib; alijs omittis
psequat vbi erat qñ aduertit. Si vō defectus fuit
in vino incipiet ab illa orōne. Deus q humane cū
orōne. Offerim? 7c. Et alia. Veni sanctificator: 7c.
7 alijs dimittis psequat vbi dimiserat. Si iam cō-
secrauerat 7 post consecrationē dep̄hēdit. q defe-
ctus erat in vino debito sic accepto cū aq̄ solū. inci-
piet ab illa orōne. Simili mō vsq; ad orōnem. vii.
7 mēores 7 alijs omittis psequat vbi dimisit. Si
vō defectus erat in hostia 7 iam psecrauerat vinū
sic accepta alia hostia incipiet ab illa oratōne. Qui
p̄dic. 7 loco illius relatiu. q̄ dicit. Dñs n̄r h̄icus
xp̄us p̄dic q̄ pateret 7c. vsq; ad orōnē Simili mō
7 omnibus alijs omittis psequatur vbi dimisit.
Et notanter sic dixi. q; si solū diceret. hoc ē corpus
meū. nō consecraret fm Sco. 7 Laudu. in quarto
di. viij. q. iij. quia oratio illud significat quod expi-
mitur verbo. nō qd est in intentione proferentis. 7
ideo si nulla fieret mentio de xp̄o. intelligerentur il-
la verba de corpore sacerdotis vel sanguine. nō de
xp̄o. 7 sic non consecraret.
- 15 **P**one q nō aduertit de defectu. nisi p? sumptōz
hostie q nō erat triticea aut debita. R. fm cōif doc.
vbi. s. q nō obstat q nō sit ieiunus nihilominus
accipiet aliā hostiaz debitā 7 incipiet. vt dictum est

Dñs n̄r ibus xp̄us p̄dic q̄ vsq; ad fili mō 7c. 7 po-
stea alijs omittis sumet eaz. 7 p̄c̄q̄ vbi omiserat.

16 **S**ed quid si sumpto corpore inuenit aquam loco
vini in calice quā bibit: R. Tho. in. iij. parte. quef.
lxxiii. tenet q est alia hostia 7 aliud vinū sumen-
dum 7 cōsecrandū. Quidā alij dicūt q ppter scan-
dolum nihil est reiterandū. 7 maxime cū nō sit iei-
unus. Sed tu tene opinionē Sco. vbi. s. q solū ē ac-
cipiendū vinū cum aqua 7 dicendo. Simili modo
postq̄ Dñs n̄r ibus xp̄us cenauit. accepit calicem
7c. vsq; vnde 7 memores. 7 sic alijs omittis dicat.
Sanguis dñi n̄r ibi xp̄i custodiat animā 7c. 7 sit
mat. q; istud pōt fieri sine scandalo. Nec obstat q
nō sit ieiunus. quia ē maius p̄ceptū q sumat in-
tegre q̄ ieiuno stomacho. vt patet in. c. cōperimus
7. c. relatum. de conse. dist. ij.

17 **Q**uid faciet sacerdos si qñ hz aquā in ore anteq̄
deglutiat aduertit: Rñ. Directora. lib. j. ti. xvij. q
si pōt sine scandalo sputet in calice 7 extrahet p̄ci-
lam hostie 7 aquā reponet in alio vase. 7 sic accipit
vinū 7 cōsecrat. vt dictū est. 7 in eo ponat parti-
culam hostie. 7 sumat postea illam aquam si pōt fa-
cere sine piculo vomitus. vel si timet de vomitu re-
ponat aquā in sacrario. Et idē dicerē de picula q
idē cēt cōburenda 7 cineres in sacrario reponēdi.
qñ sine piculo vomitus recipe nō possem.

18 **Q**uero qd faciet sacerdos qñ musca vel aranea
cādīt in calice: Rñ. q si cādīt ante p̄secrationē pij-
ciat illud vinū 7 accipiat aliud cum aqua. 7 faciat
fm q. s. dictū ē. S. xiiij. Si vō cādīt post p̄secratio-
nē extrahat eā 7 lauet cū vino. nisi esset res veneno-
sa vel q̄ puocaret vomitū. q; tñc omnia simul essent
reponēda in vase alio 7 aliud vinū cū aqua sumen-
dum 7 consecrandū. vt dictū ē in. S. xiiij. 7 xvj. fm
Archi. Hugo. 7 Jo. de santo. in. c. si p negligentia.
de con. di. ij. q; nihil abominabile sumi debet occa-
sione hui? sacri. vt no. glo. in. d. c. si per negligentia
7 finita missa accipiat sanguinē illū 7 igne cōburat
cum aliqua stupa vel panno lineo in ipō madafa-
cto 7 cineres ponat in sacrario.

19 **Q**uid si gutta sanguinis ceciderit: Rñ. q si ceci-
derit sup tabulam 7 similia lambat si pōt fieri sine
honore. 7 postea locus radat 7 rasura p̄buratur 7
cinis iuxta altare recōdat 7 sacerdos. xl. diebus pe-
niteat. Si vō ceciderit sup lintibz; abluatur m̄b;
viab; calice supposito 7 aq̄ ablutionis iuxta altare
condatur. 7 sacerdos peniteat q̄tuor diebus nisi p-
tulerit ad terciū lintibz;. q; tunc nouē. Si vsq; ad
quartū. xx. dieb; peniteat. de con. dist. ij. c. si per ne-
gligentia.

20 **Q**uid si sumēdo sanguinez remanet particula in
calice: Rñ. debet digito ad labiū calicis adducere
7 sumere. 7 nullo mō apponat vinū añ eius sum-
ptionē. q; vinū citius descenderet. 7 sic sumeret nō
ieiunus fm Sco. in quarto distinctione. viij. Quā-
tis ego arbitrer q etā si apponeret vinū. 7 sic sumit
sumeret 7 non peccaret. licet vinū citius descendat
quia q fit tali mō dicitur fieri simul per ea que no-
tantur in capitulo quia ppter de elec. 7 in. l. cōnu-
us. ff. de verbo. obli.

21 **Q**uā hostia non cōsecrata que est in alari vel 7 s

- gutta vini q̄ ē in pede calicis vel aliter a vino qd̄ ē in calice sepata consecratur: Rñ. q̄ nō nisi hoc intendat sacerdos. j. q. j. detrahe.
- 22 Quid si omisit aquaz ponere in vino: Rñ. q̄ si aduertit ante cōsecrationē hostie dz eam apponere reiterando. vt. s̄. dixi. S. xiiij. q̄ defectus ē in vino qd̄ si aduertit post cōsecrationē hostie. h̄ an cōsecrationem vini apponat nihil reiterando fm̄ monal. Si post cōsecrationem vini aduertit. tunc fm̄ sc̄m̄ Tho. i. iij. parte. q. lxxiiij. nullo modo apponat qz appositio aque nō ē de necessitate facti vt dixi supra Eucharistia. j. S. xvij.
- 23 Quid si vinū in calice congelet: Rñ. q̄ sacerdos debet ipm̄ an cōsecrationē resoluerē. vt habeat rōz actualē potus si tñ nō resoluit adhuc conficit. qz vinū congelatū nō differt a nō congelato. nisi qualitate accidentalī.
- 24 Quid si ex frigore hostia dilabitur i calicē: Rñ. q̄ debet ulterius procedere. nec ē necesse aliqd̄ reiterare. fm̄ Tho. in. iij. parte. q. lxxiiij. h̄ fm̄ Inno. vt recitat. Landul. in. iij. di. x. si aliqua pars remā sit in manu frangat illā z partē mittat in calicē. qz prima casualiter cecidit.
- 25 Quid si sacerdos non recolit se aliq̄ dixisse: Rñ. q̄ sacerdos nō debet ppter hoc turbari. qz q̄ multa dicit nō recolit oia. Si tñ pbabiliter pster aliq̄ omisisse si quidem sunt de necessitate facti. puta forma cōsecrationis dz reiterare ab illa forma. z cūcta per ordines p̄seq̄. Si vō nō sunt de forma cōsecrationis sic nō dz resumere in mutādo ordinē officij. h̄ debet ulterius pcedere fm̄ Tho. iij. parte. q. lxxiiij.
- 26 Quid si sacerdos celebrans debeat sumere corpus z sanguinē: Rñ. q̄ sic. de cōse. dist. ij. platū. Si sacerdos deficit in missa alius q̄ sit ieiunus debz supplere vt. s̄. Eucharistia. iij. in pn̄.
- 27 Quid si aliqs casus necessitatis alicui euenerit. puta infirmitas z hm̄di. poterit ne sacerdos illi hostiā dare. cū aliā nō habeat cōsecratā: Rñ. q̄ non totam h̄ bñ ptem. z aliā ptem ipse sacerdos sumere fm̄ S. Tho. in. iij. dist. xij. Et idem credo etiam si non sit infirmitas. h̄ alia rōnabilis causa.
- 28 Quid si hostia inueniat fracta an cōsecrationem: Rñ. nihilominus p̄t cōsecrari. nisi sit scandalum in populo. quia tñc aliā accipiet. qz fractio z q̄dratura z hm̄di non viciant sacramentum.
- 29 Quid in memento viuorū vel mortuorū debeat fieri aliqz noiatio: Rñ. q̄ nō ē necesse. nisi solū vt supplicantis deuotio reddat affectus. ar. xiiij. q. j. cū graua. z. c. nō extimemus. nō. glo. de cōs. di. j. c. visum. z se. ex q̄ patet qz tantū singulorū noia sunt exprimendo quāto ex eorū noiatione augmētā de uoto celebrantis. qz nō minus qlibet habet sub generalē q̄ si sp̄aliter fieret. de conse. dist. v. nō medio ceter. z no. glo. in. d. c. visum.
- 30 Quid p̄fatio p̄ria debeat dici in missa cōmemorationis seu votiua: Rñ. pa. in. c. cōsiliū. de cel. missa. qz sic p̄ria si habet. Et solū sunt. x. ab ecclesia approbate. ar. habētur in. c. inuenimus. de cōse. di. j. f. Matuitatis domini. Epiphanie. Quadragesime. Pasce. Ascensionis dñi. Pentecostes. Sacte trinitatis. Sanctoz apostolorū. z Sancte trinitatis. z

in. c. sanctorū. lxx. dist. ponitur decima de dñā. Alie sunt delende de missali. nisi ex sp̄ali p̄uilegio sit cōcessum. vt fratribz minoribz de beato francisco p̄ Sixtum quartum.

Quid Gloria in excelsis deo debeat dici i missis votiuis: Rñ. q̄ nō. vt in. c. cōsiliū. de celebra. missa. Nec etiā credo in vnū deū dī. licet consuetudo derogauerit illi iuri quo ad Gloria in excelsis. que dz in missis votiuis beate virginis z quo ad alios etiam in missis sp̄s sancti. Adiuores tñ habent ex p̄uilegio vt possint dicere Gloria in excelsis i missis sp̄s sancti. quas pro ecclesia dei celebrant. Dicit tñ Hostiē. in. c. consilium. deuotiam consuetudinē nō reprobamus.

Quid p̄fusio post sumptōem sanguinis debeat fieri cū vino: Rñ. q̄ sic. vt de celebr. mis. c. ex parte. De quo debet missa celebrari: Rñ. pa. in. c. q̄daz laicoz. de cele. missa. qz dz celebrari de eo de quo sit officium. vñ missam peculiarem audies vel dicēs nō satisfacit p̄cepto de audienda missa. qz illa q̄ p̄cipitur est missa de festo. vel q̄ fm̄ officij debet dici vt in. d. c. quidā laicoz. Credo tñ qz seculares ppter ignorantā excusent h̄ nō celebrantes. z p̄pterea in d. c. quidā. z. c. ad hoc. de conse. dist. j. dicit qz tales misse peculiare seu votiue debēt celebrari in occulto. z hoc intelligo in diebz in quibus quis tenetur de p̄cepto audire missam. vñ in ecclesia collegiata seu cōuentuali in qua quotidie est celebranda vna missa de officio. vt in de. j. de cele. missa. z sic intelligo ter. in. d. c. quidā laicoz. qz si sit alius q̄ celebrat missam de officio. z non de p̄cepto qz missa audiat p̄t quis missaz votiua dicere sine omni scrupulo. z in publico z in secreto. nec sufficit fm̄ Adon. qz audiat introitū z hm̄di in diebus in quibus tenetur de officio audire. qz missa dz cū canone. vt patet in. d. c. quidā.

Quid missa de sanctis tantū valeat animabus defunctorū. sicut si dicat p̄ defunctis: Rñ. No. in. c. ij. de cele. missa. qz sic. z qz do. Hugo. Car. dicebat qz celebrādo p̄ dñā faciebat celebrare p̄ defunctis z ecōtrario. d. c. ij. z de conse. dist. ij. quotiescunqz. Laue tamē qz si promississes sp̄aliter p̄ defunctis p̄ priam missam dicere nō satisfaceres missam dicēdo de dñā ratione promissionis. Item aduerte qz hoc ē vtz qm̄ maior deuotio qua quis dicit missam de dñā z hm̄di supplet vel sancti intercessio. als nō nisi q̄ ad veritatē sacramēti. h̄ nō q̄ ad veritatē orationū. quia plus valet p̄ defunctis dicta fm̄ Pet. in. iij. di. rlv.

Cum quibus debet missa celebrari: Rñ. qz p̄mo cū indumentis debitis. qz fm̄ Inno. iij. vt recitat Dir. li. j. ti. vij. sunt calciamenta amictus alba cinguluz manipulus stola planeta. ar. xiiij. dist. ecclesiastica. xxv. di. viij. q. iij. ep̄us de penis degradatio. li. vj. Et qualia debent esse predicta dicendum qz fm̄ p̄uetudinē rōnalē regionis seu cōgregatōnis. ar. l. de quibus. ff. de legi. Et an debeant esse benedicta cōiter tenent qz sic. exceptis calciamentis. z etiā cingulo qd̄ de cōsuetudine non benedicit fm̄ Ricar. in quarto di. xiiij. z Sco. ea. dist. Secō cum igne de cele. missa. c. vlti. Et celebrās sine igne debet officio

et officio panari ibide. Tercio cu calice corporali-
bus altari lapideo. et tribus totalijs sup eo. et missa
li hostia azima. vino et aqua que in minori quanti-
tate debet poni q̄ de vino. vt in. c. permissus. de
celebra. missa.

36 **Q**uoniam peccet mortaliter qui sine aliquo predicto
ru celebrat: Rñ. q̄ sic q̄ sine igne et aq̄ vel in pane
fermentato si ē sacerdos latinus. vel in vase ligneo
vt patet i. c. lras. de cele. missa. vbi d̄ q̄ debet talis
sacerdos deponi ab officio et beneficio. Et idem si i
vase vitreo vel de auricalcho. aut ere. de conse. di.
j. vt calix. Idē si sine altari lapideo et consecrato cor-
porali. casula stola manipulo cingulo alba ami-
cti. vt in. c. j. de cose. di. j. nō tñ efficitur irregularis
cuq̄ nō inueniat iure cantū hoc. siue faciat scienter.
siue ignorāter. fm Ric. et Seo. in. iij. di. xij. nisi ce-
lebrat sup altare enormiter fractū. q̄ sic esset irregu-
laris. de cose. di. j. ecclesie. nō tñ si celebrat super alta-
re nō consecratū. h̄ mortaliter peccet. de cose. di. j. ec-
clesie. et c. cōcedimus cū duobus. c. se. Et hoc intellige
si scienter facit. secus si ex obliuione manipuluz vel
stola omisit. De calciamentis aut habendis non
credo sit preceptū cum non inueniat in iure. Vndē
si quis ipsa omittet non ex cōtemptu. h̄ quia non
habet nō peccaret. ar. d. c. j. Patet hoc q̄ calciame-
ta nō sunt de necessitate. quia sic oporteret habere
specialia quibus non vteremur nisi celebrādo. cu-
ius contrarium seruat cōmuniter.

37 **S**ed vtrū sine missali possit dici. quidā dicūt q̄
peccat mortaliter celebrans sine missali. in q̄ ad mi-
nus nō sit canon. tñ q̄ exponit se piculo erradi.
tñ quia p̄suetudo ita habz vt sine libro in quo sit
canon non dicat. Et placet q̄ sepe optime meōne
viri in hoc errant. Canon fm cōmuniōre opinio-
nem dicat. a Te igitur vsq̄ ad cōmunionem et fm
Duran. d̄z dici expedite. ne misce venientes. i. va-
ne cogitationes pdant suauitatez vnguenti. i. oio-
nis et ne populus fastidiū cōcipiat. nō tñ nimis fe-
stināter ne sacrificiū fiat sine sale discretionis et de-
uotionis. et d̄z legi in libro ne error contingat. Idē
dicerem de tribus totalijs si nō haberentur q̄ suf-
ficeret vna. Et nota q̄ preceptū est clericis q̄ vasa
et vestimenta in quibus celebrari debet sint mūda
et mūda in. c. relinquī nolumus. de custo. eucha. et
ideo peccat mortaliter faciens contrarium. xiiij. q.
j. quod precipitur.

38 **Q**uarto debent esse salte duo p̄tes celebrationi
missaz. de conse. dist. j. hoc quoq̄. Et hoc veruz in
missa publica. h̄ in missa priuata potest dici vno p̄-
sente seruitore solū qui respondeat in persona toti
populi. vnde nemo sacerdos p̄ se solus potest cele-
brare. vij. q. j. illud de fil. presbi. c. p̄posit. in fi. Epi-
scopus vō sine diacono celebrare nō potest nisi ne-
cessitas cogat. lxxxiij. distin. diaconi sunt. in glo. in
ver. habet.

39 **U**bi d̄z missa celebrari: Rñ. q̄ in omni loco cō-
secrato ab ep̄o p̄t libere celebrari. de conse. dist. j. et
c. j. et c. sicut. et c. sequenti. et c. nullus. Et hoc veruz
nisi sit interdictus et pollutus. de quo. s. Consecra-
tio ecclesie. §. viij. fallit hoc in. c. auctoritate. de pri-
uile. li. vj. vbi p̄hibet celebrari in ecclesijs constru-

ctis ab exemptis in locis nō exemptis sine licentia
ep̄i. Item licet minoribus et predicatoribus celebrari
in omni loco honesto cū altari portatili ab ep̄o cōse-
crato saluo iure parochiali. qd̄ quidē ius fm Bre.
nonū in extranagān q̄ incipit. Nos attendētes. cō-
sistit circa oblationes decimas et primitias solum et
hoc siue sit cōsecratus locus vel nō. dūm nō nō sit
interdictus vel pollutus. et sic intellige. c. in bis. de
p̄uil. vbi hoc p̄uilegiū ponit similiter ep̄is. h̄ in. d.
c. si. de p̄uile. li. vj. de quo supra. Interdictū. vj. §.
xxxix. Aduerte q̄ sacerdos d̄z tenere hostiā et calicē
q̄i consecrat super lapidē consecratū. fm p̄e. de pal.
et debet lapis esse ita magnus q̄ saltem possit super
eo capi totus pes calicis cū hostia de quo vide Al-
tare. Nota etiā q̄ quicumq̄ celebrans vel facies ce-
lebrari diuina in ciuitatibus castris vel villis. nisi q̄-
tenuis a iure ei cōceditur ē ei interdictus ingressus
ecclesie ip̄o facto cuiuscunq̄ ordinis vel p̄uilegij
sit minutus. c. ep̄oz. de p̄uileg. li. vj. Idē si in locis
a iure vel a iudice p̄hibitis. vt ibidem.

40 **U**trū de licentia ep̄i possit celebrari in loco non
cōsecrato: Rñ. vt colligo ex Inno. in. c. j. de conse. ec.
vel alta. et ab Archi. post alios in. c. missarum. de cō-
se. di. j. et a p̄a. in Ricca de conse. ecclē. vel alta. p̄ cō-
cordia q̄ in sua diocesi p̄t ep̄us dare licentiā vt in
ecclesia nō consecrata vel oratorio possit q̄s celebra-
re cū altari portatili consecrato ex necessitate. vt no.
glo. de cose. di. j. vnueniq̄. et xvij. q. ij. quidam. Itē
alijs autē locis nō p̄t dare nisi q̄i ecclesia deest vt i
c. concedimus. de conse. distin. j. ar. d. c. si. quia fru-
stra cōcederetur ep̄iscopis illud p̄uilegiū si ha-
berent de iure p̄muni. Aduerte tamē q̄ in loco flu-
ctuanti. vt in mari et fluminibus celebrare non licet
alicui. h̄ extra suā diocesim nō p̄t dare licentiā ce-
lebrandi in loco non consecrato.

41 **Q**ua hora potest missa p̄ticularis celebrari: Rñ. q̄
q̄ ab auroa vsq̄ ad nonā etiā in conuentualibus
ecclesijs potest quotidie celebrari. de conse. dist. j. §.
in ieiunijs. et c. necesse ē. et hoc sequitur Seo. in q̄r-
to. dist. xij. Nec ob. c. nocte. et c. solent. de consecra.
dist. j. et c. non liceat. xliij. disti. et c. quod a p̄ibus.
et c. si. lxxv. dist. et c. vlti. lxxvj. distin. quia intelli-
gitur de solennibus missis. fm Hostiē. in summa. de
celebra. missa. Sollemnis vō debet dici in conuentu-
alibus ecclesijs hora sua. scz in vigilijs et in quadra-
gesima et quatuor tēporibus hora nona. In festis
hora tertia. In p̄festis hora sexta. quod tamen cō-
muniter nō seruatur. quia tardius dicitur in festis
q̄ alijs diebus non festiuis. et excusantur. vt patet
in iure p̄uale. Et sic intellige glo. in. c. j. de cel. mis.
et alios docto.

42 **U**trū possit dici missa de nocte: Rñ. fm Host. 42
vbi. s. q̄ nō. nisi in natinitate dñi. vel nisi fm Ro-
do. de licentia ep̄i vel superioris imminente necessita-
te. puta q̄ infirmus monē. nec habet eucharistia ali-
cam ante auroam celebras peccat mortaliter. Idē
dicendū de celebratibz ante dictū matutinū. ar. ij.
disti. c. in bis. et c. ecclesiasticarū. et extra de celebra.
missa. c. j. et vlti. fm Host. Similiter de prima dicens
dum est vbi est consuetudo fm Host. quā q̄dem cō-
suetudinem attendo ad primaz que dicit in choro.

nō ad eā q̄ dicit a primato. Vñ in religione minorū cum multe misse dicant de consuetudine añ p̄maz non credo q̄ volens missam dicere teneat p̄mo dicere primā. q̄ sic oporteret bis eā aliqui dicere. s. per se. et postea in choro quod nō est necesse. ar. c. p̄mi de cele. missa. et sic patet q̄ p̄nt dicere missam licite anteq̄ dicant primam.

43 **Quotiens debet missa celebrari?** R. in ecclesijs conuentalibus et collegiatis debent quotidie due misse celebrari. s. vna fm officii. et alia p̄ mortua. vt in. c. cū creatura. de celeb. missa. in tex. et in glo. et collegialiter debent dici. et dicit Pa. ibidē q̄ peccat non seruantes. tamen cōmuniter nō seruatur. et sic non peccant.

44 **Utrum quilibet sacerdos teneat quotidie celebrare?** Rñ. q̄ nō etiā in diebus festiuis. vt patz in. c. quotidie. de cōse. di. ij. exceptis habentibz curā animarū q̄ ad min⁹ in diebus festiuis tenent celebrare. nisi p̄ aliū satisfaciunt populo. arg. c. j. de cele. missa. Aduerte tñ q̄ si sacerdos ob sui indignitatem et sacramenti reuerentiam abstineat non peccat. fm. s. Bo. in. iij. disti. xij. puta quia pollutus et h̄mōi. si vō stat p̄ q̄dam incuria et negligentia sua. ita q̄ ad minus nō celebret in precipuis festis. et maxime in illis in q̄bus seculares deuoti solēt cōmunicare. peccat quidē et si nō mortaliter salte grauitur. vt patz p̄ c. dolentes. de cele. missa. vbi valde tales reprehenduntur. Rñ. vō in q̄rto di. xij. tenet q̄ tenent in talibus diebus celebrare. Idē tenet. S. Tho. i. iij. pte. q. lxxxij. et sic videt q̄ nō excusentur a mortali qñ sine rōnabili cā in talibus diebus non celebrant. Vñ dicit idē. S. Tho. q̄ h̄ quo ad actus ordinis q̄ pertinet ad corpus xp̄i missicū nō teneat nisi qui habet ex prelato. vt predicare absolueret et h̄mōi. tñ celebrare tenent vt deo sacrificiū reddat. etiam si nulli hominū teneat. Idē etiā ponit in. iij. dist. xij. et p̄t timere ne tanq̄ seruus nequā qui abscondit pecuniā dñi condemnet. Quotidie autē celebrare laudabile est si modo ex h̄mōi celebratione non minuat reuerentia debita ad sacm̄ et deuotio. Si autem minueret tunc aliqui cessandū est. de quo vide Eucharistia. iij. S. xxxvj.

45 **Utrum institutio beneficij q̄ quis celebret omni die obliget institutū ad sic celebrandū?** Rñ. Pa. in. c. cōsultuisti. de cele. missa. et in. c. significatū. de p̄bē. q̄ non quia talis institutio est illicita et daret materiam peccandi. et ideo taliter institutus debet accipere interpretatōem ab isto tex. c. significatū. vt. s. i. intelligat q̄ debet celebrare et teneat quāto frequēt⁹ p̄t salua honestate sua et debita reuerētia et deuotione ad sacm̄. et sic intellige de quocunq̄ beneficiato. Similiter dic qñ institueretur ad dicendū missam peculiarem quotidie. quia hoc nō obstante potest et debet dici de feria. ca. quidam. de cele. missa. Et sic patet q̄ quis aliquādo tenetur frequentius celebrare.

46 **Utrum quis possit pluries dicere missam in die.** Rñ. Pan. in. d. c. cōsultuisti q̄ nō. Facit. d. c. cōsultuisti. et c. referete eo. et c. sufficit. de conse. disti. j. nisi in dyobz casibz. Primus in die natiuitatis in quo tñ p̄nt celebrari. siue dicatur vna in media nocte.

alia in auroa. et tertia in hora debita. siue dicantur simul in die vel vna. et post intervallum duas. vel e contrario. q̄ sic habet consuetudo. h̄ ante auroaz nō debet dici nisi vna. s. illa de media nocte. Scōs respectu alicuius necessitatis. v̄ptua q̄ aliqua magna p̄sona venit. puta ep̄s et similes. et quos non decet transire diem q̄ nō audiant missam. c. si. de p̄ uile. li. vj. Et idem die de quolibet alio magno viro ar. c. p̄mi. de cele. missa. Similiter credo quādo eēt dies festus preceptus ab ecclesia et aliqui non auderunt missam. licet nō sint ita magni dñi per eandē rōnem. Itē si aliquis infirmaretur ad mortē et nō haberetur corpus xp̄i pro eo cōmunicādo. Addit glo. tertium casum ibidem. s. si esset consuetum i alā qua ecclesia q̄ dicantur due misse. vna pro viuis. alia p̄ mortuis. et nemo est qui sit ap̄tus nisi vñ solum. tunc poterit ambas dicere. Quartus propter paupertatem ecclesiarū vel raritatem sacerdotum. xij. q. j. c. j. in si. et de elec. c. dudū. r. q. iij. vno. Quis tunc quādo due misse p̄prie occurrunt dicende. puta de vigilia et de festo. et nō est nisi vnus sacerdos q̄ possit. extra de celebratio. missa. c. j. et c. referente fuz Ber. et Hostien. in. d. c. cōsultuisti. Intellige tamen in omnibus predictis casibus q̄ potest plures dicere. dum tamen purificationem non receperit et sit ieiunus. alibz nullo modo liceret. de celebratio. missa. c. ex parte. Item q̄ non dicat nisi duas. quia plures non licet nisi in Natiuitate fm cōmuniter docto.

Quid si postq̄ sumpsit cōmunionē habet hostiā 47 am consecratam que superfuit? R̄sp̄. fm. Pe. q̄ si cōmode non habet vnde honeste conseruet licet ei sumere. dummodo sit ieiunus. ar. de conse. dist. ij. c. tribus gradibus. Secus esset dicendum de reliquijs que etiam licet acceperit purificationem anteq̄ de ipsis aduerteret. tamen postea sunt sumēda. tum quia non possunt sic seruari. imo leuiter amitterentur p̄pter eorum paruitatem. Et in isto casu ex quo est in actu purificationis et recollectionis reliquiarij quicqd̄ sit dicatur fieri incontinenti. i. q̄ si simul sumeret omnia anteq̄ censeatur nō ieiunus. per ea que no. in. c. olim. cl. j. de resti. spol. in glo. et p̄ Bar. in. l. j. ff. de verbo. obliga. Quod bene nota p̄ scrupulosos.

Quid de illis q̄ p̄pter adulationes seclariū plu 48 res missas celebrant in die? Rñ. q̄ peccat mortalit̄ vt in. c. sufficit. de conse. di. j. Multo magis si p̄pter pecuniā. quia simoniacus est saltem mentalis. si pactum non interuenit expressum. Si vō interuenit esset mentalis et realis et teneretur restituere q̄ quid accepit pauperibus et de necessitate. vt. j. simonia. vij. in p̄n.

Pro quibus debet dici missa? R̄spon. q̄ gene 49 raliter pro omnibus viuis et defunctis mortuis. in stam purgatorij. de consecra. distinctione prima. c. visum.

Utrum sit dicēda pro paruulis mortuis? Rñ. 50 S. Tho. in quarto q̄ sic pro paruulis baptisatis nō quia eis prosit ad remissionem peccatorum nō tolerant. nec ad augmentum glorie. sed potius celebratur ad cōmendandū redemptiois misterij.

51 **U**trum liceat orare p[ro] excommunicato: Rñ. **D**ost. in summa q[ue] sic. in mem[or]o etiā sp[iritu]aliter. et etiam in alijs o[mn]ib[us]. q[ui] for[ti]ter dicuntur generaliter t[ame]n non sp[iritu]aliter. q[ui] non licet. de sen. excō. nuper.

52 **Q**uid dicenduz si p[re]biter q[ui] p[ro]misit alicui dicere vnam missam de domina et alteri sepatim. aliam p[ro] anima matris et patris eius. et tercio p[ro] salute sua et similib[us]. dicat soluz vna missam de d[omi]na cū collecta. Deus q[ui] nos p[ro]m[itt]it et m[er]em. et aliā collectā. Omnipotens sempiternus deus miserere famulo tuo etc. Intendēs predictis o[mn]ib[us] satisfacere: R. q[ui] super hoc fuit diuersa opinio. Vñ pro intelligentia ē sciēdum q[ue] missa q[ui]bet q[ui] dicit respectu operis operati generalit[er] valet o[mn]ib[us] viuīs et defunctis existentibus in charitate qui nō sunt in patria. Secō valet singularit[er] illi qui eā dicit si digne celebrat. Tercio valet sp[iritu]aliter si sunt in statu g[ra]t[ie] illis qui faciūt eā dicere p[ro] se. vel quib[us] p[re]dicti vel sacerdos p[ro] intentionē applicat. Quantū igit[ur] ad generales participationē sacerdos nihil p[otes]t disponere. nec d[icit] q[ui]ntuz ad singularē. similit[er] nō debet ordine charitatis eaz alteri tribuere. q[ui] nemo d[icit] p[re]sumere se h[ab]ere vltra necessitatē de merito. Quantū v[er]o ad terciā specialem que est alteri applicabilis p[ro] intentionē. dicendum est q[ue] non minus habebit q[ui]bet bonū t[ame]n q[ui] si p[ro] singulo eoz singulariter eaz dixisset. Rñ quia deus nō equaliter. nec vno mō acceptat merituz missę applicatū isto tercio mō s[ed] fm q[ue] sue bonitati videtur. cōsiderata deuotione et ceteris q[ue] cōcurrunt in eo q[ui] eam dicere facit. Vnde aliqui vna missa possent liberare vna animā de purgatorio euz tanta charitate mouere possent se q[ui]s ad facienduz eam dicere. quā nō faceret liberare alius faciendo dicere viginti vel triginta. et sic quantuz ad hoc talis sacerdos satisfecit. q[ui] quilibet p[re]dictoz trium non minus habebit de merito q[ui] si p[ro] quolibet eoz singulariter vna dixisset. Et sic intelligo opinionē illoz qui dicunt nō minus valere vna missam p[ro] o[mn]ib[us] q[ui] si singulariter p[ro] quolibet diceret. de cōse. dist. v. in c. nō mediocriter. Nec ob. q[ui] dicunt quidā q[ue] meritum tali modo acceptū est finituz. et ideo quanto plurib[us] diuidit minus q[ui]bet habebit. quia veruz si q[ui]bet totū haberet. nisi alteri cōmunicaretur. sed nō est sic. s[ed] tantū q[ui]bet habet de ista finitate quāntuz videt diuine bonitati. et est tantuz q[ui] sufficeret p[ro] o[mn]ib[us] animab[us] liberādis. si modo sic merita n[ost]ra mererēt q[ui] missa respectu operis opati nihil aliud est q[ui] applicatio meriti passionis xpi. q[ui]d per tale sacrificiū immediate applicat illi. p[ro] quo dicit. et ideo sicut licet multis dictū meritū passionis xpi applicetur. nihilominus q[ui]bet nō minus habebit q[ui] si solū sibi fuisset applicatuz. quia nullus ex toto p[otes]t eū habere. s[ed] intantū inquantū videt diuine bonitati ip[s]m. p[ro] tali acceptare fm eius q[ui] dicere facit deuotionem. Et p[ro]pterea p[ro]pter meritū passionis xpi q[ui]d per sacra applicat nō minus efficacie habent si simul multis cōferant q[ui] si p[ro] vno solo. sed quilibet tantū habebit quantuz videt diuine bonitati p[ro] quolibet acceptare. Hoc p[ro] in baptismo. q[ui] si multi baptizant in necessitate non min[us] habebūt de remissione et sic de alijs sacris. Secus de alijs bonis

a sacramentis. eo q[ui] cū non sint applicatiua meriti passionis xpi. Ideo si pluribus cōcabuntur quilibet minus habebit respectu opis opati. Et ex hoc patet q[ue]re missa magis valet ad remissionem peccatorum et sacra q[ui] alia opera q[ui] est p[ro]pter meritum passionis xpi q[ui]d deo p[ro] offeritur p[ro] remissione illoz quibus applicatur. q[ui]d non fit in alijs bonis. Quo v[er]o ad meritū generale. sic non satisfacit. q[ui] quanto plures misse dicuntur. tanto magis anime viuētū existentiū in g[ra]t[ia]. et aie in purgatorio releuantur. vñ magis fuissent releuate si dixisset tres missas q[ui] si solū vna. Vñ q[ui]ntum ad hoc nō satisfacit p[re]sertim q[ui] plures misse dicte fuissent si ipse nō acceptasset. et ideo tenet satisfacere vel in missis vel in alijs bonis p[ro] sp[iritu]alem applicationē. Que credo si fiant non solū in vna missa. s[ed] etiā in pluribus et in alijs o[mn]ib[us] et bonis sufficiēt[er] satisfacere. sicut faciūt boni religiosi q[ui] intendūt satisfacere. necū in missis. s[ed] etiā in reliquis o[mn]ib[us]. Vnde credo attenta cōsuetudine. et etiā quia nō pauiores misse p[ro]pter hoc dicuntur q[ui] religiosi q[ui] sic p[ro] duobus aut tribus vel alijs celebrant simul vt dictum est q[ui] etiaz intendūt sp[iritu]aliter in o[mn]ibus missis et alijs bonis q[ui] faciunt predictis satisfacere q[ui] optime satisfaciūt. nec illi q[ui] talibus faciūt dicē minus habebūt de subsidio misse s[ed] etiam sup[er]habūdant[er] q[ui] si aliter dicere facerent. Aduerte t[ame]n q[ui] si specialiter p[ro]misisset dicere missas de domina. vel de sp[iritu] sancto vel in tali altari. aut tali die tenet seruare promissum. aliter nō satisfacit: ceteri promissioni dicendo missam de alio vel in alio loco. Et sic cōcor. opi. q[ui] no. in. d. c. non mediocriter. et l. iij. dist. xlv.

53 **U**trum idē erit si sacerdos ex motu suo diceret vna missam p[ro] tribus quo ad meritū sp[iritu]ale. Rñ. q[ui] nō q[ui] sic ad meritū tale nō cōcurrūt nisi sola motio sua q[ui] vna nō tantum valet sicut due vel tres respectu operis operatis. et ideo minus habebūt de isto merito sp[iritu]ali. Idem dic q[ui] vnus facit vnam p[ro] pluribus dicē per eandem rōnez. Et istud ē q[ui]d dicunt theo. vbi. s. q[ui] vna missa specialiter p[ro] aliquo dicitur plus ei valet q[ui] q[ui] dicit generaliter p[ro] multis. Secus esset si ipse sacerdos p[ro] aliquo diceret vna missam et in eadē intendere satisfacere p[ro] aliquo alio qui cum rogauit. vt eam dicat p[ro] anima sui p[re]s. quia sic respectu operis operantis non minus valet. quia sic ibi sunt due motiones quod nō esset in p[ri]mo casu.

54 **Q**uid de illo q[ui] celebrat vt de? perdat aliquę vel aliquos: R. q[ui] peccat mortaliter. ar. xvj. q. v. quicūq[ue]. nec nocet ei ad cuius perditōem fit cū natura sacri sit vt profit. ar. xj. q. iij. catholicā. no. Jo. et Archi. j. q. j. dictū. Posset tamen excusari a mortali q[ui] tales sunt inimici reipublice et impediores bonorum. vt dictū ē. s. inuidia.

55 **U**trum statim post celebrationē misse sit comedendū: Rñ. q[ui] nō de iure. vt in c. tribus. de conse. dist. ij. sed de consuetudine nō seruatur illud ius. Debet s[ed] fm Pa. in. d. c. ex parte. de cele. missa. tamdiu stare donec ille reliquie sint verisimiliter in corpore corrupte. Adde etiam q[ui] donec aliquas g[ra]s post missam deo retulerit.

56 ¶ Vnus tantū valeat missa boni sacerdotis sicut mali? Rñ. fm q colligo ex. S. Bo. Rica. & Sco. & scō Tho. in. iij. di. xij. q. quo ad sacramentū sic est equalis. j. q. j. c. intra. Quo vō ad oīones que in ipsa dicūtur inquantū pferūtur ex persona totius ecclesie. sic similiter tantū valet. Inquantū vō habent efficaciam ex deuotione orantis sacerdotis sic plus valet missa boni sacerdotis q̄ mali. Et id bene facit q̄ libentius audit missam boni sacerdotis. Diminō in substantialibz nō credat excedere. quia periculose erraret fm predictos docto.

57 ¶ Quis tenet audire missam? Rñ. q̄ de p̄cepto q̄ libet q̄ nō ē excoicatus nec interdictus. aut legitime impeditus diebus festis ab ecclesia p̄ceptis de q̄ s. ferie. S. xij. De bona honestate quilibz omni die maxime ep̄us vel religiosus aut ecclesiasticus. arg. c. si. de p̄uide. li. vj. Et q̄ sit mortale peccatum non audire in festo. vide in. d. S. xij.

58 ¶ Vtrum a quolibet sacerdote eam dicente sit audienda? Respon. & dic vt supra Clericus. viij. S. secundo.

59 ¶ Vtrum sit audiēda in p̄pria parochiali ecclesia in diebus festis? Rñ. fm Pav. in. c. vt dominicis. de paro. q̄ sic. nisi ex aliqua causa legitima alibi audire velit. puta q̄ parochianus est cōcubinarius publicus. vel vt deuotius audiat. quia melius officiat vt p̄pter predicatōes & h̄mōi si vō alibi audiuit ex contemptu p̄p̄ij sacerdotis dicit q̄ facit cōtra p̄ceptum superioris. & qui euz admittit dicit q̄ quodammodo cōmittit furtum. Sed tu dic q̄ de iure i marinus festiuitatibus sicut sunt festa dñi nostri & beate marie & Johannis baptiste. & similia quilibz tenetur audire missam. aut in ecclesia parochiali. aut in publico oratorio facto a populo fm glo. i. c. si quis extra. de conse. dist. j. Et a fortiori potest audire in ecclesijs mendicantium & religiosorum auctoritate sedis aplice edificatis. In oratorijs autēz p̄uatis audientes non satisfaciunt sicut est in domibus disciplinatum. Sed an peccent mortalit̄ taliter audientes si postea non audiūt in parochia li vel publico oratorio. aut ecclesia religiosorū. dico q̄ nō. quia nullo cauetur iure q̄ hoc sit p̄ceptum. Nec ob. c. si q̄s extra. q̄ ibi nullū v̄bū est positum laicis qd̄ sit p̄ceptū. s̄ solū clericis ne celebrent p̄dictis festiuitatibus in talibus oratorijs sine iussu vel permissione ep̄i. Similiter non ob. qd̄ ibi dicit q̄ ad parochias ē legitimus ordinarius q̄ p̄uētus. ergo ad alias nō erit legitimus. q̄ non sequitur cū cōueat absurdū sensum. quia ibi dicitur q̄ in ciuitatibus aut parochijs in predictis festis audiatur. ergo etiā alibi est legitimus conuentus. Non ob. etiā predictū. c. vt dominicis. q̄ si q̄s bene attendit nihil p̄cipitur laicis. nec etiā omnibus sacerdotibus. s̄ solū sacerdotibz parochialibz imponitur q̄ ticiant illū qui contempto p̄p̄io sacerdote. ergo si audiat in aliqua ecclesia que non sit parochia & sacerdotē non parochiali non debet expelli. ergo licite potest audire. Et q̄ solū parochialibus p̄cipitur. patz in verbo alterius. qd̄ ē relatiuū ex duobus p̄p̄ij. & alijs alia aliud ex pluribz. lz p̄miscue vta. Et ideo nisi h̄ret parochiā nō p̄t̄ alterius q̄

predicta relatiua faciūt positionē regularit̄ eiusdez qualitatis. Itēz posito q̄ esset aliqd̄ ius p̄ceptiū esset abrogatū p̄ contrariā cōsuetudinem. vt. s. cōsuetudo. S. ix. patet.

Misericordia fm Angu. ix. de

m ne miserie in corde nostro cōpassio quā si possum? subuenire cogimur. Est etiā misericordia diminutiua penarum. quā impedire. nō potest excessus ire. Et nota q̄ misericordia pietas & clementia & mansuetudo cōueniunt inquantum in eundem effectū concurrunt. qui. s. ē p̄hibere mala proximoz. s̄ differūt quantū ad motiū quia misericordia hoc facit ex amicitia quam habet cū proximis. Pietas vō ex reuerentia quam habet ad aliqnē sup̄iorē. s. deū vel parentem. Mansuetudo inquantū remouet iram incitantem ad vindictam. Clementia vō hoc facit ex animi leuitate inquantum iudicat equū esse. vt quis amplius non puniatur. Crudelitas tamen que culpam attendit sed modum in puniendo excedit opponitur p̄prie clementie que dicit quandaz animi leuitatem siue dulcedinem per quam quis ē diminutiuis penarum. Seneca vō libro. ij. de clementia. dicit q̄ clementia est lenitas superioris ad inferiorē. Mansuetudo autēz cuiuslibet ad quemlibet. Sepissime tamen accipitur misericordia pro clementia & mansuetudine & pietate.

¶ Que sunt opa misericordie spiritalia? Rñ. q̄ septem in hoc versu contenta. Consiule. s. dubitantem per doctrinam. Castiga. s. per correctionē. Solare afflictum. Remitte iniuriam. fer defect? aliorum. Ora pro omnibus & doce ignorantēs. Et que sunt opera misericordie corporalia habes supra elemosina. S. ix.

Oderamen inculcate tutele

m defensio. S. iij. quid est. vide. s.

Odestia dicit a modo que aliqui

est in moderando motum animi ab excellentia p̄ humilitatē. Aliq̄ a pertinentibus ad cognitionē. vt est studiū. Aliq̄ quo ad corporales act? & actiones. vt decenter fiant. & nō scurriliter. & h̄mōi. Aliquādo vō quo ad apparatus exteriorē. Et ideo modestia est circa minora. Temperantia vō est in refrenatione delectationis boni difficilis. Et p̄prie differt ab ea.

Ollicies opponitur p̄seuerantie

m etico. dicit etiā proprie fm philosophū molliis qui recedit a bono propter tristitias causatas ex defectu electionum quasi cedens debili mouenti. Dicitur etiā alio modo mollicies prout est contra castitatem. que alio modo dicit inmundicia seu voluntaria pollutio. vt patet ex glo. j. Coimth. vj. ibi. nec adulteri. nec molles. vbi glo. id est muliebria patientes. Et isto modo semper est mortale peccatum. vt ibi patet. Sed primo modo non semper. sed quando recedit a bono necessario faciendo.

Inueniuntur in quibusdam scripturis
Medugani 1575

Monachus

- M**onachus grece latine singularis dicitur. quia debet esse singularis. i. separatus a conuersatione seculari. vt. xvj. q. j. c. j. iuxta glo. ibidem. Vnde ibidem in. c. monachus. dicitur monachus non doctoris sed plangentis officium habet qui vlt se vel mundū lugeat. et domini pauidus prefoletur aduentum. becibi.
- In quo differt monachus a conuersis et oblati.** Rñ. Pano. in. c. non est. de regula. q. conuersi sunt qui obtulerunt se et sua mutando habitum. tamē seculares sunt. quia non promouentur ad ordines. Oblati vō sunt qui se et sua obtulerunt monasterio. habitu tamē nō mutato. Et vt dicit gle. xxvij. questi. j. vt lex. Ipsi conuersi et oblati magis astringuntur monasterio q̄ monachi. vnde nec etiam causa artioris religionis possunt trāsire ad alia monasteria q̄ petant a superiore licentiam. quia efficiuntur quasi serui monasterij. Monachi vō hodie promouentur ad ordines. xvj. questione p̄ma. in multis. c.
  - Utrum monachus possit presici in aliqua ecclesia.** Respon. Pano. in. c. monachi. de sta. mo. q. solus non. vt in. c. ij. eodez titulo. et in de. ne in agro. S. ad bec. eo. ti. Cum socio vō monacho potest de licentia sui abbatis. aliter non. lviij. distinctione. c. primo et secūdo. quia non habet nec velle nec nolle in hoc. c. si religiosus. et. c. quorundam. de elect. lib. sexto.
  - Utrum monachus possit habere curam animarum.** Rñ. Pano. in. c. j. de capel. mo. q. non in ecclesia vbi monachi collegialiter habitant sed debet ab episcopo capellanus institui qui populū regat de consilio monachorū. In alijs aut locis possunt deputari. vt patet in. d. S. ad bec. dummodo nō solus vt dictum est.
  - Utrum possit monachus fieri canonicus ecclesie secularis.** Rñ. q. non. c. in noua. xvj. questi. vij. de electio. cum causam que inter fm Jo. lxxiij. dist. quorundam.
  - Utrum monachus possit presici ecclesie quorū cumq; regularium.** Rñ. q. nō. vnde si eligitur q̄s alterius religionis in prelatū non valet electio. de. cum rationi. de elec.
  - Utrum possit eligi in ep̄um.** Rñ. q. sic. vt in. d. de. cum rōni.
  - Utrum monachus deputatus alicui ecclesie etiaz ep̄atus teneat ad obseruantia regule sue.** R. q. sic. quantū ad tria substantialia regule. et vt habitum deferat etiā si sit ep̄us. de vt. et bo. cleri. c. cleri officia. in si. nec ex eo q̄ habet administrationē dicitur habere pprium. q. eam tñ habet ratōne officij sibi impositi. de sta. mo. c. monachi. S. j. In obedientia vō distinguit. quia si transit ad ep̄atum ex toto ab soluitur a iurisdictione abbatis. xvij. q. j. ca. vnicō. Si vō transfertur ad ecclesiam secularem que nō est subiecta abbati suo. nec in sp̄ialibus nec in temporalibus ex toto eximit ab obedientia abbatis. xvj. q. j. in parochia. si vō sit soluz subiecta abbati in temporalibus. sic eximit ab obedientia abbatis quo ad sp̄ialia. xvj. q. ij. vltis. et. c. sane. Si vō sit subiecta

quo ad sp̄ialia solū. sic eximitur quo ad temporalia. Si vō sit in omnibz subiecta. sic ex toto obediēt abbati. Quo vō ad alia a tribus votis et ab habitu nō eximitur absolute. Nam ab esu carnū tenet abstinere sicut ante. nisi dispensaret cū aliquo monacho a papa. vt solus presiceret alicui ecclesie et sine scandalo illoz cū quibz viuūt nō posset abstinere. quia tunc comedere posset. fm. Hoffre. allegat. c. quisquis. xij. di. factus episcopus fm. Hoff. et vt dicitur sequi glo. in. c. carnem. de conse. dist. v. etiam pōt comedere. Ieiunia vō et silentiū et vigilijs seruare nō tenetur. vt dicitur. xvj. q. j. c. nemo. Et breuiter si attendantur verba. d. c. nemo. dico q̄ ab illis solummodo absoluitur preceptis regule q̄ pmo de non potest seruare cum exeratio prelationis sibi imposito. sed illa que necdum nō impediunt officium prelationis immo potius adiuvant credo q̄ teneatur seruare. Quod bene nota. Et sic intellige. xvj. q. j. monachum.

Sed quid de officio. Rñ. vide. s. hoc. S. xv. 8

Sed pone q̄ predictus monachus indiget aliq̄ dispensatione ad quē recurrit. Rñ. q. si talis ecclesia subest abbati in sp̄ialibus ad ip̄m abbatem recurrit. Si vō subest ep̄o. tunc ep̄m habebit loco abbatis. c. si quis monachus. xvj. q. j. Si vō sit exempta illa ecclesia et immediate sub papa. sic oportet ad ipsuz papā recurrat. ar. eoz que dixi supra exemptus. S. vj.

Que sunt q̄ precipiuntur vel p̄hibentur mōachis sp̄aliter in iure. Rñ. q. sunt. x. que notantur in. d. de. ne in agro. Primum qd̄ precipitur ē deditio habitus debiti fm̄ formā in. d. de. positam. Secūdu q̄ emni mēse cōfiteant et suscipiant eucharistie sacramentū. Tertium q̄ ille qui preest exponat regulaz vulgariter in capitulo vel ab alio exponi faciat. Sz predicta solum astringunt monachos nigros. vt in. d. de. no. Quartum ne vranē canisijs. vt in. c. cuz ad monasterium. de sta. mo. Quintum q̄ seruet silentiū continuū in dormitorio refectorio et oratorio In claustro vō certis horis ibidem. Sextum q̄ faciat capitula de triennio in triennium. c. in singulis. eo. titu. Septimū aucupationes et venationes interduntur eis. d. de. ne in agro. Octauum ne ad curias principū vadant vt suis monasterijs damnum inferant. aliter sunt excommunicati illi qui administrationem non habent. Nonum ne arma infra septa monasterij teneant. Et de isto et superio. vi. de. s. Excommunicatio. v. casu. xxvij. Decimum ne carnes comedat. nisi in necessitate. vt in. d. c. cuz ad monasterium. Adulta sunt alia que necdum eis s̄ etiam omnibz religiosis sunt prohibita. que vix religiosus. S. lxx.

Quid de monachis qui in illis monasterijs comedunt carnes in quibus memoria nō extat q̄ nō comeduntur. R. d. Lar. consuluit vt recitat Pano. in. d. c. cum ad monasteriū. q̄ impune possunt comedere vt ex quo ip̄i non fuerunt auctores nec apparet ex qua causa fuit introductum. pōt p̄sumi et aliq̄ cā legitima introductū. Secus q̄ et comp̄te la. q. nō excusant. de cōsue. c. cū tanto. Sed de hoc dicit vt. j. religiosus. S. xxxj.

- 12 **U**trum appellatione monachorum veniat alij religioſi: Rñ. Pa. in. c. ex pte. de postulando. q. qñ cõſtitutio emanat reſpectu religionis. licet loquat de monachis. n̄ extenditur ad oēs religioſos cuiuſcũqz religionis. Et hoc niſi poſſit aſſignari rō diuerſitatis inter eos ⁊ monachos. quod no.
- 13 **U**trum monachus poſſit conſiteri epi vel penitentiario: Rñ. fm Rodo. q. ſic. niſi ſit exempt⁹ vel privilegiatus a papa.

Monasterium an obligetur ex facto monachi.

- m Rñ. q. nō. neqz ex delicto. neqz cõtractu niſi in duobz caſibus. Pr̄mus ſi hoc ſit verſum in vilitatē monaſterij. quia in tantũ tenet ⁊ non plus. ar. x. q. ij. hoc ius. Secũdus ſi a cõuentu ſit cõmiſſa adminiſtratio quia intantũ in quãtũ ſe extendit adminiſtratio in tantum obligat ⁊ non plus. fm Inno. in. c. olim. de p̄uile. Et hoc intelligo tam in monacho q̄ abbate. ſicut in. arg. q. non obligetur inſti. de aucto. tuto. in p̄nci. vide glo. xj. q. j. de perſona.
- 1 **U**trum poſſit acq̄ri p̄ monachum obligatio alteri monaſterio: Rñ. ſic etiã p̄ monachum fugitiuum vt. ff. de acqui. poſ. l. j. xvij. q. j. abbates.
- 2 **U**trum relictu monacho cũ tali cõditione q̄ niſi acq̄riſſet monaſterio valeat: Rñ. q. non niſi talis p̄ditio intelligatur q̄ niſi acq̄ratur monaſterio reſpectu vilitatis. non reſpectu iuris ſicut no. Bar. in aut. excipitur. L. de bo. que liber. q. tũc valet. qd̄ e dicere q̄ cõuentus p̄mittat illi adminiſtrationē h̄re relicti. ſicut ⁊ ſeruus dicitur habere p̄p̄ium. vt l. is q̄ ſuis. ff. de manu. ⁊ ſicut qd̄ legit ⁊ no. in glo. l. lucas. §. tres heredes. ff. ad tre. Qd̄ quidē dicitur Bar. Limite verũ qñ talis adminiſtratio reſertur ad caſum licitũ. ſ. vt diſpenſet in p̄os vſus. qd̄ reſigioſis licet etiã. de teſtamē. c. ij. l. vj. vel vt conuertat ad vſum veſtimentoꝝ. vel libroꝝ ⁊ h̄mõĩ. Nō autem liceret vt poſſet adminiſtrare ad libitum illa bona tanq̄ propria etiã de licentia pape. d. c. cũ ad monaſterium.
- 3 **Q**uid ſi abbas nō velle cõſentire vt predicta licitã adminiſtrationem ſuſciperet: Rñ. Relictus non valebit ⁊ remanebit apud grauatus. l. vnica. L. de ca. tollen. ⁊ glo. in. d. §. tres heredes.
- 4 **U**trum bona ingredientis pertineant ad monaſterij iure ſucceſſionis. an iure traditionis inter viuos: Rñ. q. magna eſt controuerſia inter docto. ⁊ glo. in. ciuilis. de quo vide Albr̄i. in aut. ingreſſi. L. de ſa. ſanc. eccle. Sed tu tene verius eſſe q̄ iure ſucceſſionis. Attamē ſi leſum fuerit potuit reſtitui ad minoris ſimilitudineꝝ. vt. L. ſi vt ab here. ſe ab. per totum.
- 5 **Q**uid de bonis ingredientũ ordinē minorũ aut aliorũ qui niſi poſſunt habere: Rñ. Albr̄i. in. d. aut. ingreſſi. recitat opiniones q̄m̄or. Pr̄ma q̄ habeantur p̄ derelictis. Sc̄da q̄ p̄tineãt ad venientes ab inſtato. Tercia q̄ ad ep̄m in cuius dioceſi ſubſunt. Quarta q̄ acq̄rant eccle. romane cui ſubſunt ⁊ inde alantur. Et hec eſt verior. de quo nō me extendo. quia h̄nt oēs tales p̄uilegia in h̄mõĩ. q̄bz op̄t̄ stare. ⁊ vide. §. Legatum. j. §. v.

Utrum acq̄ſita p̄ monachum expulſum vel ſugitiuum efficiantur monaſterij ſui: Rñ. vt colligo ex no. ab Inno. in. c. cũ olim. de p̄uile. ⁊ Poſt. in. ti. de infantibz expo. ⁊ alios. q. ſi mōaſterij noluit eũ recipere vel maior ps capituli. ſic erunt epi vel aliterius monaſterij ſi ip̄m eſt ingreſſus. Si v̄o ſolus abbas vel minor ps fuit in culpa. ſic acq̄ret mōaſterio ſuo. Si aut nō curauit redire talis monach⁹ ⁊ totum monaſterij videns euz vagabunduz neglerit. ſic ſimiliter acq̄ret epi vel alij monaſterio ſi quod ingreditur. ſicut de ſeruo d̄ in. l. quod ſeruus. ff. de ſtipu. ſeruo. q. ſit apprehendentis. Qd̄ ſi monaſterij repetijt. ſed nō potuit obtinere aliquo impedimento. ſic acq̄rit monaſterio ſuo. in autē. de ſan. epi. §. ſi monachus. Pr̄elatus etiã poteſt monachum fugitiuũ vendicare cũ om̄ibus bonis per euz acq̄ſitis. c. abbates. xvij. q. ij. Aut ſi forte ad aliud monaſterium ſit tranſlatus p̄pter peccatum ſuũ puta quia ponit in alio monaſterio ad penitentiam faciendã ⁊ h̄mõĩ. xvij. q. j. c. ſi qua monacharũ. ſic bona illa que propuo monaſterio attulerat. quo ad vſuſfructũ erunt ſecundi monaſterij. xvj. q. vj. de lapſis. ⁊ poſt eius mortē redibunt ad p̄mũ. Si v̄o tranſit ad ſecundũ monaſterij licite. q. ſtrictius. vel q. promouet in ſtatu alterius. ſic tenent aliqui. in. c. q. a te. de de. coniuga. q. q̄quid acq̄ret poſtea erit ſecundi. h̄ alia p̄mi. ⁊ videt̄ tex. pro hoc. xvij. q. j. in. c. vnico. Alij dicũt q. oia ſibi v̄ndecũqz p̄uenta erũt ſecundi vel dignitatis qz videntur accedere ad perſonã licet expreſſe fuerũt collata tpe ingreſſus ratione p̄dicta. ⁊ illud. c. vnicoꝝ loquitur de acq̄ſitis ex induſtria monachi quia erũt penes p̄mũ monaſterij in quo ea acq̄ſiuit. ⁊ hoc vltimũ ſentit dñs Lar. i. d. c. q. a te. Pa. v̄o ibidem tenet vt bona patrimonialia ſequantur perſonam. ar. huius. c. q. a te. ⁊ c. ex tranſmiſſa. de renũ. ⁊ l. ij. ff. de colle. illiã. ⁊ hoc ſequi videt̄ Thoſtien. ⁊ Job. an. in. d. c. q. a te. ⁊ magis placet mihi opi. Lar.

Utrum monaſterij poſſit grauari nona conſuetudine. ſeruitio. vel onere: Rñ. q. nō. niſi a p̄ncipio de cõſenſu ep̄iſcopi a patrono ſit ei impoſita vt in capitulo ſcientes. de cenſi. non tamen intelligas q. in dote neceſſaria poſſit etiã a p̄ncipio imponi aliquod onus. ſed intellige in alijs a dote p̄dicta.

Utrum quis poſſit frequentare monaſteria monachalium: Rñ. q. non. niſi ex cauſa manifeſta ⁊ rōnabili al̄s poſt admonitionē frequentantes ſi ſunt clerici deponuntur. ſi laici excoicent̄. c. monaſteria. de vi. ⁊ ho. de.

Utrum monaſteria dupla feminaz ⁊ religioſoz ſint licita: Rñ. q. nō. vt in. c. diſſimimus. ⁊ c. in decima. xvij. q. ij.

Utrum quis poſſit p̄fici duobus monaſterijs: Rñ. q. nō ſicut nec plumbus eccleſijs curam h̄ntibus animarum. niſi vnũ dependeat ex alio de p̄ben. c. cũ ſingula. l. vj. imo plus ſi monachi vnus monaſterij prioratus vel eccleſias aut adminiſtrationes ſeu officia vnus monaſterij conſueta per cuiſdem monachos gubernari ſine licentia pape

admitterent monacho alterius monasterij sunt p[ro]uati auctoritate p[ro]uidedi ea vice et recipietes sunt ineligibiles ip[s]o iure. dicto capitulo cu[m] singula .S. finali.

Utrum abbas possit usufructu alicuius rei relictu monacho ei auferre? R[es]p[ondet] q[uod] sic. p[er] no. in aut. in gressu. l. de sa. sanc. ec. et in. c. ij. de sta. mo. S[ed] q[uod] si addat si molestet monachum cadat a legato glo. in. l. lucius. S. tres heredes. ff. ad trebel. Hanc q[ue]stionem format et ibi Bar. et p[er] Ly. in. l. quoniam. in. l. de dona. q[uod] sub mo. et p[er] Bar. et Bal. et Job. de Imo. in. l. si alienum. in. pn. ff. de here. instituendis. Et concludit q[uod] si legans disponat p[er] via[m] p[er] e[um] non valet. q[uia] impositio p[er] se super facto impossibili de iure v[er]o de facto non valet. vt. l. cerdonem. ff. de oper. libe. et l. j. l. de his que p[er] nomine. Sed si vult non possit molestari dicat lego vel relinquo usufructu tali monacho donec et quousq[ue] abbas faciat ei questio[n]em et extunc non relinquo. ita dicit Bal. in. d. l. j. in vij. q. et Paulus de castro in. d. S. tres heredes. S[ed] in eo quod habuit monachus ante controuersiam poterit abbas controuersiam facere et illi auferre fm predictos.

Monialis non debet habere singularem habitacione[m] s[ed] communiter tam in ecclesia q[uam] in refectorio et dormitorio esse debet. xvij. q. ij. pernitio fam. vt sibi sint testes castitatis et honestatis vt in aut. de mona. S. cogitandum.

Handwritten note: Non debet loqui monialis cum aliquo monacho nisi cum socia. vel presente abbatisa et breuiter c. diffinitus. et c. in decima. xvij. q. ij.

Utrum possit loqui monialis cum aliquo monacho nisi cum socia. vel presente abbatisa et breuiter c. diffinitus. et c. in decima. xvij. q. ij.

Utrum possit cantare in choro cum monachis? R[es]p[ondet] q[uod] no[n]. vt in. d. c. pernitiofam.

Utrum moniales teneant seruare clausuram? R[es]p[ondet] q[uod] sic omnes. vt in. c. periculoso. de sta. re. l. vj. Acc obstat q[uod] quida[m] dicit q[uod] no[n] pot[er]t eis iudici[um] vita[m] artio[rum] ipsis iniuris. quia hoc no[n] pertinet ad artio[rum] vitam. s[ed] ad conseruationem honestatis debite. et ideo non excusant a peccato mortali que non obseruat clausuram cu[m] possint. pot[er]t t[ame]n abbatisa exire pro magis faciendo cu[m] honesta societate. ita t[ame]n q[uod] ad alia non diuertat. Similiter si esset aliqua que notabili morbo laboras sine aliarum infectione ibi esse no[n] possit. vt in. d. c. periculoso. vbi prelati ip[s]arum precipitur q[uod] p[ro]uideant. et q[uod] no[n] permittant patere accessus quancunq[ue] personaru[m] ad eas. nisi ex rationabili causa et manifesta et q[uod] singulis annis eas visitent et illa que sunt ita exempta q[uod] immediate sub sunt pape debet episcopus auctoritate apostolica visitare. vt no. in de. attendentes. de sta. mo. et in. d. c. periculoso.

Utrum teneat recepto monialiu[m] no[n] mendicantiu[m] facta ultra numeru[m] eaz[um] q[uod] possint sustentari sine p[er]mura de p[ro]ueni[n]do monasterij? R[es]p[ondet] q[uod] no[n]. immo ip[s]o iure est nulla. d. c. periculoso.

Oneta quot modis falsat. videtur p[er] falsarius. S. iij. et v. et de qua debet fieri solutio. vide infra solutio. S. ij.

Quia incumrit cu[m] quis no[n] facit id q[uod] facere tenet. et eo tempe[re] vt no. l. c. vltimo. de locato.

Utrum requirat monitio vt quis constituat in mora? R[es]p[ondet] q[uod] si dies est appolita obligationi non requiritur quia dies interpellat p[ro] boni ne. d. c. vltimo. et l. de p[ro]ben. et co. stipu. l. magna. de quo vide obligatio. S. vij. Si vero dies non est appolita obligationi nec alia conditio sic requirit monitio fm Bal. in. l. no[n] ignorat. l. de fructu. et li. ex. pen. et Ange. in. l. si manumissio[n]em. l. de obse. pa. p. et Pano. in. c. licet heli. de sumo. et in. c. ij. de accusa. facit lex in fideicommissi. et ibi est casus aureus. ff. de vsuris. et in. l. quidam iberus in verbo qua de re volo vt cum iberu loquaris. ff. de serui. vrba. p[ro]di. et id quod legitur et notat in. l. debitoris presentes prius de nunciacionibus conueniendi sunt. l. de pigno. et in. l. si ex legati causa. ff. de verbo. signifi. et in. c. accusatio. ij. q. vij. licet glo. dicat in. d. c. licet heli. q[uod] in pecuniarijs admonitio est de honestate no[n] de necessitate. Tamen Ludouicus de roma in suis notandis tenet q[uod] si debitor citatur sine monitione et constitetur debitum q[uod] debet actor condemnari in expensis si poterit probare q[uod] non fuit monitus. q[uod] debitor incumbit probatio. et sic negatiua. Ratio quia ius presumit q[uod] creditor monuerit eum. q[uod] communit[er] sic solet fieri. vt dicitur in. d. l. in fideicommissi. Et istud est verissimum de iure fori. Sed de iure poli tenet q[uod] si creditor ex timore etiam reuerentia no[n] audeat petere debitum vel ignorat. q[uod] tunc etiam sine monitione constituat[ur] debitor in mora. alis non. q[uod] et quo scit q[uod] ei debetur et sine omni respectu pot[er]t petere et no[n] petit videtur consentire q[uod] teneat. Et sic intellige. l. in omnibus obligatoib[us]. ff. de re. iur. et theo logos in quarto. Attendite q[uod] morosus tenetur etiam ad restitutionem damni dati ei cui non soluit et lucri cessantis. fm ea que dico infra Diura. j. S. xiiij. et xxx.

Quomodo purgatur mora? R[es]p[ondet] q[uod] ex cetero solutio ante requisitionem factam. vt no. in. d. c. vltimo. facit. c. cum Bertoldus. de re iudi. et c. et tu. de de. non resi. Aduerte hic q[uod] mora et culpa egra purgantur nisi in hoc q[uod] mora est purgabilis. l. si seruus S. sequitur. ff. de verbo. oblig. Et sic pot[er]t intelligi. l. si is. in. fi. ff. de iure do. Et ideo si res q[uod] est restituta vel damna eodem modo esset peritura apud dominum vel eum cui est danda no[n] tenetur morosus. l. si. S. j. ff. ad le. ro. de iac. ne creditor lucretur cu[m] aliena iactura. Hoc sequitur fulgo. in. l. quod te. ff. si ter. pe.

Sed q[uod] si dubitatur an peritura fuisset? R[es]p[ondet] q[uod] debitor morosus non liberat. q[uia] interpretatio fit contra eum. l. cu[m] res. S. si. ff. de le. j.

Mors est triplex corporalis spiritualis et gebennalis. de pe. di. vltima. c. vltimo.

Utrum quis possit sibi infligere mortem corpalem. vide s. Homicidium. j. S. ij.

Utrum mors temporalis sit satisfactoria p[ro] peccatis? R[es]p[ondet] q[uod] no[n]. Sco. in. iij. di. xxj. q[uod] mors naturalis quantu[m] cumq[ue] sit necessaria. t[ame]n si voluntarie acceptetur

est sufficiens pena pro oibus peccatis venialibus. et forte pro magna parte peccate debite p mortalibz. Et quo infertur et q multo magis est satisfactoria mors que infligatur alicui etiam p peccato suo si voluntarie et patienter sustineatur.

3 **U**trum mortuus resuscitatus restituat in integrum. **Rñ.** vt elicitur p glo. et **Archi.** in. c. ij. xxij. q. vij. et per **Jo. an.** et **Pa. in. c.** fraternitatis. de fri. et male. post **Din.** et **Ber. bit.** q. quo ad ea q impuniuntur in anima no perdidit et ideo no restituitur. **Uñd** sacerdos resuscitatus no reordinat nec baptizat et hñdñ. **Jo. an.** idē sentit etiā in p̄fessio. ne. h. character no impmatur. qz obligatio acq̄ritur deo q non moritur. c. si. de cōdi. appo. **Sed Pa.** tenet cōtrariū i hoc. qz talis obligatio est restricta ad tēpus p̄tērea. p̄fidentes dicūt. toto tpe vite mee p̄mitto tē. **Et hoc credo verū** et opinio **Jo. an.** militaret qñ quis simpliciter promitteret saluare talē regulam in alijs aut in q̄bus nec character imp̄mitur. h. adberent corpori. **Jo. an.** dicit q non restituitur nec recuperat. quia actio semel extincta no renouat. c. et transmissa. de remun. **Sed glo.** in. l. ex bis. ff. de legi. et in. l. seruus effectus. ff. de acti. et obli. g. tenet q recuperet indistincte. **Uñd** dicit q rumpet testamentū quod ante fecerat et recuperat bona. **Archi.** vbi supra tenet q restituit quasi iure possimini. **Et idē tenet Jo. de fant.** et bene **Ra. no.** qz si restitutio principis in integz referat ad oia l. j. l. de sen. pas. ij. q. ij. quoties. in si. ergo fortius restitutio di. **Sed tu** dic q sicut no extinguitur obligatio illius qui p̄misit nauem alienam. sed soluz cessat qñis dñs nauem destruat animo reparandi eam ex eisdem lignis quia eadem nauis censet. vt in. l. qui res suas. §. aream promissisti. ff. de solut. **Sic** in proposito quia dñs dissoluit talem animo: vt postea ex eisdem pulueribus resuscitaret. **Et opinio** contraria posset seruari qñ fuisset morte resolutus non animo restitrandi: quia tunc nauis h. re stauratur no est eadem. h. in isto casu no potest esse **In** matrimonio tñ certum est q no restituitur nisi de nouo cōtrahatur iterū. qz semel fuit dissolutū et morte. et iō non recuperat iure possimini vt in l. non vt a parte. ff. de capti. et possimini. reuer. secus in alijs vt dicitur est. **Bar.** etiam in. l. j. l. de sa. fan. ecclē. tenet q resuscitatus iteruz moriturus: vt **Lazarus** recuperat et reuocat testm. sicut per natiuitatem filiorum. sed resuscitatus no amplius moriturus non rumpet.

4 **U**trum spoliās mortuos peccet. **Rñ.** q sic. et gravissime punitur fm leges. vt de sepul. viola. l. p̄tor. §. aduersus eos. **Et pbs. iij.** **Et** hi. latronibus tales annumerat.

5 **U**trum mors civilis equiparetur morti naturali. **Rñ.** **Be. in. c.** susceptum. de rescrip. li. vj. **Archi.** ibidem. et do. **Anto. in. c.** h. de offi. deleg. plene p̄ferat. **Sed tu** conclude. qz aut verbum mors p̄fertur iure in materia stricta et exorbitanti a iure cōsuetudine. **Et** in dubio intelligat de morte naturali. vt in. d. c. susceptum. et. l. iij. §. hec verba. ff. de nego. gest. et ibi glo. **Bar.** Aut ius no est strictum in quo scribitur mors. h. est extendibile ex idēp̄tate rationis. **Tūc**

li mors civilis non habet per omnia eundez effectū quo ad id de quo agitur quem habet mors naturalis. non extēdetur neqz equiparabitur morti naturali: vt dicit glo. in. d. c. quesitum. et in. d. c. h. als sic. **Si** vero verbum mors p̄fertur ab homine. tūc in dubio non equiparatur. quia verbum hominis debet referri ad mortem naturalem. vt in. l. ex ea p̄te. §. insulam. ff. de verbo. obli. **Jo. autem.** xvj. q. j. placuit. dicit q regulariter mortis appellatione intelligitur naturalis mors.

6 **Q**uis dicatur esse i mortis periculo. **Rñ.** infirmus quotidiana febre. **Obsessus** in loco vbi machine iaciuntur: vel a talibus hostibus qui cum volūt occidere. **Navigaturus** per loca piculosa. vt iturus per loca insidiosa. **Aut** etate confectus et hñdñ. vt p̄t̄ ff. de donat. causa mortis. l. mortis cā. cum tribus sequentibus. **Vel** dic q arbitrium boni viri est sequendum. vt pensatis conditionibus iudicet si p̄habilitate imminet periculum mortis et tūc dicatur in piculo mortis.

7 **U**trum liceat requirere a moriente q sibi reuelet statū suū post mortē. **Rñ.** fm **Tho. in** quol. q sic dūmodo hoc subintelligatur si deo placuerit. et h. no fiat ex infidelitate vel dubitatione fidei.

Ulter. Vide s. femina.

m

Ultiloquium

fm **Alex.** l. cōtra scōe. de multiloquio dicit vt est multitudo locutionis cum supfluitate: vel p̄t̄ vti litatem vel necessitatem. **Et** sic intelligitur illud p̄o uerb. x. **In** multiloquio no deerit peccatum. **Aliud** tñ est p̄p̄e loquendo multiloquium aliud verbositas sine linguositas. quia linguositas sonat in cōtemptum. puenientem et consuetudine supflue et inordinate locutionis. **Multiloquiū** vō no determinat tantum quantum linguositas. sed stat in genere. et licet sit veniale. tñ linguositas pōt esse mortale. **Uñd** **Job. j.** Nunquid verbosus iustificabitur quasi dicat non.

Munus

tribus modis dicitur. **Aliquū** capitur p̄ dono. qd q̄dez est p̄p̄e id qd sp̄o te p̄stamus et ex nulla necessitate vel iuris officio. qd quidem si no prestaret nulla esset reprehensio: vt. ff. de ver. sig. l. munus p̄p̄e. **Difert** tñ qz munus est donum cum causa. **Donum** vero se habet in plus. qz etiam aliquū sine cā: vt p̄ in. l. i. ter donū et munus. ff. de ver. sig. **Aliquū** capitur p̄ officio cū honore. **Aliquū** p̄ honore sine onere. vt hñ de his oibus in. l. munus. tribus modis dicitur. ff. de v. sig. **Uñ** in. d. l. munus. p̄p̄e est qd necessario subimus lege imperio ne eius qui p̄tatem habet iubēdi. **Et** de isto hic tracto.

Quomplex est munus: **Rñ.** q triplex. **Quoddā** sordidum quod consistit in vilibus officijs. vt in arena fodienda. calce coquenda. et alia exempla in l. marinarū. l. de excu. mune. **Et** potest dari ista regula in ipsis agnoscendis fm **Bart. in. l. vnica.** l. de mulieribus. qz sicut illud est honor. qz i loco reputat honor. vt notat **Inno. in. c.** de multa. de p̄

m m

Murmuratio

- ben. ita illud est vile quod reputatur vile et hinc officia vilia et hec tunc dantur vilibus personis non maioribus; vel humilioribus. *L. de susce. ppo. et archa.*
- 2 **Quoddam munus dicitur honestum cum honore an vero et ista munera appellatur honores. in. l. cui numeris. ff. de mu. et ho. et ista sunt officia seu dignitates publice. d. l. vnica.**
  - 3 **Quoddam dicitur munus honestum solum: quod non habet nec honorem nec utilitatem annexam: ut est tutela: cura: et hinc. ff. de accusa. tuto.**
  - 4 **Quod dicitur prefata munera personalia mere. *R. n.* quod tunc quando explicatur labore corporali solum sine sumptu vel detrimento rerum propriarum. l. si. i. p. n. ci. ff. de mu. et ho.**
  - 5 **Quando dicitur patrimonialia seu realia. *R. n.* quod tunc proprie quando cum sumptu proprio sunt ab alijs.**
  - 6 **Quod dicitur mixta. scilicet personalia et patrimonialia seu realia: *R. n.* quod quia cum labore corporali a nobis explicantur et cum sumptu nostro ut colligitur: ut d. l. si. ff. de patrimoniorum.**
  - 7 **Quod dicitur ordinaria prefata munera siue personalia siue realia. *R. n.* quod ordinaria sunt quae sunt certam et ordinatam praestantem per aliquam legem vel statutum seu consuetudinem longam. ut. ff. de vaca. et excusa. mune. l. in honoribus. ff. qui nseris publici.**
  - 8 **Quod dicantur extraordinaria: *R. n.* quod non per legem vel statutum vel consuetudinem imponuntur sed per voluntatem domini: ut per *Bart.* et patet in. l. vnica. *L. de vaca. pub. mune.* Unde per accidens ista imponuntur.**
  - 9 **Aliqua ista munera dicuntur indicta ut quae princeps imponit per. l. aliqd munus. vel per statutum quod a principio erat extraordinarium sed nunc efficitur ordinarium.**
  - 10 **Aliqua dicitur super indicta ut quae supra ordinarium aliqd imponit propter necessitatem occurrentem facit. l. vnica. *L. de sup. indicto.* Est et alia distinctio *Gre. sup. illd. Isa. xxxij.* quae excutit manus suas ab omni munere quod triplex est. *Munus a manu ab obsequio et lingua de quo. j. Symonia. v. in p. n.***

urmuratio

m *urmuratio* fit quando apostillam super illud *Sap. j.* Custodite vos a murmuratone. Est quedam querela cum impatientia in his que homo deberet patienter ferre. et committitur aliquando contra deum per displicentiam eo quod non tribuat prosperitatem vel aduersitatem secundum merita hominum. vel quia immittit tribulationes vel non regit mundum modo iusto et tamen iniuste. quod *Die. re. xj.* Iustus quidem tu es domine si disputes tecum. *h.* nobis sunt occulta talia iudicia. Aliqua est contra plures. de quibus dicitur. *rex. dist.* Alienus sit a fratrum unitate quae murmurauerat. et idem apostolus. Ne murmuraueritis etc. *j. Cor. ij.* et quia sit peccatum mortale. dicitur quod tunc quia ex ipsa sit contra aliquod preceptum dei: puta quod dicitur vel credit deum iniustus vel iudicat temerarie et hinc.

utilatio

m *utilatio* quid sit vide *S. Thomae*

dim. v. ff. vj.

m *utus* per signa potest petere facta et ei sunt data. *xxvj. q. vj.* qui recedunt. *z. c. se.*

Utrum possit contrahere matrimonium: vide *S. Thomae* *Matrimonium. ij. S. iij.* et *Matrimonium. iij.* *In pedimento. xvij.*

utuum est quod de meo fit tuum. *ff. si cer. pe. l. ij.*

m *In* quibus rebus consistit proprie mutuum: *R. n.* quod in rebus que consistunt in numero ut pecunia pondere et hinc. ut massa auri vel argenti. et hinc: vel mensura: ut vinum: oleum triticum. et que usu consumuntur. ut in. *d. l. ij.* et in. *si. qui. mo.* contrahitur obligatio. in pena. *Dei Rodon.* mensuram restringit ad mensuram quae in na vel liquida mensurantur non ad illam quae panis vel terre. Et aduerte quia debet dari mutuum ut reddatur non eadem res in numero sed sibi in genere: siue tantundem et eiusdem utilitatis et precij et eodem modo Unde si dedit pecuniam. non illam restituet sed similem et hinc. aliter transiret vel in comodatum: aut depositum: vel alium contractum. *l. ij. ff. de contrah. emp. et. l. ij. ff. si cer. pe.* Et nota quod hic non accipitur genus sed per se. *ff. de porphirij.* si ponitur specialiter per quibusdam rebus que consistunt in numero: pondere et mensura. *Dei tenet* *Tho.* quod si quis mutuum dedisset pondus argenti et reciperent pecuniam ad numerum: quod est mutuum si pecunia sit argentea. quia idem genus reddatur et tantum: idem facit. *l. j. S. vlt. ff. de auro. et arg. le. et* propterea si res mutuatata perit periculum est mutuum accipientis etiam si casu fortuito. *l. incendiij. l. si cer. pe. insti. qui. mo. re. ptrabi. oblig. S. item.* Secus si data esset pecunia in bursa consignata. quod non est mutuum. *l. si ab initio. ff. si cer. pe. oportet ergo quod tradatur ut sit accipientis mutuum non signata aliter non erit mutuum.*

Utrum dare mutuum petenti sit de precepto: *R. n.* *fm* *Seco. in. iij. di. xv.* quod habens pecuniam sibi per aliquod tempus inuitales mortaliter peccat si eam non mutuat indigentem et petenti. quia facit contra preceptum nature et christi *Luce. vj.* mutuum date: et *Matth. v.* Sed si ei esset utilis puta negociando vel aliud de ea faciendo tunc distinguitur *fm* quod dicitur de elemosyna. *S. j.* quod est de precepto et *fm* illam distinctionem a fortiori dicit de mutuo quod non.

Quod in mutuo sit usura. vide. *j.* *Usura. j. p. to. 3 tum.*

Aufragium

m *Aufragium* est nane fracta submersio rerum et corporum quod plerumque casu fortuito contingit propter vim tempestatis vel fluminis. *l. de pccatio. z. per totum. ff. ad. l. ro. de iac.*

Utrum rapientes aliquid de naufragio teneant: *R. n.* quod sic ad restitutionem. nec excusant aliqua consuetudo. *d. l. de pccatio. et. ff. de incen. ru.* et nau. *l. si quis ex naufragio. nec excusant a peccato mortali si rapiunt intentione retinendi. nec excusant ex aliquo precepto quod contra preceptum dei *Leuit. xix.* Diliges proximum tuum sicut teipsum. *Episcopus* aut alius prelatus deponit *Laicus anathemazari. xxij. q. ij.* illi qui et dicitur*